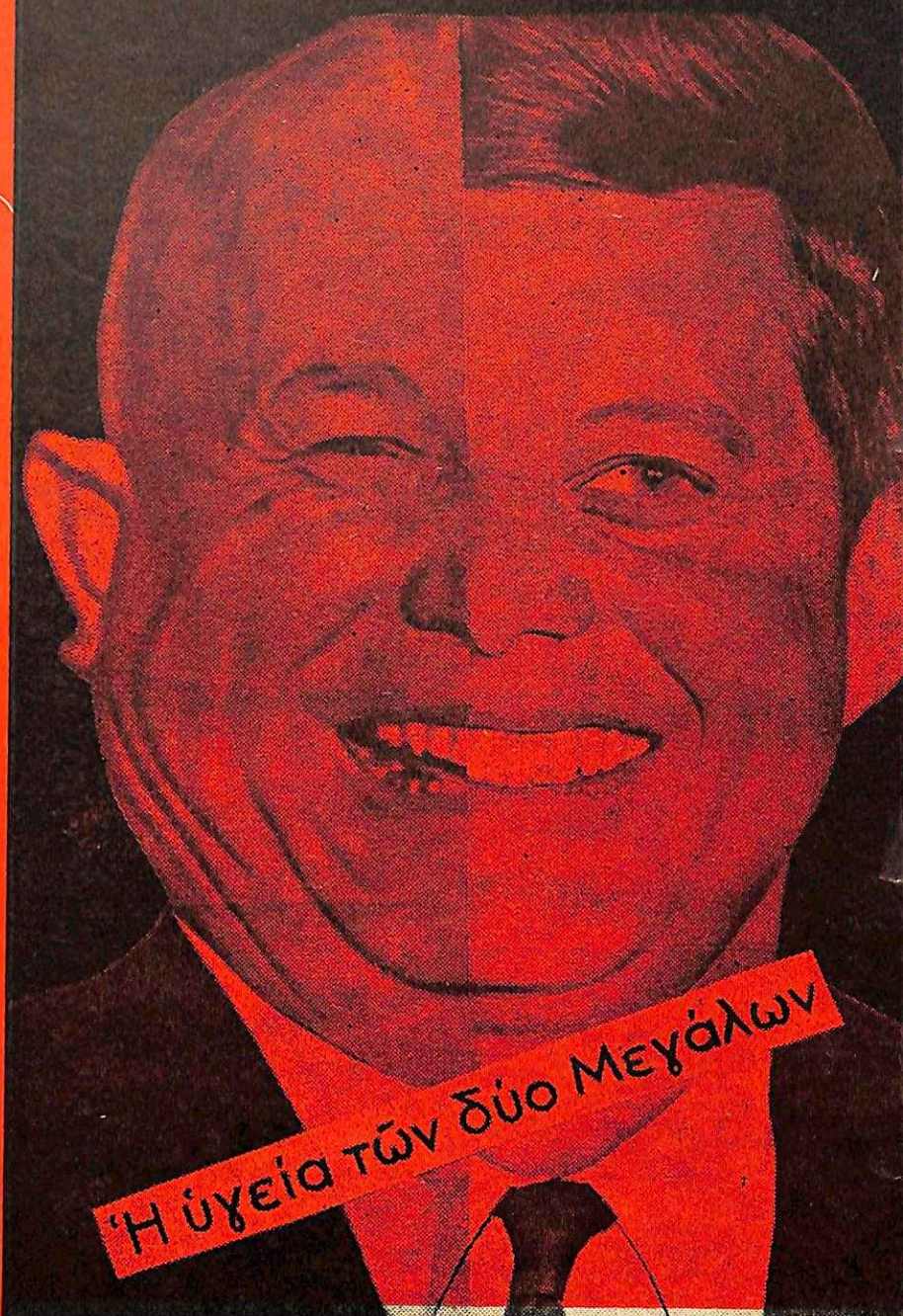
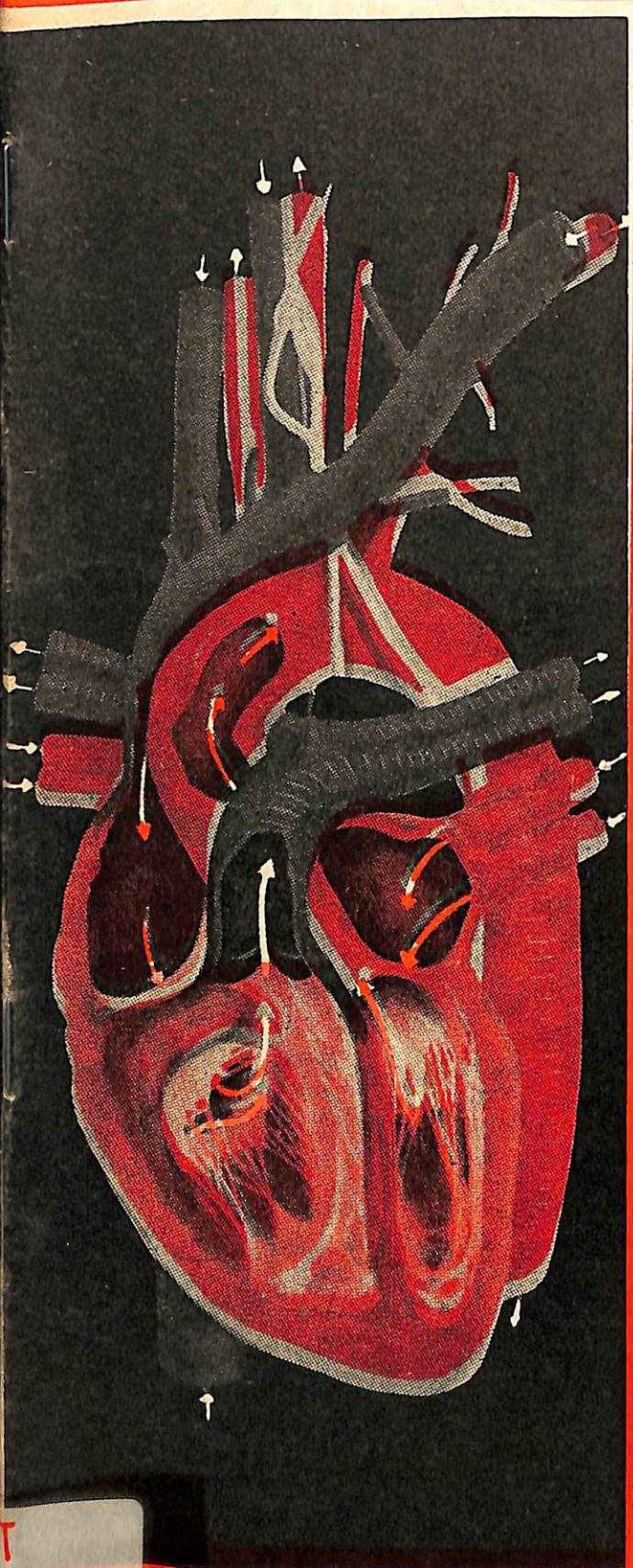

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

Ἡ ὑγεία τῶν δύο Μεγάλων

- Πῶς παντρεύονται τὰ ζῶα, ἓνας τρυφερός καὶ ἰσχυρός ἔρωτας.
- Η ΠΑΧΥΣΑΡΚΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΝΕΑ ΦΑΡΜΑΚΑ
- "Όταν ἡ Μεσόγειος δὰ γίνει στεριά..."

105

ΔΥΟ ΔΙΚΕΣ, ΔΥΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ

ΔΡΑΧΜΑΙ
4

Τώρα που άρχίζει μία νέα εποχή...

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ

«...Άγαπῶ αὐτὸ τὸν κόσμον ποὺ ζοῦμε.
Ἀγαπῶ τοὺς ἀνθρώπους, τὰ ζῶα, ἀγαπῶ
τὰ βουνά, ἀγαπῶ τὰ μέταλλα, ποὺ ὁ
ἀνθρώπος ἀνασύρει ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς
γῆς. Ἀγαπῶ τὸν κόσμον ποὺ δὲν θέλω νὰ
καταστραφεῖ...»

ΛΑΪΝΟΥΣ ΠΩΛΙΓΚ

ΟΙ ΡΑΓΔΑΙΕΣ ἐξελίξεις τῶν τελευταίων ἐτῶν δημιούρ-
γησαν μιὰ νέα κατάσταση στὸν κόσμο καὶ τὴ δημιούρ-
γησαν τόσο γρήγορα, ποὺ εἶναι δύσκολο νὰ τὴν συνει-
δητοποιήσει κανεὶς καὶ νὰ παραδεχτεῖ ὅτι, πραγματικά, κάτι
ἄλλαξε, κάτι ποὺ ἐπιβάλλει καὶ τὴν ἀλλαγὴ τῶν σχέσεων με-
ταξὺ τῶν ἐθνῶν. Εἶναι μάταιο νὰ ἐπιμένει κανεὶς περισσό-
τερο, παίζοντας τὸ ρόλο ἐνὸς Παραβάτη, ἐναντιούμενος πρὸς
τὸ ρεῦμα τῶν ἱστορικῶν ἐπιταγῶν. Ἀνυπακοὴ στὸ ἱστορικό
κέλευσμα, ποὺ παρουσιάζεται τόσο ἐπιταχτικά, δὲν σημαίνει
ἀπλῶς μιὰν ἀντίδραση ποὺ μπορεῖ νὰ δημιουργήσει περιπλο-
κές καὶ νὰ ἔχει αἱματηρὲς συνέπειες. Αὐτὰ γίνονται κάποτε.
Σήμερα ἀνυπακοὴ θὰ σήμαινε καταστροφή. Θὰ σήμαινε φω-
τιά στὴ γῆ, καὶ φωτιά στὸ ὠραῖο οἰκοδόμημα τοῦ πνευματι-
κοῦ μόχθου, τὸ κατασκευασμένο μὲ τὰ ψηφία ποὺ προσέφεραν
οἱ ἰδιοφυεῖς πολλῶν χωρῶν, σὲ μιὰ διάρκεια ἀρκετῶν αἰώ-
νων. Ὁ ἀνθρώπος δημιούργησε μιὰ ὑψηλὴ μοῖρα σ' αὐτὸ τὸν
κόσμο, ἀποτέλεσμα τοῦ πνεύματος καὶ τῶν χεριῶν τῶν ἀνα-
νύμων μαζῶν. Κι' αὕτῃ ἡ μοῖρα κινδυνεύει.

ΑΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ κι' ἄλλοι πλανῆτες ποὺ κατοικοῦνται,
στὸ ἡλιακὸ μας σύστημα ἢ στὰ ἄλλα ἡλιακὰ συστήμα-
τα, μπορούμε básισμα ν' ἀμφισβάζουμε, ἂν ὄχι νὰ πι-
στεύουμε, πὼς ἔχουν κι' αὐτοὶ νὰ παρουσιάσουν τὴν ἴδια
στάθμη ἀνόδου μὲ τὴ δική μας, ἀπὸ τὴν ἀποψη τοῦ ψυχισμοῦ
ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς ἐμπιστοσύνης, ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς καθυ-
ποτάξεως τοῦ ἀτίθασου χώρου ποὺ κατοικοῦν, ἀπὸ τὴν ἀπο-
ψη τῶν μετρήσεων τῶν ὑπολογισμῶν καὶ τοῦ ξεπεράσματος
τῶν κοσμογραφικῶν ὁρίων τῶν πλανητῶν τους. Ἴσως κι'
ἄλλα ἀστέρια τοῦ οὐρανοῦ συστήματος νὰ ματώθηκαν ἀπὸ
τοὺς ἀγωνιζόμενους, τοὺς ἀδικούμενους, τοὺς αὐτοθυσιαζό-
μενους κατοίκους τους ὅπως καὶ ἡ γῆ, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν τὸ
ξέρουμε. Ἐκεῖνο ποὺ ξέρουμε εἶναι ὅτι τὸ αἶμα κυριολεκτικά
μεύσκει τὴ δική μας γῆ, κι' ὅτι πρέπει νὰ εὐλογοῦμε τὴν
ἱστορίαν, ποὺ, αὕτῃ τῇ στιγμῇ, θέτει κατηγορηματικὰ τὸ θέ-
μα τῆς ἴδιας τῆς ὑπαρξῆς μας, προσφέροντάς μας «κλάδον
ἐλαίας» τὸ μόνο ἄγγελμα καὶ τὴ μόνη λύση. Τὸ μόνον ἄ-
ξονα, ποὺ πάνω του μπορεῖ νὰ στηριχτεῖ, τὸ θαυματουργὸ
ὅσο καὶ ἐπικίνδυνον βάρος τοῦ ἐγκεφάλου μας, νὰ στηριχτεῖ
ὁ μόνος μεγάλος, γνωστός, ὀφθαλμὸς τοῦ σύμπαντος. Ἡ μόνη
συνείδηση. Ἡ μόνη δικαίωση τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου καὶ

τῆς πανσπερμίας τῶν δισεκατομμυρίων σωμάτων τοῦ ἀνεξε-
ρευνήτου, ποὺ τὸ μήνυμά του πρόκειται νὰ μᾶς φέρει ὁ ἀν-
θρώπινος νοῦς — πλοηγός.

ΑΥΤΟΣ ὁ πλοηγὸς δὲν πρέπει νὰ κινδυνεύει. Δὲν πρέπει
νὰ χαθεῖ. Γιατί θὰ πρέπει νὰ ζεῖ πολλές ἐκατοντάδες
χρόνια πίσω, ἐκεῖνος ποὺ δὲν βλέπει ὅτι πραγματικά
κινδυνεύει, κι' ὅτι ἤδη ἔχει ἀπευθύνει ἕνα δραματικὸ προσ-
κλητήριο γιὰ τὴ σωτηρίαν του, καλώντας σὲ σταυροφορία,
ὄχι ὠρισμένους ἀνθρώπους, ὄχι ὠρισμένα ἔθνη, ἀλλὰ ὅλο-
κληρον, αὐτὸ τοῦτο, τὸ ἀνθρώπινο εἶδος. Καὶ μᾶς καλεῖ τονί-
ζοντας πρὶν ἀπ' ὅλα, τοῦτο τὸ σημαντικό: Ἀπελευθερώσατε
τὴν ψυχολογία σας ἀπὸ τὶς δεσμεύσεις τοῦ παρελθόντος.
Ὅχι τοῦ παρελθόντος ὅπως τὸ ἐννοοῦσαμε ἄλλοτε, γιατί
τὸ παρελθὸν στὸν καιρὸ μας μπορεῖ ν' ἀρχίζει κι' ἀπὸ τὸ χθές.
Κάθε μέρα ποὺ περνᾶει, κάνει ἀκόμα καὶ τὸ χθές ἕνα ἀπώτερο
παρελθόν, γιατί τὰ πράγματα τρέχουν, ἀλλάζουν, ἐξελίσσονται
μὲ ἱλιγγιώδη ρυθμό. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ περάσαμε
σὲ μιὰν ἄλλη ἐποχὴ, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε. Γιὰ νὰ προσ-
αρμωθοῦμε στὴ νέα ἐποχὴ, γιὰ νὰ γίνουμε πραγμα-
τικὰ χρήσιμοι, γιὰ νὰ γίνουμε θετικὰ ἐνεργητικοί, γιὰ
νὰ γίνουμε σύγχρονοι ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι τοῦ χθές, πρέπει
ν' ἀποδεσμευτοῦμε ξεπερνώντας τὸ φόβο, τὴν ἀμφιβολία, τὶς
προκαταλήψεις, ν' ἀποδυτοῦμε σὲ καινούργιες πολιτιστικὲς
προετοιμασίες. Τὸ ἀντίθετο σημαίνει πὼς μᾶς διαφεύγει τὸ
δραματικὸ προσκλητήριο, καὶ ἡ ἐποχὴ μας χρειάζεται «πολ-
λοὺς παρόντες». Ἡ ἐγκατάλειψη τῆς εὐθύνης σὲ ὠρισμένους
μόνον ἀνθρώπους, ποὺ εἶναι καὶ οἱ καλύτεροί μας, μεγαλώνει τοὺς
κινδύνους. Ὅλοι μας εἴμαστε ὑπεύθυνοι κι' οἱ δυνάμεις τοῦ
διέπουν τὴ μοῖρα τοῦ πλανήτη μας, θὰ πρέπει νὰ πάψουν νὰ
παρουσιάζονται ἐτεροβαρεῖς. Ὁ ζυγὸς πρέπει νὰ κλείνει
πρὸς τὸ μέρος τῆς σωτηρίας.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ κάνει τὴ δουλειά της, χρησιμοποιώντας τὸ
ὕλικό ποὺ τῆς δίνεται, τὸ ὕλικό αὐτὸ μὲ τὶς ἀντιθέσεις
του. Χρησιμοποιεῖ τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ, διαμορφώ-
νεται ἀπὸ τ' ἀποτελέσματα τῶν συγκρούσεων τοῦ φωτὸς καὶ
τοῦ σκότους. Καὶ τὸ σκότος ἔχει ἀρκετὴ δύναμη ἀκόμη στὸν
κόσμο, ἀφοῦ ἡ ὑπόθεση τῆς ζωῆς στὸν πλανήτη μας, ἔφτασε
νὰ εἶναι ὑπόθεση τόσο λεπτή, ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ κριθεῖ σὲ
κάθε λεπτὸ ἀπὸ ἕναν καγχασμὸ δευτερολέπτου, τὸν καγχα-
σμὸ τῆς παραφροσύνης, ποὺ δὲν γνωρίζει οὔτε συνείδηση,
οὔτε εὐθύνη, οὔτε καὶ αὐριο, γιὰ τίποτα καὶ γιὰ κανέναν.
Καὶ θὰ κάνει φοβερὸ λάθος ὅποιος καὶ σήματα ἀκόμα, ἐξα-
κολουθεῖ νὰ νομίζει πὼς τὰ πράγματα δὲν εἶναι τόσο ἐπιεί-
γοντα. Τὸ μόνο ποὺ θὰ μπορούσε νὰ τὸν ἀπασχολήσει κανέ-
ναν εἶναι ἡ ἀνεύρεση τῆς τιμῆς ἀνάμεσα στὶς δυὸ ἐποχές.
Ἀπὸ πότε τὰ πράγματα ἄρχισαν νὰ γίνονται ἐπείγοντα;
Φαίνεται πὼς σκεφτήκαμε πολὺ λίγο κατὰ τὴ διάρκειαν τῶν
τελευταίων ἐξῆ ἐτῶν. Τὸ 1945 δὲν ὑπῆρξε ἕνα τυχαῖο ἔτος.
Ἡ σπάζη τῆς Χιροσίμα ὑπῆρξε ἕνα διπλάσιον ἀνοιγμένο
διβλίο, μιὰ βίβλος καταστροφῆς καὶ γενέσεως. Ἐκεῖ, κάθε
σκεπτόμενος, καὶ σκεπτόμενος εἶναι ὁ κάθε ἀνθρώπος ποὺ
τὸν περιμένει μιὰ καλὴ ἢ κακὴ τύχη σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, θὰ
μπορούσε νὰ διαβάσει, θὰ μπορούσε νὰ δεῖ, ὅτι οἱ χρονο-
δείχτες καὶ οἱ χωροδείχτες τῆς ἀνθρώπινης ὑποθέσεως σὲ

παγκόσμιο χώρο, πήραν ν' ἀλλάζουν ἀποφασιστικά. Ὅτι
ἐπιχειρήσεις καὶ θέματα τοῦ παρελθόντος, ἄρχισαν νὰ με-
ταβάλλονται σὲ μικρότητα. Ὅτι πάνω ἀπὸ τὰ ἐπὶ μέρους
προβλήματα τῶν ἐθνῶν, δέσποζε τὸ παγκόσμιο πρόβλημα
τῆς ἐκχειρίσεως καὶ τῆς μὲ κάθε τρόπο συνδιαλλαγῆς. Κι' ἀ-
κόμη ὅτι τὸ πρόβλημα αὐτὸ γίνονταν πρόβλημα καὶ κάθε
ἀνθρώπου, σὰν νὰ μὴν ἦταν τρία δισεκατομμύρια περίπου οἱ
ἀνθρώποι πάνω στὴ γῆ, ἀλλὰ ἕνας, εἴτε ὁ ἕνας αὐτὸς ἄν-
θρωπος ἦταν πλοῦσιος εἴτε κρύωνε. Ἡ φροντίδα θὰ ἔπρεπε
νὰ ἀρχίσει γιὰ τὸν ἕνα. Καὶ γιὰ ὅλα φυσικά, τὰ ἐπίγεια,
καθημερινὰ τοῦ προβλήματος.

Η ΔΗ ἔχουμε περάσει τὸ κατῳφλι κι' ἔχουμε ἀρκετὰ προ-
χωρήσει μέσα στὴ νέα αὕτῃ ἐποχῇ. Ὁ ἐθνικός μας
χώρος εἶναι καὶ παγκόσμιος χώρος. Ἡ γῆ ὁλόκληρη
βρίσκεται ἤδη μέσα στὸ δαχτυλίδι ποὺ δημιούργησαν γύρω
τῆς οἱ ἐπιχειρήσεις τῶν ἀστροναυτῶν, ποὺ ἀνήκουν στοὺς
σταυροφόρους, ποὺ δὲν εἶναι πιά οὔτε Ἀμερικανοί, οὔτε Ρῶσοι,
ποὺ ἀνήκουν στὴ νέα γενιά, στὴ γενιά ποὺ εἶναι γι' αὕτῃ
ζήτημα θείας τιμῆς ἡ ἐπιβίωσή της. Σ' αὕτῃ τῇ νέα γενιά,
τῶν σταυροφόρων, ἀνήκουν κάθε ἡλικίας ἄνθρωποι. Ἡ ἀδισί-
ρητη συνείδηση ἔχει καταργήσει τὴν ἡλικία. Ἡ ἀδισίρητη
συνείδηση, ἡ ἀδισίρητη εὐθύνη, καὶ ἡ ἀδισίρητη ἐλπίδα. Ἐτσι
δὲν παραξενεύτηκα γιὰ τὴν ἀποφασιστικὴ νεανικότητα τῶν
ἐνεργειῶν τοῦ βραδευμένου μὲ τὸ Νόμπελ Ἀμερικανοῦ Πῶ-
λιγκ ἡ τοῦ γηραιοῦ Ἀγγλοῦ ἀπολογητῆ τῆς Δυτικῆς σκέψης,
Ράσσελ. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ, κρατοῦσαν μιὰ πυξίδα ἀκρι-
βεῖας στὸ χέρι τους. Ἡ εὐαίσθητη δελὸν τὸς εἰδοποίησε
ἀμέσως. Δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερο πράγμα ἀπὸ τὸ νὰ εἰσαι
δεμένος μὲ τὴν ἀποστολή σου σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, ἀποδεσμευ-
μένος ἀπὸ κάθε εἶδους ὑποποτὸ χῶμα, ἀπὸ κάθε εἶδους ὑ-
ποπητὴ αἴγλη, ἀπὸ κάθε εἶδους ὑποπητὴ ὑπόσχεση. Περνώντας
στὸ πεδίο τῆς νέας ἐποχῆς, ἔγιναν οἱ πρῶτοι νεοί, ἱκανοὶ
νὰ κρατοῦν τὴ λευκὴ σημαία τῆς ἐκχειρίσεως μὲ ὅλο τὸ θάρρος
τῆς. Καὶ ὁ Πῶλιγκ ποὺ εἶναι μεγάλος φυσικός καὶ ξέρει,
ὅτι δὲν ξέρει κανένας στρατηγὸς, ἔγραψε: «Ἀγαπῶ αὐτὸ τὸν
κόσμον ποὺ ζοῦμε. Ἀγαπῶ τοὺς ἀνθρώπους, τὰ ζῶα, ἀγαπῶ
τὰ βουνά, ἀγαπῶ τὰ μέταλλα ποὺ ὁ ἀνθρώπος ἀνασύρει ἀπὸ
τὰ ἔγκατα τῆς γῆς. Ἀγαπῶ τὸν κόσμον καὶ δὲν θέλω νὰ κα-
ταστραφεῖ...» Ὁ Λάινους Πῶλιγκ ξέρει πὼς ὁ κόσμος θὰ
καταστραφεῖ. Εἶναι ἡ ἴδια ἐπιστήμη καὶ τὸ ξέρει. Δὲν θὰ
μπορούσαν νὰ τοῦ ἀπαγορεύσουν νὰ ξέρει. Κι' ἂν ἤθελαν νὰ
τοῦ ἐπιβάλουν, αὐτὸ, νὰ τὸ ξέρει μόνος του, κι' ἂν παρα-
δεχτοῦμε πὼς σὲ μιὰ στιγμή ἐμπαινε σ' ἕνα μικρὸ δίλημ-
μα, ἀσφαλῶς θὰ ἐπαναλάβαινε τὴν ἀλήθεια του, ὅπως ὁ Γα-
λιλαῖος, εὐθὺς ὡς ἔστρεψε τὶς πλάτες του στὴν πυρὰ πάνω
στὴν ὁποία δὲν εἶχε καεῖ:

— Καὶ ὅμως θὰ καταστραφεῖ.

ΕΛΠΙΖΩ πὼς κάποιος ζωγράφος, κάποιος γλύπτης ἢ
πολλοὶ ζωγράφοι καὶ πολλοὶ γλύπτες, θὰ δώσουν αὐριο
τὴ συγκινητικώτερη ἴσως εἰκόνα ἀπὸ τὴ μόχη τοῦ αἰῶνα
μας. Ὁ Ἀγγλος φιλόσοφος Ράσσελ, γεροντάκι 89 ἐτῶν,
ἔχει μπεῖ ἐπικεφαλῆς μιὰς πορείας διαμαρτυρομένων ἐναντίον
τῶν πυρηνικῶν δοκιμῶν. Παντοῦ ὑπάρχουν οἱ ὑπεύθυνοι ποὺ
δὲν ἀκούνε καλά. Οἱ πορευόμενοι ἔχουν σταθεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ
μέγαρον κάποιας ἀρμοδιότητος. Βρέχει ραγδαία. Ὁ Ράσσελ
περιμένει στὸ πεζοδρόμιο, ὡρες κάτω ἀπὸ μιὰ μικρὴ ὀμπρέλ-
λα ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τὸν προφυλάξει ὁλόκληρο. Τὸ πρόσωπό
του ὅμως, ποὺ τῷ κατεργασμένο ὁ χρόνος καὶ τῷ κάνει
ἴδια περγαμνῇ, δὲν ἀλλάζει ἐκφραση. Περιμένει. Πρέπει νὰ
περιμένει. Τὸ πράγμα εἶναι ἐπείγον. Οἱ πόρτες καὶ οἱ καρ-
διές πρέπει ν' ἀνοίξουν — ν' ἀνοίξουν ὅσο γίνεται πιὸ γρή-
γορα, γιατί ὁ Ράσσελ βρέχεται στὸ πεζοδρόμιο, οἱ σοφοὶ
Ράσσελ καὶ οἱ ἀγράμματοι Ράσσελ, ἡ ἀδισίρητη συνείδηση
τῆς γῆς. Ἡ νέα συνείδηση, ἡ τελειωμένη, ἡ προσαρμοσμένη
στὸ μεγάλο παρόν, στὸ κλίμα τῆς ἄλλης ἐποχῆς ποὺ ἦρθε
καὶ δὲν τὴν καταλάβαμε. Ὁ Ράσσελ ἔχει τὸν κόσμο του,
τὶς ἰδέες του, τὴ φιλοσοφία του. Ἀγαπᾷ τὴ Δύση, ὅπως
ἄλλοι ἀγαπᾶνε τὴν Ἀνατολή, ἔχει τὶς προτιμήσεις του ὅπως
ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τὶς δικές τους. Ἀνήκει ὅμως στὴν
κατηγορία τῶν ἀνθρώπων ποὺ σκέπτονται πέρα ἀπὸ τὰ κοι-
νωνικὰ συστήματα, ἀναλαβαίνοντας ἕνα χρέος ἀποστολικοῦ
χαρακτῆρα, ποὺ δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τὶς κοινωνικὲς
διαφορές. Κρατώντας τὴν ὀμπρέλλα του κάτω ἀπὸ τὴ βρο-
χὴ, ἀσφαλῶς σκέφτεται: Τὶ σημασία ἔχουν οἱ διαφορές, ἂν
ὁ κόσμος πρόκειται νὰ καταστραφεῖ;

ΥΠΑΡΧΟΥΝ δέβαια δυὸ ἀντίθετοι κόσμοι. Ἀσχετὰ ὅ-
μως πρὸς τὸν τρόπο ποὺ οἱ δυὸ αὐτοὶ κόσμοι θὰ μπο-
ροῦσαν νὰ σκέπτονται πρὶν ἀπὸ εἴκοσι χρόνια, σήμερα
δὲν μποροῦν νὰ εἶναι παρὰ μόνον ἀντίθετοι σ' ὅτι ἀφορᾷ
τὴν ἐσωτερικὴ τους πολιτιστικὴ καὶ κοινωνιστικὴ ἀνάπτυξη.
Δὲν μποροῦν νὰ εἶναι πολεμικῶς ἀντίθετοι. Τὸ τελευταῖο αὐτὸ
θὰ σήμαινε: «παίζουμε τὴν ἀνθρωπάτητα στὰ ζάρια». Ζοῦμε
σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ὅλα τὰ πράγματα μετριῶνται μὲ μονάδες
κι' οἱ μαθηματικοὶ ὑπολογισμοί, ποὺ δὲν πέφτουν ἔξω οὔτε
ὅταν πρόκειται νὰ μετρήσουν ἀποστάσεις ἐκατομμυρίων ἐ-
τῶν φωτὸς, δὲν μποροῦν φυσικά νὰ πέφτουν ἔξω προκειμένου
γιὰ πράγματα τῆς μικρῆς αὕτης γῆς, ποὺ ὁ ἕνας γιὰ νὰ
δεῖ τὸ μυστικὸ τοῦ ἄλλου, δὲν ἔχει παρὰ νὰ γείρει ἀπλῶς τὸ
κεφάλι του. Ἐτσι, ἕνας Ἀμερικανὸς στρατηγὸς μὲ τὰ δεδο-
μένα ποὺ ἔχει, ὑπολογίζει πὼς οἱ Ρῶσοι σὲ μιὰ περίπτωσι
πολεμικῆς σύγκρουσης, θὰ ἦταν σὲ θέση νὰ καταστρέψουν
τὰ 85% τῆς ἀμερικανικῆς βιομηχανίας, τὰ 48% τῶν 50 μεγαλύ-
τερων πόλεων καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῶν
Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ἀπὸ μέρους τῆς Ρωσίας, δὲν ἔχει
ἀνακοινωθεῖ μιὰ ἀνάλογη ὑπόθεση πάνω στὶς καταστροφές
ποὺ θὰ ὑποστῇ ἂν συμβεῖ νὰ φτάσουν οἱ δυὸ κόσμοι σὲ μιὰ
ἀποφασιστικὴ σύγκρουση. Μποροῦμε ὅμως νὰ ὑποθέσουμε ὅ-
τι τὰ ποσοστὰ θὰ εἶναι ἀντίστοιχα κι' ἐκεῖ καὶ νὰ ἀθροί-
σουμε αὐτὰ τὰ ποσοστὰ τῶν καταστροφῶν τῶν δυὸ κόσμων.
Ἡ, καλὴ τὰς, θὰ μπορούσαμε νὰ τὰ ἀλήθισουμε, ἂν δὲν
ἴσχυαν μόνο γιὰ τὴν προηγούμενη τῆς ἡμέρας ποὺ ὑπολογί-
στηκαν. Κι' αὐτὸ γιατί ἀπὸ μέρη σὲ μέρη τὰ δεδομένα ἄλ-
λάζουν καὶ μεγαλώνει ἡ δύναμη τῆς καταστροφῆς. Κι' ἀκόμα
γιατί πέρα ἀπὸ τοὺς ὅποιους ὑπολογισμοὺς τῶν «ἀντιθέτων»
οἱ ἐπιστήμονες ποὺ εἶναι σὲ θέση νὰ ἔχουν μιὰν αὐθεντικὴ
γνώμη, μᾶς βεβαιώνουν πὼς τὰ πράγματα θὰ εἶναι πιὸ τρο-
μαχτικά. Κάτι περισσότερο: Πὼς φτάσαμε, ἢ φτάνουμε ὅπου
νᾶναι, στὴ δυνατότητα μιᾶς καθολικῆς καταστροφῆς.

ΕΝ ὑπάρχει ἀμφιβολία, πὼς στὸ βάθος θὰ ὑπῆρχε ἡ
διάθεση ἐνὸς ἐπικίνδυνου παιχνιδιοῦ, ἂν τὸ παιχνίδι
αὐτὸ ἦταν βέβαιο πὼς μπορούσε νὰ σταματήσει κάποτε.
Φαίνεται ὅμως πὼς μιὰ τέτοια ἐγγύηση ἀποκλείεται κι' εἶναι
εὐχάριστο τὸ ὅτι ἀπὸ μέρη σὲ μέρη βλέπουμε ὁλοένα καὶ
πιὸ πολὺ νὰ γίνεται συνείδηση αὕτῃ ἡ ἀλήθεια. Κανεὶς δὲν
μπορεῖ πιά νὰ παίξει μὲ τὴν ἱστορίαν. Ἐτσι ἐξηγούνται καὶ
τὰ φαινόμενα. Τὸ πρῶτὸ ὁ ψυχρὸς πόλεμος κορυφώθηκε καὶ τὸ
βράδυ ἀλλάζει ὁ καιρὸς. Τὴν ἐνταση ποὺ παρατηρήθηκε ἐδῶ
καὶ λίγες βδομάδες π.χ. διαδέχτηκε ἡ ἀπροσδοκητὴ εἰδίση
τῆς συναντήσεως τῶν Κένεντυ καὶ Κρούτσεφ στὴ Βιέννη.
Ἡ περιστέρα ἀναδύεται ἀπὸ τὸ χάος. Οἱ ἐχθροὶ μὲ
τὶς γυρισμένες πλάτες, ἀπέρφουν καὶ συνομιλοῦν μεταξὺ
τους. Τὸ ἱστορικὸ ρεῖμα παρασύρει ὅλα τὰ νερά πρὸς τὴ
μόνη διεξοδο. Ὁ κόσμος βρίσκεται περικυκλωμένος ἀπὸ τὶς
τρομαχτικὲς δυνάμεις ποὺ ἔχει ἐκμεταλλεῖται τὸ ἀνθρώπινο
πνεῦμα. Οἱ ἡγέτες τοῦ περιφίγγονται ἀπ' αὐτὴς μιὰ γαῖα
δρεθοῦν στὸ τέλος ἀποκλεισμένοι μέσα σὲ μιὰ μικρὴ αἶθου-
σα, τὴν αἶθουσα ποὺ θ' ἀποφασίσουν. Ἄν ὑπάρχει μέλλον γιὰ
τὴν ἀνθρωπότητα, τὸ μέλλον τῆς εἶναι αὐτὸ ποὺ προδικά-
ζουν τὰ πράγματα. Καὶ τὸ μέλλον αὐτὸ, παρὰ τὶς τολαν-
τεύσεις, ποὺ παρατηροῦμε στὸ διεθνὲς προσκήνιο, ἔχει ἀρ-
χίσει. Πρέπει καὶ μεῖς σὰν ἔθνος νὰ κάμουμε τὶς ἐτοιμασίες
μας. Ὁ Νυμφίος ἦρθε ἤδη καὶ μᾶς βρῆκε νὰ κοιμόμαστε.

ΣΗΜΕΙΩΣΑ πιὸ πάνω πὼς ὁ ἐθνικός μας χώρος εἶναι
καὶ παγκόσμιος χώρος. Ἐνας χώρος μὲ ἰδιόζουσα ἱ-
στορία καὶ ἰδιόζουσα συνθήκη ζωῆς. Ἐνας χώρος
ποὺ μερικοὶ ἀπὸ μᾶς πιστεύουν αὐτὸ ποὺ θὰ πρέπει νὰ γί-
νει συνείδηση ὅλων. Ὅτι δηλαδὴ τὸ μέλλον του μπορεῖ νὰ
καταλάβει τὴν ἱστορίαν τῆς ἴδιας ἐκτασης ποὺ ἔχει καταλάβει
καὶ τὸ παρελθόν του. Τὰ ἄνθη φύονται πρὸς τὰ πάνω. Ἡ
μεγαλουργία δὲν εἶναι ζήτημα μεγάλου ἢ μικροῦ χώρου.
Σ' ἕνα ἀπὸ τὰ προσεχῆ τεύχη τοῦ «Κόσμου» μπορούμε, ἀ-
γαπητοὶ μου φίλοι, νὰ συζητήσουμε τὸ ἐπείγον αὐτὸ θέμα
μας. Γιατί, παρ' ὅλες τὶς ἱστορικὲς ἀναμορφώσεις, καθιζή-
σεις καὶ ἐξαφανίσεις, εἴμαστε εὐτυχεῖς γνωρίζοντας αὕτῃ τὴ
στιγμῇ, ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχει.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

“Ολοι ψηλότεροι...

ΟΙ ΕΡΕΥΝΕΣ που διεξάγονται σήμερα σε αμερικανικά, ρωσικά και σουηδικά πανεπιστήμια θα επιτρέψουν ίσως, σ' ένα μέλλον όχι πολύ μακρινό, την αύξηση του ανθρώπινου αναστήματος, χάρη στις εκκρίσεις της υποφύσεως που ρυθμίζουν την ανάπτυξη των ιστών του σώματος.

Εδώ και πολλά χρόνια οι επιστήμονες ασχολούνται με το πρόβλημα της ανάπτυξεως, αλλά μόνο κατά τους λίγους τελευταίους μήνες φαίνεται πως οι έρευνες κατέληξαν σε συγκεκριμένα αποτελέσματα. Αρχικά, οι γιατροί δοκίμασαν τη χορήγηση ορμονών υποφύσεως από ζώα, αλλά χωρίς επιτυχία. Αργότερα προχώρησαν στην υπόθεση ότι, ανάμεσα στις άλλες ορμόνες που παράγονται από το «ζωντανό χημικό εργαστήριο» της υποφύσεως, υπήρχε και μία ειδική ορμόνη που, αν χορηγηθεί σε επαρκείς ποσότητες, προκαλεί την αύξηση του αναστήματος. Κανονικά, η έκκριση αυτής της «ορμόνης της ανάπτυξεως» ρυθμίζεται με αξιοθαύμαστη ακρίβεια από τον ίδιο τον αδένα της υποφύσεως. Αλλά σε άρισμένες περιπτώσεις, ένας άγνωστος παράγων επιδρά στη λειτουργία της υποφύσεως, ή ορμόνη της ανάπτυξεως εκκρίνεται σε ανεπαρκείς ποσότητες ή εξουδετερώνεται από άλλες ουσίες προτού εκτελέσει τον προορισμό της και τότε παρατηρούνται τα θλιβερά φαινόμενα του νανισμού. Και η αντίθετη περίπτωση, η γιγαντισμός, οφείλεται επίσης στην υποφύση.

Οι επιστήμονες άπεμόνωνσαν την ορμόνη της ανάπτυξεως και τη χρησιμοποίησαν στα ζώα. Ο Αμερικανός Έβανς ήταν ο πρώτος που κατόρθωσε να διπλασιάσει το αναστήμα των πειραματόζων. Συνθετικά ορμονικά παρασκευάσματα χρησιμοποιούν και οι Αμερικανοί κτηνοτρόφοι με έντυπιακά αποτελέσματα.

ΑΛΛΑ τα ορμονικά παρασκευάσματα είχαν παραχθεί από αδένες υποφύσεως ζώων. Όταν οι επιστήμονες επεχείρησαν να τα χρησιμοποιήσουν για πρώτη φορά στους ανθρώπους, απογοητεύθηκαν. Οι ορμόνες ανάπτυξεως των ζώων δεν είχαν καμμία επίδραση στον ανθρώπινο οργανισμό.

Για ένα διάστημα, φαινόταν πως οι προσπάθειες των επιστημόνων είχαν καταλήξει σε πλήρη αδιέξοδο. Οι κοντοί θα ήταν καταδικασμένοι να μείνουν κοντοί. Κανείς δεν μπορούσε να τους βοηθήσει...

Αλλά πριν από μερικά χρόνια, κατά τη διάρκεια των ερευνών του δρος Σώλκ για την ανάπτυξη του έμβριου κατά της

πολιομυελίτιδος, οι βιολόγοι άρχισαν και πάλι να έρευνούν με καινούργιο ζήλο τις δυνατότητες της ορμόνης της ανάπτυξεως. Τι σχέση είχε το έμβριο Σώλκ με το ανθρώπινο ανάστημα; Καμμία... εκτός από τους πιθήκους. Όπως είναι γνωστό, ο δρ Σώλκ χρησιμοποίησε εκατοντάδες πιθήκους για τα πειράματά του. Μετά την εύτυχη έκβαση των πειραμάτων του, οι πιθήκοι του ήταν άχρηστοι και τους παρέδωσε στους βιολόγους... για τα πειράματά τους. Ήταν ένα ούρανόσταλτο δώρο για τους Αμερικανούς βιολόγους που για πρώτη φορά διέθεταν τόσους πολλούς πιθήκους, από τους οποίους λογάριζαν να δγάλουν την ορμόνη της υποφύσεως.

ΟΙ ΠΙΘΗΚΟΙ είναι τα πλησιέστερα προς τον άνθρωπο ζώα και οι επιστήμονες ήλπιζαν πως οι ορμονικές εκκρίσεις τους, ιδιαίτερα η ορμόνη της ανάπτυξεως, θα είχαν κάποια επίδραση στον ανθρώπινο οργανισμό. Στο μεταξύ, τα πειράματα των Κουόμπιλ και Γκρίπ είχαν αποδείξει πως η ορμόνη της ανάπτυξεως επενεργεί μόνο στα ζώα του ίδιου ή συγγενικού είδους (π.χ. οι εκκρίσεις της υποφύσεως των βοοειδών επιδρούν μόνο στα βόδια και τις αγελάδες κ.ο.κ.). Οι χημικές αναλύσεις απέδειξαν πως η σύνθεση των ορμονών της υποφύσεως διαφέρει από ζώο σε ζώο. Αν και υπάρχει κάποια χημική συγγένεια στη σύνθεση του «ορμονικού πυρήνος» της ουσίας αυτής που λέγεται ορμόνη της ανάπτυξεως, για να επιδράσει η ορμόνη στον οργανισμό χρειάζεται και η συνδρομή ώρισμένων άλλων ουσιών που δεν είναι ίδιες στα διάφορα ζώα. Τα πειράματά με τους πιθήκους επιβεβαίωσαν τις εργαστηριακές αναλύσεις. Το πρόβλημα, θεωρητικά, είχε λυθεί ακόμα και για τον άνθρωπο. Για να ψηλώσουν οι κοντοί, χρειαζόταν ανθρώπινες ορμόνες της ανάπτυξεως.

Αλλά πού θα βρεθούν οι «ανθρώπινες» ορμόνες της ανάπτυξεως για να ψηλώσουν όλοι οι κοντοί του κόσμου; Οι άνθρωποι δεν είναι πιθήκοι για να θυσιαστούν σαν πειραματόζωα. Το πρόβλημα, συνεπώς, αν και θεωρητικά λυμένο, παρουσιάζει πολλές πρακτικές δυσκολίες. Γι' αυτό και οι επιστήμονες κατευθύνουν τώρα τις προσπάθειές τους προς την ανακάλυψη μιας συνθετικής ορμόνης της ανάπτυξεως. Όταν το φάρμακο αυτό ανακαλυφθεί, οι κοντοί θα μπορούν να πηγαίνουν στο φαρμακείο για να αγοράσουν... το μπόι που τους λείπει.

ΠΥΡΑΥΛΟΙ ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟΝ ΤΗΣ ΓΗΣ

Οι Σοβιετικοί επιστήμονες σχεδιάζουν την εκτόξευση πυραύλων, όχι μονάχα προς το Διάστημα, αλλά και προς το κέντρο της Γης.

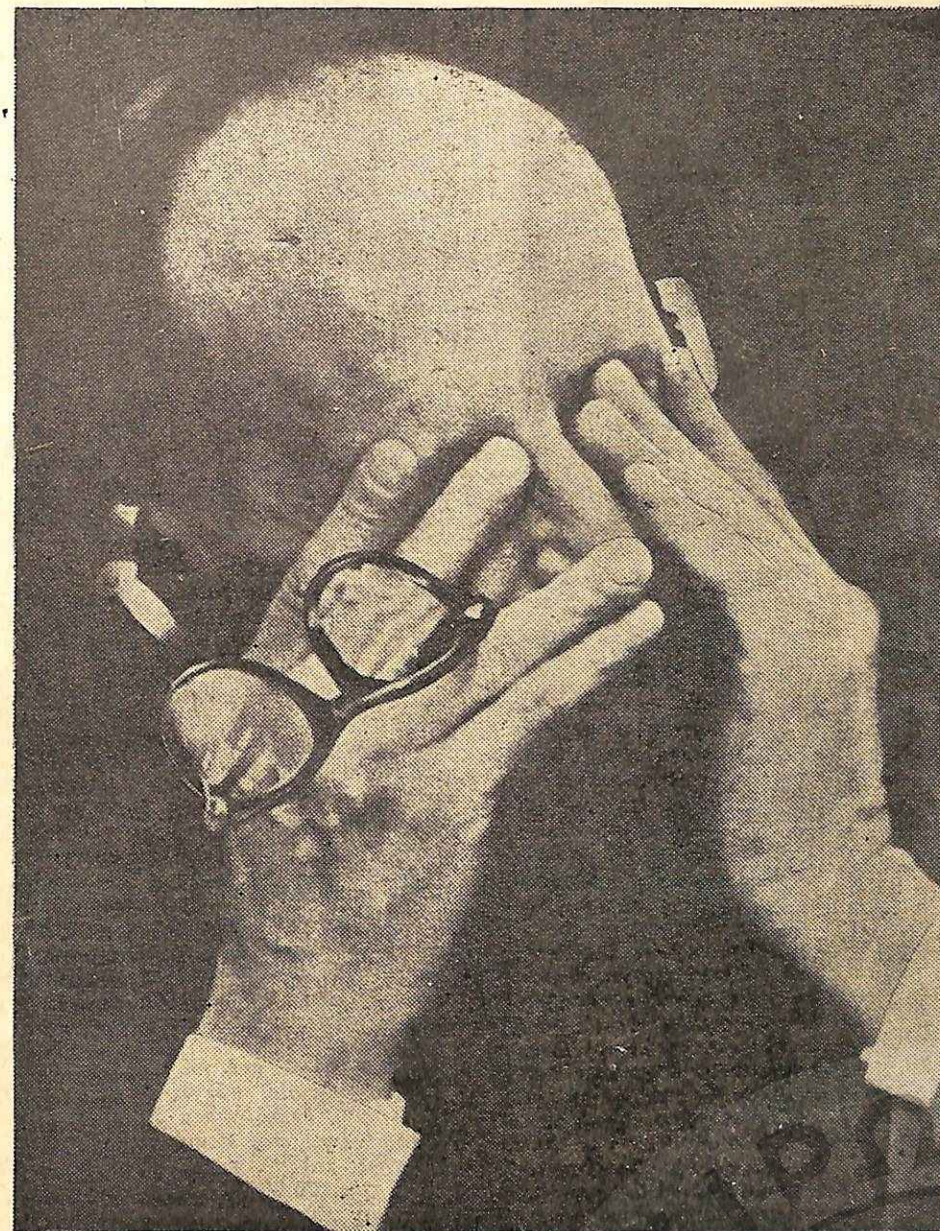
Πώς θα το καταφέρουν; Το σοβιετικό αυτό σχέδιο αποκαλύφθηκε πρόσφατα από τον αμερικανικό Ντιμήτρι Νιλίβκιν και προκάλεσε την περιέργεια των Δυτικών επιστημόνων, που άπορούν για τους σκοπούς των Ρώσων και για τις μεθόδους που θα χρησιμοποιήσουν εκτοξεύοντας πυραύλους προς τα βραχώδη στρώματα του φλοιού της Γης.

Οι Ρώσοι πρόκειται να εξερευνήσουν τα έγκατα της Γης ανοίγοντας ένα «πηγάδι» βάθους είκοσι χιλιομέτρων. Άλλ' αντίθετα προς την αμερικανική «επιχείρηση Μοχόουλ» που αποβλέπει στη διάτρηση του πυθμένος του Ωκεανού όπου ο γήινος φλοιός είναι λεπτότερος, οι Ρώσοι θα ξεκινήσουν από την επιφάνεια του εδάφους.

6.000 χιλιόμετρα μās χωρίζουν από το κέντρο της Γης. Από τον τεράστιον αυτόν όγκο του υπεδάφους, ο άνθρωπος δεν έχει σήμερα τα μέσα για να εκμεταλλευθεί παρά μόνο πέντε ή έξη χιλιόμετρα βάθους, κι' αυτά με μεγάλη δυσκολία. Οι Ρώσοι τεχνικοί όνειρεύονται μηχανές που θα μπορούσαν να προχωρήσουν σε μεγαλύτερα βάθη, συντρίβοντας τα βράχια στο περσμά τους, όπως τα παγοθραυστικά συντρίβουν τους πάγους. Έτσι, ο δυνάτης πλούτος του υπεδάφους, σε βάθος δέκα, είκοσι, τριάντα χιλιομέτρων, θα γινόταν εκμεταλλεύσιμος.

Οι πυραύλοι θα λύσουν το πρόβλημα των γεωτρήσεων σε μεγάλο βάθος. Η μέθοδος αυτή, που όφειλεται στο γεωλόγο Τσερμακωφ, της Σοβιετικής Ακαδημίας Επιστημών, λέγεται «θερμική διάτρηση» και δοκιμάστηκε, σε μικρή κλίμακα, στα ρωσικά λατομεία και ορυχεία. Το μηχανήμα διατρήσεως αποτελείται κυρίως από έναν ισχυρό χαλύβδινο σωλήνα γεμάτο με υγρό καύσιμο. Τα αέρια της καύσεως εκφευδονίζονται με πίεση 35 ατμοσφαιρών και θερμοκρασία 2.900 βαθμών.

Με τη θερμότητα και την αέση των αερίων, οι βράχοι θρυμματίζονται και κατά ένα μέρος ρευστοποιούνται ή εξαερώνονται. Έτσι, σ' ελάχιστο χρονικό διάστημα, ανοίγονται βαθύτατες στοές ορυχείων. Οι πυραύλοι της «θερμικής διατρήσεως» λειτουργούν αυτόματα και μπορούν να χρησιμοποιηθούν όριζοντίως ή καθέτως.

“Αΐχμαν, ο δήμιος των Έβραίων

ΔΥΟ ΔΙΚΕΣ ΔΥΟ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΔΥΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ

‘Η ανθρώπινη συνείδηση και ή απάνθρωπη μηχανή, οι δυο πλευρές του σημερινού Κόσμου.

Δύο δίκες: ή μία ξγινε,χωρίς θόρυβο και δημοσιότητα, σε μιά μικρή πόλη του Τέξας κι' ή άλλη συνεχίζεται στην Ίερουσαλήμ και έχει απήχηση. Και στις δύο,κατηγορούμενοι είναι άνθρωποι που ή δράση τους στοίχισε τη ζωή σ' εκατοντάδες χιλιάδες άτομα.Με τη διαφορά ότι στο Τέξας ο κατηγορούμενος δέ δικάσθηκε γι' αυτήν τη δράση του, ενώ στην Ίερουσαλήμ συμβαίνει το αντίθετο. ‘Οστίόσο κι' οι δύο αυτές δίκες θέτουν σ' όλόκληρη την ανθρωπότητα ένα πρόβλημα συνειδήσεως και αποκαλύπτουν δύο συστήματα που διαφέρουν ριζικά μεταξύ τους. Στο Τέξας δικάσθηκε ο Κλώντ Έδερλυ, ο Αμερικανός πιλότος που δεν μπορεί να συνέλθει από τον εφιάλτη της Χιροσίμα. Στην Ίερουσαλήμ δικάζεται ο “Αΐχμαν. Ποιό είναι το ανθρώπινο ένδιαφέρον που παρουσιάζουν οι δύο αυτές δίκες — Πρό πάντων ή πρώτη;

Τ Ο ΟΝΟΜΑ του “Αΐχμαν έχει κάνει το γύρο του κόσμου. ‘Ο άνελετος αυτός δήμιος είναι πλέον γνωστός σε όλους και όλοι ξέρουν την έκταση των εγκλημάτων του, την ήρεμία που επιδεικνύει μπροστά στο δικαστήριο μέσα στο γυάλινο κλουδί του και την ψυχρή απόφασή του να μη παραδεχθεί την ένοχή του.

Το όνομα του Κλώντ Έδερλυ είναι λιγώτερο γνωστό. Πρόκειται για τον «πιλότο της Χιροσίμα» που έδωσε το σήμα «Εμπρός!» στις 7.25 το πρωί της 6 Αυγούστου 1945, έπάνω από το στόχο που είχε όρίσει το αμερικανικό Ανώτατο Αρχηγείο. Τώρα ο Έδερλυ είναι κλεισμένος, με δικαστική απόφαση από ψυχιατρικό νοσοκομείο του Ουέικο.

Οι δυο αυτοί άνδρες πίεσαν το κουμπί της μηχανής του θανάτου. Συνέβαλαν άμεσα στην όμαδική δολοφονία άόπλων μαζών: γυναικών, παιδιών, γέρον — κατά εκατομμύρια ο ένας, κατά εκατοντάδες χιλιάδες ο άλλος. Όταν τε-

μέ δυνατές κραυγές την ειρήνη και ήλπιζα ότι όλοι οι άνθρωποι θα μπορούσαν να συνεργασθούν για να οικοδομήσουν ένα καλύτερο κόσμο.

(22 — 8 — 59)

«Δεν έχουμε παρά μία μόνο ζωή: "Αν ή πείρα της ζωής μου μπορεί να χρησιμοποιηθεί για το καλό της ανθρωπότητας, να χρησιμοποιηθεί, όχι όμως για χρήματα ή για τη δόξα." Έτσι θα εξαγοράσω το σφάλμα μου».

(Αύγουστος 1959)

«Για τους περισσότερους ανθρώπους η μέθοδός μου ανταρσίας κατά του πολέμου είναι

Αυτό το θέαμα, όταν το αντίκρισε στη Χιροσίμα, δυό μήνες μετά το βομβαρδισμό της, έκανε τον Έδερλυ να συνειδητοποιήσει την εθύνη του. Μικρά παιδιά που έμειναν όρφανα κλαίνε την τύχη τους και, δεξιά, μία κοπέλλα, που έμεινε χωρίς κανένα, προσεύχεται ελπίζοντας στο Θεό.

πράξη ενός τρελλού. Δεν θα μπορούσα, όμως, με κανένα άλλο τρόπο, να κάνω τους άλλους να καταλάβουν ότι ο πυρηνικός πόλεμος είναι ήθικος έκφυλισμός όπως είναι και υλικός δολέβριος».

(27 — 5 — 59)

Οι δυό κατηγορούμενοι

ΑΥΤΑ είναι μερικά αποσπάσματα από τα γράμματα του Έδερλυ στον Αυστριακό φιλόσοφο Γκιούντερ Άντερς. Και αυτόν τον «ψυχικά και πνευματικά ανώμαλο» — όπως τον εμφανίζουν — ένα δικαστήριο μιάς μικρής πόλης του Τέξας τον καταδίκασε σε κλείσιμο σε ψυχιατρείο έπειτα από μία σύναξη δίκη για άσημαντη υπόθεση.

Ο άνθρωπος, τουναντίον, που δικάζεται στην Ιερουσαλήμ και που η δική του παρακολούβεται από δλόκληρο τον κόσμο, είναι ένας άνδρας ψυχρός, ήρεμος, «ισορροπημένος», με καλά οργανωμένη υπεράσπιση. Ο Έδερλυ έσπειρε το θάνατο σε 300.000 άτομα

στη Χιροσίμα και στο Ναγκασάκι, εκτελώντας διαταγές. Άλλα ή συνείδησή του εξέγέρθηκε όταν είδε τι έκανε και έχει γίνει ένα τραγικό «κατηγορώ» κατά του πυρηνικού πολέμου. Από δήμιος, ο Έδερλυ έχει γίνει μάρτυς. Αντίθετα ο Άιχμαν εξακολουθεί να μένει άσυγκίνητος για ό,τι έκανε, εκτελώντας κι αυτός — ως ένα σημείο, γιατί έδειξε και υπερβολικό ζήλο — διαταγές. Έξακολουθεί να θεωρεί ότι ήταν απλώς ένας τροχός, σημαντικός βέβαια, της χιτλερικής μηχανής. Και η περίπτωση του, που αποκαλύπτει τη χιτλερική νοοτροπία, δεν είναι μοναδική. Ο Έδερλυ, εκτελεστής των διαταγών του αμερικανικού Άνώτατου Αρχηγείου, έχει θέσει το έρώτημα της προσωπικής εθύνης του στην καταστροφή της Χιροσίμα και του Ναγκασάκι. Έχει γίνει μία ανθρώπινη συνείδηση που αυτοελέγχεται. Και γι' αυτό ή άγωνία του ενδιαφέρει όλους τους

ΜΑΘΕΤΕ ΟΤΙ...

Τα ψάρια προτιμούν τα ρόδινα χρώματα. Ίαπωνες ιχθυολόγοι πειραματίστηκαν με δίχτυα διαφόρων χρωμάτων για να εξακριβώσουν πού χρώμα προσελκύει περισσότερο τα ψάρια. Το συμπέρασμα ήταν ότι τα ψάρια προσελκύονται από τα ρόδινα δίχτυα.

Η «νάπη», ένα μικρό υδρόβιο έντομο, έχει τρεις καρδιές: μία στο σώμα και δυό στα φτερά.

Όταν βήγει ένας άνθρωπος, ο αέρας εκσφενδονίζεται από το λαιμό του με ταχύτητα 162 χιλιομέτρων την ώρα. Η ενδιαφέρουσα αυτή ανακάλυψη οφείλεται στους επιστήμονες του Τεχνολογικού Ινστιτούτου της Μασαχουσέτης.

Κάθε χρόνο, πέφτουν στη στεριά 125.000 κυβικά χιλιόμετρα νερού της βροχής. Άλλα το ύψος των βροχοπτώσεων σ' όλη τη Γη δεν ξεπερνάει τα 90 εκατοστά του μέτρου.

Ένας σπόρος σικάλεως απλώνει ρίζες με ταχύτητα πέντε χιλιομέτρων την ημέρα.

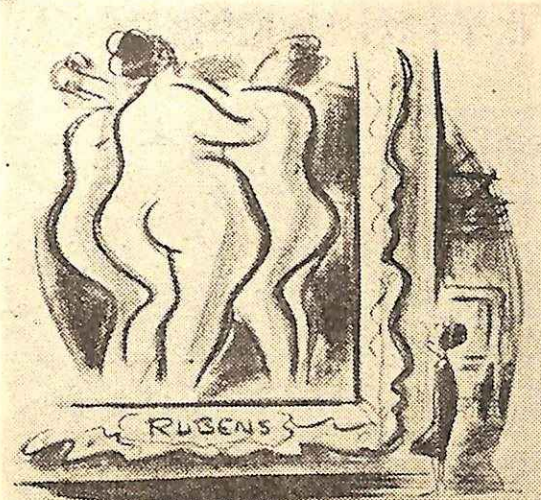
Η επιτροπή λογοκρισίας του Χόλ λυγουν εξέδωσε πρόσφατα ένα νέο κανονισμό που καθορίζει τις θεμιτές διαστάσεις... των φιλιών στις κινηματογραφικές ταινίες. Οι «διαστάσεις» του φιλιού είναι τη χρονική διάστημα προβολής στην οθόνη που, φυσικά, εξαρτάται από το μήκος της ταινίας. Ένα φιλμ μπορεί να είναι σύντομο ή παρατεταμένο, αλλά κατά τη γνώμη της αμερικανικής λογοκρισίας, η διάρκεια δεν έχει πάντα σχέση με την ανηθικότητα. Π. χ. μεταξυ παντρεμένων προσώπων το φιλμ μπορεί να είναι παρατεταμένο χωρίς να είναι ανήθικο. Ίδου οι νόμιμες διαστάσεις των κινηματογραφικών ασπασμών στην Άμερικη. Φιλιά της «Σελήνης του μέλιτος» (δηλαδή μεταξυ νεονύμφων): μήκος ταινίας 88 εκατοστά (το περσίσευμα φιλιδίζεται).

Φιλιά μεταξυ αγάμων ξρωτρωμένων: 40 εκατοστά.

Φιλιά μεταξυ αγάμων σε δημοσιο χώρο (π. χ. στο σιδηροδρομικό σταθμό κλπ.): 22 εκατοστά.

Φιλιά μεταξυ μοιχού και μοιχαλίδος: 18 εκατοστά.

Μάγουλο με μάγουλο κατά τη διάρκεια του χορού: 44 εκατοστά.

Η παχυσαρκία είναι αναμφισβήτητο μία σοβαρή αρρώστεια που σκοτώνει έμμέσως περισσότερους ανθρώπους από τον καρκίνο. Πώς θεραπεύεται; Κυκλοφορούν άμετρητα άπισχναντικά παρασκευάσματα. Πρόσφατα εμφανίσθηκαν και τα νέα «αντιθερμιδικά προϊόντα» που κάνουν θραύση στην Άμερική και στην Εύρωπη και υπόσχονται να δώσουν μία ριζική λύση στο πρόβλημα. Περί τίνος πρόκειται;

Η ΠΑΧΥΣΑΡΚΙΑ

«Αν θέλετε να ζήσετε πολλά χρόνια, χωρίς περιττά βάρη, αρρώστειες και συνεχή άγωνία, διαβάστε το ακόλουθο άρθρο:

ΣΤΗΝ προεκλογική του εκστρατεία, ο δημοκρατικός υποψήφιος κ. Τζω, Κέννεντυ, σήμερα πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών, διεκήρυξε με δραματικό στόμφο: «Δεκαεφτά εκατομμύρια Άμερικανών πέφτουν, να κοιμηθούν το βράδυ με άδειο το στομάχι!» — «Καθόλου παράδοξο!» απάντησε σαρκαστικά ένας ρεπουμπλικανός αντίπαλός του. «Ο κ. Κέννεντυ αναφέρεται στα νέα προϊόντα κατά της παχυσαρκίας που κάνουν θραύση στις Ηνωμένες Πολιτείες».

Και οι δυό είχαν δίκιο και το ανέκδοτο είναι λιγότερο άστείο απ' όσο φαίνεται: Είναι αλήθεια ότι στις Ηνωμένες Πολιτείες υπάρχουν εκατομμύρια φτωχών ανθρώπων που δεν μπορούν να χορτάσουν την πείνα τους, υπάρχουν όμως άλλα τόσα εκατομμύρια που έχουν να φάνε αλλά δεν τρώνε, γιατί πειραματίζονται με κάποιο από τις δεκάδες των άπισχναντικών προϊόντων που έχουν κατακλύσει την άμερικανική αγορά εδώ κι ένα χρόνο.

Οι φαρμακοποιοί τρίβουν τα χέρια τους: «Από την εποχή του χούλα χούπ ή Άμερική δεν είχε γνωρίσει τέτοια ομαδική παραφροσύνη. Τα μάρκα και τα έστιατόρια σεβρίζουν άπισχναντικά ποτά. Έργάτες και υπάλληλοι έχουν αντικαταστήσει το μεσημεριανό φαί τους με τις άπισχναντικές ουσίες που κουβαλάνε μαζί τους κάθε πρωί σ' ένα «θερμός». Σε λιγότερο από ένα χρόνο, ο κύκλος εργασιών της εταιρίας βρεφικών τροφών, που λανσάρσε πρώτη τα νέα προϊόντα... για μεγάλα βρέφη, αύξήθηκε από 65 σε 100 εκατομμύρια δολάρια... Οι Άμερικανοί έχουν καταληφθεί από τη μανία της άπισχνανσεως. «Αν αυτό το φαινόμενο συνεχισθεί, γράφει το περιοδικό «Τάιμ», οι Άμερικανοί θα γίνουν τό-

σο ανάλαφροι, ώστε σ' ένα μελλοντικό πόλεμο οι Ρώσοι δε θα χρησιμοποιήσουν τους ατομικούς πυραύλους τους, αλλά θα σαρώσουν τον άμερικανικό στρατό μ' ένα ηλεκτρικό απορροφητήρα!»

«Αν και σε μικρότερη κλίμακα, ή επιτυχία των νέων μεθόδων κατά της παχυσαρκίας έχει επεκταθεί και στην Εύρωπη. Οι εύρωστοι φαρμακοβιομηχανίες προσθέτουν στην αγορά τα δικά τους αντίγραφα των άμερικανικών προϊόντων». Άλλ' όποια κι' αν είναι ή προέλευση και ή σύνθεσή τους, τα νέα προϊόντα έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό: δεν περιέχουν κανένα «φάρμακο». Άν και πωλούνται στα φαρμακεία, δεν περιέχουν φαρμακευτικές ουσίες, αλλά παρουσιάζονται ως «πλήρεις και ισορροπημένες τροφές» που ή άπισχναντική τους αξία οφείλεται στο γεγονός ότι περιέχουν ελάχιστες θερμίδες. Σήμερα κυκλοφορούν άμετρητα παρασκευάσματα του είδους αυτού. Η σύνθεσή τους δεν αποτελεί μυστική πάντα και κάθε φαρμακοβιομηχανία μπορεί να παραγάγει τα δικά της. Γι' αυτό και στην έρευνα που ακολουθεί θα τα εξετάσουμε αμερόληπτα ως «αντιθερμιδικά προϊόντα» χωρίς ν' αναφέρουμε καμμία μάρκα.

Τα τρία στάδια της αρρώστειας

ΤΑ «ΑΝΤΙΘΕΡΜΙΔΙΚΑ» προϊόντα παρουσιάζονται γενικά υπό τη μορφή μιάς σκόνης που ρυμίζει την κατοχή «σούπα του μπακάλη», αλλά συνήθως είναι αρωματισμένη με σέντσα βανίλλιας, λεμονιού, πορτοκαλιού κ.λπ. Η σκόνη διαλύεται σ' ένα κιλό νερού και κάθε κουτί περιέχει τρεις ή τέσσε-

ρις «δόσεις» που κάθε μία τους ισοδυναμεί μ' ένα πλήρες γεύμα. Υπάρχουν και αντιθερμιδικά προϊόντα της ίδιας συνθέσεως αλλά σε ύγρη μορφή. Στην «αύστηρη θεραπεία» κατά της παχυσαρκίας αυτά τα παρασκευάσματα πρέπει ν' αντικαταστήσουν πλήρως τη συνηθισμένη διατροφή. Στην «ήπια θεραπεία» μπορούν ν' αντικαταστήσουν μονάχα ένα από τα κύρια γεύματα της ημέρας.

Η σύνθεση των αντιθερμιδικών ποικίλλει ανάλογα με τις μάρκες, άλλ' αποβλέπουν όλα στον ίδιο σκοπό: τον περιορισμό της ημερησίας κατανάλωσης θερμίδων σε 850 — 1.000, αντί των κανονικών 2.500 θερμίδων που περιέχονται κατά μέσον όρο στη συνηθισμένη διατροφή μας.

Συγχρόνως, το παρασκεύασμα περιέχει όλες τις ουσίες που είναι απαραίτητες για τον οργανισμό: πρωτεΐνες, υδατάνθρακες, διταμίνες, φώσφορο, σίδηρο, ιώδιο, νάτριο κ.τ.λ.

Είναι παράξενη ή προέλευση των νέων άπισχναντικών: Στην αρχή, χρησιμοποιήθηκαν όχι για το αδυνάτισμα, αλλά για τη διατροφή των αρρώστων που δεν μπορούσαν να χωνέψουν τις στερεές τροφές. Γρήγορα όμως οι γιατροί παρατήρησαν πως ή κοινοτοποίηση αυτή τροφή είχε την ιδιότητα να κόβει την όρεξη των αρρώστων κι' έτσι άρχισαν να τη χρησιμοποιούν για τις άπισχναντικές θεραπείες. Τόσο στις Ηνωμένες Πολιτείες όσο και στο έξωπτετικό, ή έμπορική επιτυχία των νέων προϊόντων ήταν έκπληκτη. Οι βασικές οικογένειες της Σαουδικής Αραβίας και της Ελλάδας παράγγειλαν ποσότητες αντιθερμιδικών παρασκευασμάτων (την πληροφορία την παίρνουμε από τη γαλλική επιθεώρηση «Επιστήμη και Ζωή») και όλες οι φαρμακοβιομηχανίες του κόσμου άρχισαν να παράγουν ανάλογα προϊόντα υπό διάφορες επωνυμίες.

Άλλ' ή έμπορική επιτυχία ενός θεραπευτικού προϊόντος δεν αποτελεί έγνωση της έπιστημονικής του αξίας. Τι αξίζουν αυτά τα νέα παρασκευάσματα κατά της παχυσαρκίας. Για να προσδιορίσουμε τη θέση τους στο όπλοστάσιο της σύγχρονης θεραπευτικής, θα πρέπει πρώτα να εξετάσουμε το πιλότυλο πρόβλημα της παχυσαρκίας.

Τα ιατρικά λεξικά μάζ βίνουν έναν όρισμό της παχυσαρκίας: «υπερτροφία

ΕΙΔΙΚΟΣ

ΝΕΑ ΦΑΡΜΑΚΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

των λιπιδίων ιστών». Στις άκραιοις περιπτώσεις, δε χρειάζεται να είμαστε γιατροί για να κάνουμε τη «διάγνωση» της αρρώστειας που λέγεται παχυσαρκία: «Ο Χοντρός και ο Λιγνός διακρίνονται πολύ εύκολα. Άλλα για τους γιατρούς τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά: Οι περισσότεροι άνθρωποι δεν είναι ούτε χοντροί ούτε λιγνοί. Πού ακριβώς αρχίζει η παχυσαρκία;

Κατά τη γνώμη των ειδικών, ένας άνθρωπος μπορεί να χαρακτηριστεί ως «παχύσαρκος» όταν το βάρος του υπερβαίνει τουλάχιστον 16% το «κανονικό» βάρος που καθορίζεται ανάλογα με το φύλο, την ηλικία, το ανάστημα και τη δομή του σκελετού. «Αν αγνοήσουμε αυτό το τελευταίο παράγοντα (σκελετό) που δεν έχει μεγάλη σημασία, μπορούμε να δώσουμε το εξής παράδειγμα: Ένας άνδρας περίπου τριάντα ετών, αναστήματος 1.70, που το κανονικό του βάρος πρέπει να είναι 66,200 κιλά, θα θεωρηθεί «κλινικός παχύσαρκος» όταν το βάρος του υπερβεί τα 77 κιλά. Προτού φτάσει σ' αυτό το βάρος, είναι απίλως «ευτροφής».

Συχνά μιλάμε για τα τρία στάδια της παχυσαρκίας: α) το «άξιοζήλευτο» στάδιο, όταν αρχίζει να συσσωρεύεται το λίπος και ο άνθρωπος φαίνεται καλοθρεμμένος, ροδοκόκκινος, πληθωρικά ρωμαλέος και υγιέστατος, ενώ η γυναίκα μεταβάλλεται σε οδυσσική με λαχταριστές καμπυλωτότητες και τρυφερό δέρμα, β) το «κωμικό» στάδιο, όταν η συσσώρευση του λίπους έχει καταστρέψει όλες τις γραμμές του σώματος και μεταβάλλει τον άνθρωπο σε καρικατούρα και γ) το «άξιοβρήντο» στάδιο που μεταβάλλει τον παχύσαρκο σ' ένα απ' αυτά τα άποκρουστικά τέρατα που επιδεικνύονται στα τσίρκα και δεν προκαλούν πιά την ιλαρότητα αλλά τον οίκτο.

Πολύ σπάνια η παχυσαρκία «σταθεροποιείται» σ' ένα απ' αυτά τα τρία στάδια. Συνήθως, αν δεν καταβάλει καμμία προσπάθεια για να περιορίσει το κακό, ο παχύσαρκος θα περάσει αναπόφευκτα από το ένα στάδιο στο άλλο: ο «άξιοζήλευτος» καλοθρεμμένος σύντομα θα μεταβληθεί σε «κωμική» καρικατούρα, για να καταλήξει στο «άξιοβρήντο» τέρας των ιπποδρομιών. Δε φτάνουν, βέβαια, όλοι οι χοντροί σ' αυτό το στάδιο, γιατί στην εποχή μας δεν υπάρχει παχύσαρκος που δεν προσπαθεί ν' αδυνατίσει κι' εξ άλλου οι περισσότεροι, όπως θα ιδούμε πιο κάτω, πεθαίνουν πρόωρα. Πάντως, μονάχα γύρω στα πενήντα χρόνια η παχυσαρκία γίνεται αληθινή αναπηρία με τραγικές συνέπειες.

Η όρεξη και η πείνα

Η ΠΑΧΥΣΑΡΚΙΑ είναι αναμφισβήτητα μία σοβαρή αρρώστεια. Οι ασφαλίστικές εταιρίες το ξέρουν αυτό καλύτερα από κάθε άλλον. Μια στατιστική έρευνα επί 263.000 ασφαλισμένων στις Ηνωμένες Πολιτείες απέδειξε πως η θνησιμότητα είναι ανάλογη με τα πλεονάσματα του πάχους. «Ως τα

25 χρόνια, όλοι οι άνθρωποι, παχύσαρκοι και μη, έχουν περίπου τις ίδιες πιθανότητες να ζήσουν ως τα βαθιά γεράματα, αλλά πάνω απ' αυτή την ηλικία οι διαφορές είναι σημαντικές. Στα 45 χρόνια, ένα πλεόνισμα βάρους 11 κιλών περιορίζει κατά το ένα τέταρτο τις πιθανότητες επιβίωσης (δηλαδή τις πιθανότητες να φτάσει ο παχύσαρκος στη μέση διάρκεια ζωής των άλλων ανθρώπων) κι' ένα πλεόνισμα 23 κιλών περιορίζει τις πιθανότητες κατά το ήμισυ. «Αν βρεθεί ένα φάρμακο κατόπιν των καρκινών, υπολογίζουν οι ασφαλιστικές εταιρίες, η μέση διάρκεια ζωής θ' αυξηθεί κατά ένα χρόνο. Άλλ' αν βρεθεί ένα φάρμακο κατά της παχυσαρκίας, η μέση διάρκεια ζωής θ' αυξη-

θεί κατά πέντε χρόνια. Η παχυσαρκία, συνεπώς, σκοτώνει περισσότερους ανθρώπους από τον καρκίνο.

Η αρτηριοσκλήρωση, που η πιο τρομερή της συνέπεια είναι το έμφραγμα του μυοκαρδίου, ή υπέρταση που οδηγεί στην εγκεφαλική αιμορραγία και ο διαβήτης, είναι αρρώστιες που εκδηλώνονται στους παχύσαρκους παρ' ότους αδύνατους. Η συχνότητα της στηθάγχης και του καρκίνου είναι κατά 11 — 13% ηξημένη στους παχύσαρκους, που προσβάλλονται επίσης συχνότερα από τις μολυσματικές αρρώστιες. Εξ άλλου, η σύγχρονη Ιατρική έχει διαλύσει το μύθο του «ευδιάθετου» και «καλόκαρδου» χοντρού: τύποι μελαγχολικοί που προσβάλλονται εύκολα από νευρωτική κατάθλιψη.

Η παχυσαρκία είναι πάντα η συνέπεια της απορροφήσεως περισσότερων θερμίδων απ' όσες μπορεί να καταναλώσει ο οργανισμός. Τα πλεονάσματα των θερμίδων που περιέχονται στις τροφές σχηματίζουν αποθέματα λίπους στους ιστούς. Η απορρόφηση μεγάλων ποσοτήτων τροφής πλούσιας σε λιπαρές ουσίες και σάκχαρο είναι, κατά τα φαινόμενα, η σπουδαιότερη αιτία της

παχυσαρκίας. Άλλα πρέπει πάντα να λογαριάζουμε και την κατανάλωση των θερμίδων που διαφέρει ανάλογα με τον τρόπο της διαβίωσης και την ιδιοσυγκρασία του ατόμου. Ένας άνθρωπος που κόβει ξύλα επί έφτα ώρες χωρίς να φάει τίποτα, θα πρέπει να χάσει περίπου ένα κιλό λίπους. Και όπως παρατηρεί ο Γάλλος καθηγητής Ρισέ, «η παχυσαρκία εκδηλώνεται πολύ σπάνια στους ταχυδρομικούς δανομείς που περπατάνε όλη την ημέρα φορτωμένοι».

Σε ώριμες περιπτώσεις, οι ένδοκρινες αδένες μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για την παχυσαρκία: η υπόφυση, τα επινεφρίδια, οι γεννητικοί αδένες έχουν περιορισμένη επίδραση, άλλ' η ανεπάρκεια του θυρεοειδούς φαίνεται πως έχει στενή σχέση με την παχυσαρκία. Σχετικά πειράματα σε ζώα δείχνουν πως η χορήγηση ορμονών του θυρεοειδούς περιορίζει το άπύθημα λίπους επιταχύνοντας το μεταβολισμό.

Άλλα και η επίδραση του νευρικού συστήματος (ιδιαίτερα του νευρικού) δεν είναι αμελητέα, όπως απέδειξαν τα πειράματα: Μια θλάση στον πρόσθιο υποθάλαμο είναι αρκετή για να τετραπλασιάσει το βάρος ενός πηθήκου σε 14 μήνες. Ηλεκτρικός έρεθισμός του πρόσθιου υποθαλάμου σε μία γάτα προκαλεί αύξηση της όρεξης που εκδηλώνεται με μία κατανάλωση τροφής δέκα φορές μεγαλύτερη απ' το κανονικό.

Φαίνεται πως υπάρχει ένα εγκεφαλικό «κέντρο της όρεξης», ένας ρυθμιστικός μηχανισμός που διεγείρει ή κατευνάζει το αίσθημα της πείνας ανάλογα με τις ανάγκες του οργανισμού. Στην παχυσαρκία φαίνεται πως ο μηχανισμός αυτός δεν λειτουργεί καλά: η όρεξη διεγείρεται και η πείνα εξακολουθεί να γίνεται αίσθητη ακόμα κι' όταν όλες οι ανάγκες του οργανισμού έχουν ικανοποιηθεί.

Τα φάρμακα

ΟΙ ΠΑΧΥΣΑΡΚΟΙ, λοιπόν, είναι θύματα μίας «απορρυθμισμένης» όρεξης... Άλλ' εδώ τα πράγματα τα περιπλέκονται: Οι περισσότεροι παχύσαρκοι διαμαρτύρονται έντονα όταν τους κατηγορούμε ότι τρώνε υπερβολικά. Οι ειδικευμένοι γιατροί ξέρουν ότι πρέπει πάντα να δυσπιστούμε προς τις διαβεβαιώσεις των παχύσαρκων. Η κυρία που διαμαρτύρεται ότι «δεν τρώει τίποτα το θράδυ», ξεχνάει ν' αναφέρει ότι κάθε απόγευμα περιδρομίζει ένα φλυτζάνι σοκολάτα και μισό κιλό πτι φούρ. Ο κύριος που ισχυρίζεται ότι «ζει με τον αέρα» παθαίνει διαλείψεις της μνήμης όταν πρόκειται ν' αναφέρει τις μπύρες, τα ούζα, τους μεζέδες, το κολούρια που καταβροχδίζει ανάμεσα στα γεύματα. Γι' αυτό και ο γιατρός που αναλαμβάνει τη θεραπεία ενός παχύσαρκου πρέπει να έχει ταλέντο ανακριτού. Οι παχύσαρκοι κατέχονται από την έμμονη ιδέα της τροφής και βρίσκουν διάφορες δικαιολογίες για να εγκαταλείψουν τη θεραπεία. Πολλές γυναίκες τρέχουν από τον ένα γιατρό στον άλλον.

ΤΟ ΙΔΕΩΔΕΣ ΒΑΡΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΝΔΡΕΣ

ΗΛΙΚΙΑ	15 - 19	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39	40 - 44	45 - 49	50 - 54
ΑΝΑΣΤΗΜΑ	κγ	κγ	κγ	κγ	κγ	κγ	κγ	κγ
1,90	78,500	80,700	84,800	87	89,400	91,200	92,500	93
1,875	76,200	78,500	82,100	84,400	86,600	88	89,400	89,800
1,85	73,900	76,200	79,400	81,600	83,500	84,800	86,200	86,600
1,825	71,700	73,900	76,700	78,900	80,700	82,100	83	83,500
1,80	69,400	71,700	73,900	76,600	78	79,400	80,300	80,700
1,775	67,100	69,800	71,700	73,900	75,700	76,700	77,600	78
1,725	63,500	66,200	68	69,900	71,200	72,100	73	73,500
1,70	61,700	64,400	66,200	67,600	68,900	69,800	70,800	71,200
1,675	59,900	63	64,400	65,800	67,100	68	68,900	69,400
1,65	58,100	61,200	62,600	64	65,300	66,200	67,100	67,600
1,625	56,200	59,400	60,800	62,100	63,500	64,400	65,300	65,800
1,60	54,900	57,600	59,400	60,800	61,700	63	64	64,400
1,575	53,500	56,200	58	59,400	60,300	61,700	62,600	63
1,55	52,200	54,900	57,100	58,500	59,400	60,800	61,700	62,100
1,525	51,300	54	56,200	57,600	58,500	59,900	60,800	61,200

ΤΟ ΙΔΕΩΔΕΣ ΒΑΡΟΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

ΗΛΙΚΙΑ	15 - 19	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39	40 - 44	45 - 49	50 - 54
ΑΝΑΣΤΗΜΑ	κγ	κγ	κγ	κγ	κγ	κγ	κγ	κγ
1,825	70,300	71,200	72,100	73,500	74,800	76,700	78,500	80,200
1,80	68	69,400	70,300	71,700	73,500	75,300	77,100	78,900
1,775	65,800	67,600	69	70,300	72,100	73,500	77,100	77,100
1,75	64	65,800	67,100	69	70,800	72,100	75,300	73,300
1,725	62,600	64	65,300	67,100	69	70,300	73,500	73,500
1,70	60,800	62,100	63,500	65,300	67,100	68,500	71,200	71,200
1,675	59	60,300	61,700	63,500	65,300	66,700	68,500	69
1,65	57,100	58,500	59,900	61,700	63,500	64,900	66,200	67,100
1,625	55,800	57,100	58,500	59,900	61,700	63	64,400	65,300
1,60	54,400	55,800	56,700	58	59,900	61,700	63	64
1,575	53	54,400	55,300	56,700	58,500	60,300	61,700	62,600
1,55	51,700	53	54,400	55,800	57,100	59	60,300	61,200
1,525	50,800	52,200	53,500	54,900	56,200	58	59,400	60,300
1,50	49,900	51,300	52,600	54	55,300	57,100	58,500	59,400

Γιὰ τὸν περιορισμὸ τῆς ὀρέξεως χρησιμεύουντὰ διάφοροι πολλοὶ ποὺ δίνουν ἓνα συναίσθημα χορτασμοῦ χωρὶς νὰ προσθέτουν θερμίδες. Χρησιμοποιούνται ἐπίσης καὶ οἱ «ψυχραίνουσες» (διεγερτικὲς ἢ κατευναστικὲς) ποὺ ξεγελοῦν τὴν πεῖνα προκαλώντας ἓνα συναίσθημα εὐφορίας. Τὰ διαιτητικὰ φάρμακα συνιστῶνται κυρίως στὶς περιπτώσεις (συχνότερες στὶς γυναῖκες) ποὺ τὸ λιποπώλεοσμά σωματικὸ συγκρατᾷ μεγάλους ποσότητες νεροῦ στοὺς ἱστούς. Τέλος, στὶς περιπτώσεις ἀνεπάρκειας τοῦ θυρεοειδοῦς ἡ χορήγηση τοῦ νὰ κατὰλληλου ὁρμόνου ἐπιταχύνει τὸ μεταβολισμό.

Θερμιδολογία

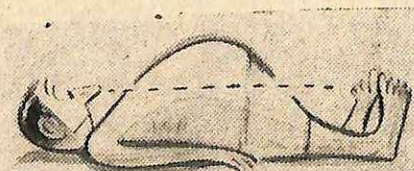
ΤΑ ΦΑΡΜΑΚΑ, ωστόσο, δὲν ἔχουν παρά δευτερεύουσα σημασία γιὰ τὴν θεραπεία, ποὺ κυρίως εἶναι ζήτημα διαίτης. Ἡ θεραπεία ἀποβλέπει

σπὸν περιορισμὸ τῆς καταναλώσεως
θερμίδων, ποὺ δὲν εἶναι ἐπικίνδυνος γιὰ
τὸν ὀργανισμὸ ὅταν δὲν ὑπερβαίνει ὡ
ρισμένα ὅρια. Ποιὰ εἶναι αὐτὰ τὰ ὅρια;

Ύπολογίζεται, ότι για να τραφεί ένας φυσιολογικός άνθρωπος πρέπει να καταναλώσει περίπου 30 θερμίδες κατά χιλιόγραμμο βάρους το σώματός του. Έτσι, ένας άνδρας 70 κιλών, για να διατηρήσει αυτό το βάρος, πρέπει να καταναλώσει 2.100 θερμίδες την ημέρα. Για τόν παχύσαρκο, ή κατανάλωση θερμίδων μπορεί να περιορισθεί στο ήμισυ χωρίς κίνδυνο, γιατί δεν πρέπει να ξεχωμένα πώς ο παχύσαρκος έχει αποθεμένα λίπους.

Σ' αυτό αποβλέπουν τα «άντιθερμίδικα» προϊόντα, που όπως είπαμε δεν είναι φάρμακα, αλλά τροφές που περιέχουν όλα τα στατιστικά που χρειάζεται ο οργανισμός αλλά πολύ λίγες θερμίδες. Η συνήθειά τους περιλαμβάνει συνήθως 70 γραμμάρια πρωτεϊνών, 110 γραμμάρια υδατανθράκων και μόλις 20 γραμμάρια λιπαρών ουσιών. Οι κωνιορταποιημένες αυτές ουσίες, διαλυμένες στο νερό, έχουν το πρόθετο «πλεονέκτημα» ότι κόβουν την όρεξη. Έτσι ο παχισάρικος μπορεί ν' αντικαταστήσει ένα ή δύο γεύματα την ημέρα με μία σούπα αντιθερμίδικη χωρίς να αισθανθεί πείνα.

Τὸ μεγάλο πλεονέκτημα τῶν νέων προϊόντων εἶναι ὅτι ἀποτελοῦν μιὰ «δαίτα» τὴν ὁποία μπορεί ν' ἀκολουθήσει ὅποιοσδήποτε χωρὶς πολλές φασαρίες. Πρατὶ ὅσοι δοκίμασαν ν' ἀδυνατίσουν μὲ τὶς κλασικὲς μεθόδους τῆς υγιεινῆς ξέρουν πὺς δύσκολοι εἶναι ὑπολογισμοὶ τῶν θερμίδων στὴ συνήθισμένη διατροφή. Ποιὸς μπορεί νὰ ξέρει π.χ. πόσες θερμίδες περὶέχονται σὲ μιὰ πεινήτα γραμμάρια κρέατος ἢ σὲ μιὰ τηγαλιτὴ μελιτζάνα; Ἀκόμα καὶ οἱ γίαιτροι πελαγώνουν στὴ θερμιδικαία. Ἐξ ἄλλου, ἡ δαίτα, στὸ σπῆτι, ἀναστατώνει τὶς συνήθειες τῆς νοικοκυρᾶς ποὺ μαγειρεῦει γιὰ ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας καὶ ὄχι μόνο γιὰ τὸν παχύσαρκο σύζυγό της ἢ γιὰ τὸν ἑαυτὸ της. Ἡ ἀντιθερμιδικὴ δαίτα μπορεί νὰ διαρκέσει πολλοὺς μῆνες χωρὶς νὰ γίνεῖ βασανιστικὴ γιὰ τὸν παχύσαρκο. Εἶναι ἀλήθεια πὺς ἔχει κι' αὐτὴ τὸ μειονέκτημα ὅλων τῶν μεθόδων κατὰ τῆς παχυσαρκίας: μόλις διακοπτεῖ, ὁ παχύσαρκος θ' ἀρχίσει πάλι νὰ παίρνει βάρος. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι ἰδιαίτερος δυσάρεστη, μπορεί νὰ ἐπανωῦθη κατὰ διαστήματα ἀνάλογα μὲ τὶς αὐτομειώσεις τοῦ βάρους. Πάντως, ὅταν ἡ δαίτα εἶναι μεγάλῃς διαρκείας θὰ πρέπει νὰ γίνεται μὲ τὴν παρακολούθηση ἐνὸς γιαιτροῦ.

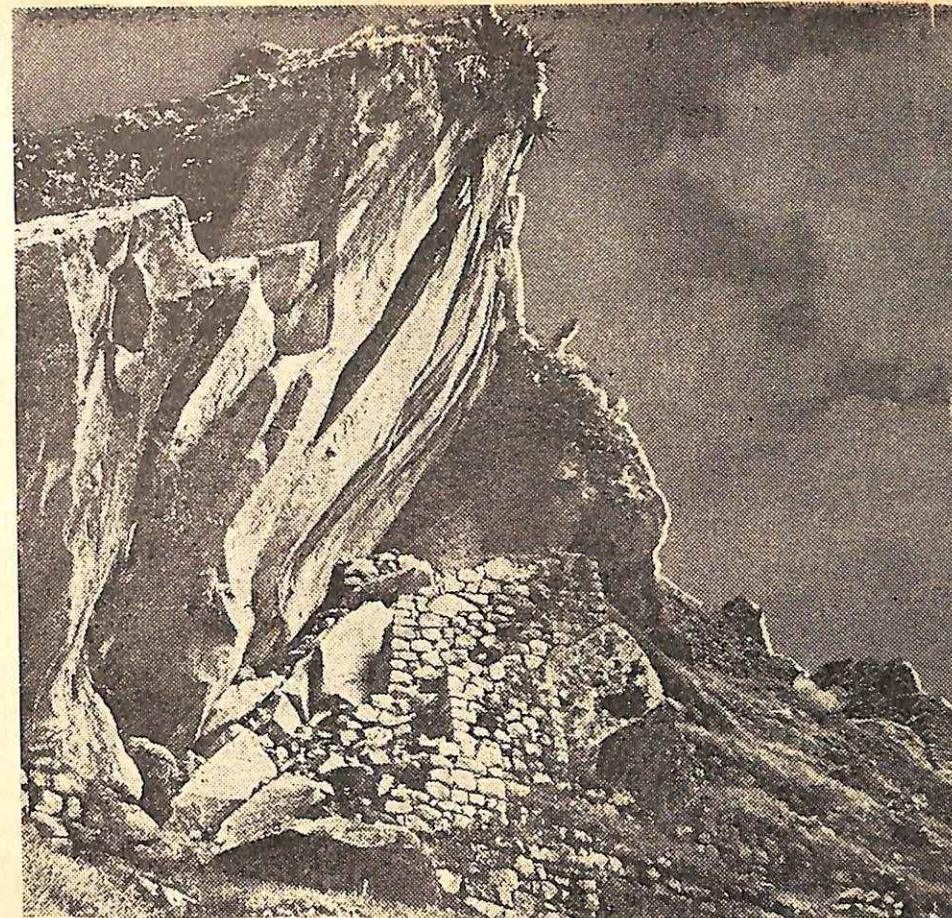

ΜΑΘΕΤΕ ΟΤΙ...

«Ἄν βάλομε σὲ μιὰ γραμμὴ ὅ-
λα τ' ἀμάξια ἰδιωτικῆς καὶ δη-
μοσίας χρήσεως πὺν κυκλοφοροῦν
στὸ Παρίσι, ἡ γραμμὴ θὰ εἴχε μῆ-
κος 300 χιλιόμετρων. «Ὅλα αὐτὰ
τ' ἀμάξια προκαλοῦν μιὰ τρομακ-
τικὴ συμφόρηση τῆς κυκλοφορίας,
γιατὶ τὸ Παρίσι ἔχει δρόμους συ-
νολικοῦ μήκους μόνο 500 χιλιόμε-
τρων. Κυκλοφοροῦν σήμερα στὸ
Παρίσι 60.259 ἀμάξια, ἐκ τῶν
οποίων 558 φιάρες, 42 ζουντέ,
733 βικτωριές, 340 ἱπποκίνητα λε-
ωφορεῖα, 4.000 ταχυδρομικὲς ἀ-
μαξες ἀστικῆς καὶ ὑπεραστικῆς, 15.
000 μόνιμα διτοροχα καὶ 32.321
φορητῆς ἀμαξες. Ὁ ἀριθμὸς τῶν
ἐπιβατῶν πὺν μετακινοῦνται καθε
χρόνιο στὸ Παρίσι ὑπολογίζεται σὲ
57 ἑκατομμύρια. Ὁ ἀριθμὸς τῶν
σοβαρῶν δυστυχημάτων πὺν προ-
καλοῦνται καθε χρόνιο ἀπὸ τ' ἀμά-
ξια καὶ τ' ἄλλα ὑπολογίζεται σὲ
24 νεκροὺς καὶ 356 τραυματίες».

Αὐτὰ γράφονταν σὲ μιὰ παρισινή ἐφημερίδα πρὶν ἀπὸ 100 χρόνια, ὅταν τὸ αὐτοκίνητα ἦταν ἀκόμα ἐντελὼς ἄγνωστα. Προβλήματα κυκλοφορίας ὑπῆρχαν πάντα στὶς μεγάλες πόλεις, ἀκόμα καὶ τὴν ἐποχὴ πού τὸ ταχύτερο μεταφορικὸ μέσο ἦταν τὸ ἄλογο. Ὡς παρηγορηθῆναι λοιπὸν ὅσοι παραπονοῦνται γιὰ τὸ σύγχρονο κυκλοφορικὸ ἐπιρῆλθι. Σήμερα κινδυνεύουν νὰ σκοταφθοῦν ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητα. Πρὶν ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια θὰ κινδύνευαν νὰ στυλκαπιτηθοῦν ἀπὸ τὸ ἄλογο. Ἐπειτα ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια θὰ κινδυνεύουν ὥσως ἀπὸ τὰ ἐλικοπτήρα, ἢ ποῖδες ἐξέρι ἀπὸ τὸ ἄλλο...

Πρόσφατα, οί κάτοικοι τοῦ Νητρώϊτ (ΗΠΑ) διάβασαν ἐκπληκτικοί στή μετεωρολογικὴ στήλῃ τῶν καθημερινῶν ἐφημερίδων: «Σήμερον ἀντικρατοῦσε δορυμὸν ψυχῶς στὸν Παράδεισο, ἐνῶ στήν Κόλαση ὁ καιρὸς ἦταν σχετικὰ ὁροσφορὸς»... Οἱ Ἀμερικανοὶ μετεωρολόγοι παρακολοῦθούσαν ἀκόμα καὶ τὴ θεομοκρασίᾳ τῆς Κολάσεως καὶ τοῦ Παραδείσου — ἀπὸ ποῦ μέχρι σήμερα μονάχα οἱ... ἱεροκήρυκες μπορούσαν νὰ κάνουν! Ἔχουν ἐγκαταστήσει καὶ ἕνα μετεωρολογικὸ σταθμὸ στὸν Παράδεισο («Παρανταῖζ»), μὴ μικρὴ πόλῃ τοῦ Μίτσιγκαν, καὶ ἕναν ἄλλο στήν Κόλαση («Χέλλ») κοντὰ στὸ Νητρώϊτ. Ἐπὶ μπουρὲ κανεῖς νὰ διαλέξεις ἐκ τῶν προτέρων τὸν τόπο τῆς αἰωνίας διαμονῆς σου.

Ο βράχος του Γιβραλτάρ, μιὰ από τις «πύλες» της Μεσογείου. Σύμφωνα με το σχέδιο Σόργκελ, ένα τεράστιο φράγμα θα κλείσει το στενό του Γιβραλτάρ και θα διακόψει την εισροή των υδάτων της Μεσογείου.

ΑΝ Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ
ΓΙΝΕΙ ΣΤΕΡΙΑ...

**“Ένα τολμηρό σχέδιο που δα
σημάνει τὸ θάνατο τῆς ὁμορ-
φότερης θάλασσας τοῦ κόσμου**

Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ γίνεται, κατά περιόδους, αντικείμενο διεθνών ανταγωνισμών που συχνά καταλήγουν σε πολέμους καταστρεπτικούς για τις ευρωπαϊκές χώρες. Έξ' άλλου, το πρόβλημα του υπερπληθυσμού στην Εύρωπη γίνεται διαρκώς οξύτερο. Γι' αυτό και μία ομάδα Ιταλών και Ισπανών τεχνικών, αναπτύσσοντας ένα προγενέστερο σχέδιο του Γερμανού μηχανικού Χέρμαν Σόργκελ, προτείνει μία ριζική λύση:

Ἄς ἐξαφανίσουμε τὴ Μεσόγειο!
Ἐκ πρώτης ὄψεως, ἡ τομὴρὴ αὐτῆς
λύση τῶν εὐρωπαϊκῶν προβλημάτων
φαίνεται πῶς δὲν ἀξίζει περισσότερο
τὴν προσοχὴ μας ἀπὸ τὴν παλιά συν-
ταγὴ «πὸνάει δόντι κόβει κεφάλι», ἀλλ',
ὅταν ὁ Χέρμαν Σόργκελ ἔριξε πρώτος
αὐτὴ τὴν ἰδέα, ἐπέμεινε στὸ γεγονός ὅ-
τι τὸ μεγαλύτερο σχέδιο δὲν ἔχει ὅ-
τε μοναδικό σκοπὸ νὰ προσφέρει μιὰ τε-

ράστια ποσότητα ενέργειας σ' έναν κόσμο με διαρκώς αυξανόμενες ενεργειακές ανάγκες άλλα, πολύ περισσότερο, να περιληφθεί, ως ουσιώδες στοιχείο, σε μια πανευρωπαϊκή ένωση που αυτή, πραγματικά, θα μπορούσε να λύσει όλα τα προβλήματα της πιο πολιτισμένης αλλά και πιο κατακερματισμένης γωνιάς της Γης.

Στὴ σκέψη τοῦ Σόργκελ, ὅλοι οἱ Εὐρωπαϊκοὶ λαοὶ θὰ πρέπει νὰ συμμετάσχουν καὶ νὰ ἐπιφανηθοῦν ἀπὸ τὸ μεγάλο αὐτὸ ἔργο τῆς εἰρήνης: Ἡ ἀχρησιμοποίητη μέχρι σήμερα ὑδραυλικὴ ἐνέργεια τῆς Μεσογείου θὰ γίνῃ, ἐπὶ τέλους, ἐκμεταλλεύσιμη. Τὰ κατοικητισμένα ἔθνη, φυσικὴ συνέχεια τῶν εὐρωπαϊκῶν καὶ τῶν ἀφρικανικῶν ἀντικαταστήσαντες, θὰ καλλιεργηθοῦν καὶ θὰ κατοικήθωσι. Ἡ Σαχάρα θὰ γίνῃ καὶ πάλιν θάλασσα, ὥπως ἦταν πρὶν ἀπὸ χιλιάδες χρόνια...

Ένας Γερμανός μηχανικός και μιὰ ομάδα Ἰταλῶν και Ἰσπανῶν τεχνικῶν προτείνουν μιὰ ριζικὴ λύση ὀλῶν τῶν εὐρωπαϊκῶν προβλημάτων: ἄς ἐξαφανίσομε τὴ Μεσόγειο. Τὸ ἔργο εἶναι πραγματοποιησίμο ἂ πὸ τεχνικὴ ἄποψη, ἀλλὰ ποιά εἶναι ἡ σκοπιμότητα και ποιὲς οἱ συνέπειές του γιὰ τοὺς μεσογειακοὺς λαοὺς και ἰδιαίτέρως γιὰ τὴν Ἑλλάδα;

Σ Ε μιά μακρινή εποχή, εδώ και 50.000 χρόνια, το επίπεδο της Μεσογείου ήταν κατά χίλια περίπου μέτρα κατώτερο απ' αυτό που γνωρίζουμε σήμερα. Σχεδόν τὸ ήμισυ τῶν ἐδαφῶν ποὺ καλύπτονται σήμερα ἀπὸ τὰ νερά τῆς Μεσογείου ἦταν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη κατοικήσιμα καὶ παραγωγικά. Μιὰ μεγάλῃ ἔκτασῃ στειριάς συνέδεε τότε τὴν Εὐρώπῃ, τὴν Ἀσίᾳ καὶ τὴν Ἀφρικῇ. Κατόπιν ἦρθε ἡ ἐποχὴ τῶν παγετώνων καὶ διάφορες γεωλογικὲς ἀναστατώσεις ποὺ ἀκολούθησαν, τεράστιες ἐκτάσεις κατακλύσθηκαν ἀπὸ τὰ νερά καὶ δημιουργήθηκε ἡ Μεσόγειος ὑπὸ τῇ μορφῇ μιᾶς μακρόστενης ἐσωτερικῆς θάλασσης (γι' αὐτὸ καὶ ὠνομάσθηκε «μεσόγειος») μήκους 4.500 χιλιομέτρων καὶ πλάτους ποὺ ποικίλλει κατὰ περιοχὲς (740 χιλιόμετρα ἀνάμεσα στὴ Μασσαλία καὶ τὸ Ἀλγέρι, 400 χιλιόμετρα ἀνάμεσα στὴν Πελοπόννησο καὶ τὴν Λιβύη).

Ἡ ἔκτασὶς τῆς εἶναι διόμισι ἐκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν 135.000 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων τῆς Ἀδριατικῆς.

Γεωλόγοι και υδρογράφοι διακρίνουν δυο μεσογειάκες λεκάνες που χωρίζουν από τον ανυψωμένο πυθμένα ανάμεσα στη Σικελία και την Τυννησία. Πιο κάτω θα δούμε τη σημασία αυτής της υποδρύουσης γέφυρας. Έτσι, γεωλογικά, ή δυτική Μεσόγειος ξεχωρίζει σαφέστατα από την ανατολική ή ελληνική Μεσόγειο.

Ἡ δυτική λεκάνη, λιγότερο ἐκτεταμέ-
νη, παρουσιάζει δύο κύριες ἐσοχές πρὸς
τὰ ὄρεια: τὸν κόλπο τοῦ Λέοντος καὶ
τὸν κόλπο τῆς Γενούης ἢ τῆς Λιγυρίας.
Δυὸ μεγάλα, ἠϊονή, ἢ Σαρδηνία καὶ ἡ
Κορσική, τὴ χωρίζουν σὲ δύο τμήματα:

τὸ πέλαγος τῶν Βαλεαρίδων δυτικά καὶ τὸ Τυρηνικὸ πέλαγος ἀνατολικά.

Ἡ ἀνατολική Μεσόγειος ἔχει πιδὸ ἀκανόνιστο περίγραμμα: Πρὸς τὰ βόρεια, ἡ Πελοπόννησος ἀπλώνει τὰ τρία της δάχτυλα σχεδὸν ἀπέναντι σπὸν ἀφρικανικὸ κόλπο τῆς μεγάλης Σύρτης. Ὁ μακρόστενος κόλπος τῆς Ἀδριατικῆς, τὸ Αἰγαῖο πέλαγος μὲ τ' ἀναριθμητὰ νησιά του καὶ ἡ Μαύρη Θάλασσα, φυσικὸ παράρτημα τῆς Μεσογείου, κάνουν ἀκόμα πιδὸ περίπλοκη τὴν εἰκόνα τῆς ἀνατολικῆς λεκάνης.

Ἡ Μεσόγειος δημιουργήθηκε ἀπὸ μεγάλες καθιζήσεις, γι' αὐτὸ καὶ τὸ μέσο βάθος της εἶναι ἀρκετὰ σημαντικό, περίπου 1500 μέτρα. Τὰ μεγαλύτερα βάθη ἔχουν σημειωθεί:

Δυτικά τῆς Κρήτης: 4.400 μέτρα.

Κοντὰ στὴς μικρασιατικὲς ἀκτὲς: 3.870 μέτρα.

Ἀνάμεσα στὴ Σαρδηνία καὶ τὴ Νεάπολη: 3.730 μέτρα.

Δυτικά τῆς Σαρδηνίας: 3.150 μέτρα.

Ἡ ὑποβρύχια χαράδρα τῶν Ἰονίων ἐκτείνεται ἀνάμεσα στὴ Σικελία καὶ τὴν Κρήτη καὶ ἔχει τὸ μεγαλύτερο βάθος τῆς Μεσογείου (4.400 μέτρα.).

Ἐξάτμιση καὶ εἰσορὴ

ΚΑΘΕ χρόνο, 4.144 κυβικὰ χιλιόμετρα νεροῦ ἐξάτμιζονται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο. Ἄν ἡ θάλασσα ἦταν κλειστὴ ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὲς, ἡ ἐξάτμιση αὐτὴ θὰ κατέβαινε τὸ ἐπίπεδο τῆς ἐπιφανείας της κατὰ 1,65 μέτρα τὸ χρόνο.

Ἀλλ' ἡ Μεσόγειος δὲν εἶναι κλειστή. Τὸ ἐπίπεδό της διατηρεῖται σχετικὰ σταθερὸ χάρις στὴν εἰσορὴ θαλασσινοῦ νεροῦ ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ καὶ τὸν Εὐξεῖνο καὶ γλυκοῦ νεροῦ ἀπὸ τὰ ποτάμια τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας. Ἡ εἰσορὴ ἀντισταθμίζει τὴν ἐξάτμιση.

Τὰ νερά τοῦ Ἀτλαντικοῦ (2.762 κυβικὰ χιλιόμετρα τὸ χρόνο) εἰσρέουν ἀπὸ τὸ στενὸ τοῦ Γιβραλτάρ. Τὰ νερά τῆς Μαύρης Θάλασσας (152 κυβικὰ χιλιόμετρα) εἰσρέουν ἀπὸ τὰ Δαρδανέλλια. Καὶ τὰ γλυκὰ νερά (230 κυβικὰ χιλιόμετρα) χύνονται στὴ Μεσόγειο ἀπὸ τὸν Πάδο, τὸ Ροδανὸ, τὸ Νεῖλο κλπ.

Τὸ σύνολο τῆς εἰσορῆς ὑπολογίζεται σὲ 3.144 κυβικὰ χιλιόμετρα περίπου, ἐνῶ ἡ ἐξάτμιση, ὅπως εἴπαμε, φτάνει πρὸς 4.144 κυβικὰ χιλιόμετρα τὸ χρόνο. Ὑπάρχει λοιπὸν μιὰ διαφορά 1000 κυβικῶν χιλιομέτρων, γι' αὐτὸ καὶ τὸ ἐπίπεδο τῆς Μεσογείου εἶναι πάντα κάπως χαμηλότερο ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Ἡ εἰσορὴ δὲν προφτάνει ν' ἀντισταθμίσει πλήρως τὴν ἐξάτμιση σύμφωνα μὲ τὸ νόμο τῶν συγκοινωνούντων ἀγγείων.

Ἡ ἐξάτμιση στὴ Μεσόγειο εἶναι σημαντικὴ γιὰτὶ ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ νεροῦ τῆς ἐπιφανείας εἶναι 25 — 28 βαθμοὶ ἑκατονταβάθμου. Ὅλες οἱ παραμεσόγειες χώρες εἶναι θερμὲς καὶ μὲ κλίμα ξηρὸ, τὸ καλοκαίρι τῆς Μεσογείου εἶναι φιλογερό καὶ θρᾶχει μόνον τὸ χειμῶνα. Τὰ ποτάμια, ἂν ἐξαιρέσουμε τὸ Νεῖλο, δὲν κατεβάζουν μεγάλους ὄγκους νεροῦ καὶ τὰ περισσότερα ξεραίνονται τὸ καλοκαίρι.

Ἔτσι ἐξηγεῖται καὶ τὸ γεγονός ὅτι τὰ νερά τῆς Μεσογείου εἶναι ὀλμυρότερα ἀπὸ τὰ νερά τοῦ Ἀτλαντικοῦ (μεσογειακὴ περιεκτικότητα σὲ ἄλατι εἶναι 39 — 40 τοῖς χιλίοις ἐναντὶ 35 —

36 τοῦ Ἀτλαντικοῦ). Ἡ συνέπεια αὐτῆς τῆς διαφορᾶς πυκνότητος εἶναι ὅτι σχηματίζεται ἓνα ἐπιφανειακὸ ρεῖμα ποὺ φέρνει στὴ Μεσόγειο τὰ νερά τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τοῦ Εὐξείνου, ἐνῶ ἓνα βαθύτερο ρεῖμα διώχνει τὰ νερά τῆς Μεσογείου πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸ καὶ τὸν Εὐξείνο.

Ἡ θαλασσοποίησις τῆς Σαχάρας

Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ἔχει τρεῖς πύλες, ὅλες πολὺ στενές: Τὸ Γιβραλτάρ, τὰ Δαρδανέλλια καὶ τὸ Σουέζ. Τὸ Σουέζ δὲν ὑπολογίζεται γιὰτὶ εἶναι μιὰ τεχνικὴ διώρυγα ποὺ τὸ ἀνοιγμα καὶ τὸ κλείσιμό της ρυθμίζεται πολὺ εὐκόλα. Ἀλλ' ἂν κλείσουμε τὸ Γιβραλτάρ καὶ τὰ Δαρδανέλλια μὲ δυὸ φράγματα, τὸ ἐπίπεδο τῆς Μεσογείου θὰ κατέβει σημαντικὰ, ἐφ' ὅσον κάθε εἰσορὴ ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ καὶ τὸν Εὐξείνο θὰ διακοπῇ, ἐνῶ τὰ γλυκὰ νερά τῶν ποταμῶν θὰ εἶναι τελείως ἀνεπαρκῆ γιὰ ν' ἀντισταθμίσουν τὴν ἐξάτμιση.

Τὸ Γιβραλτάρ ἀπέχει ἀπὸ τὸ Μαρόκο μόνον 14 χιλιόμετρα, ἀλλὰ τὸ φράγμα δὲ θὰ κατασκευασθῇ στὸ στενότερο σημεῖο. Συμφέρει καλύτερα νὰ κατασκευασθῇ στὸ λιγότερο βαθὺ σημεῖο (320 μέτρα) ἂν καὶ τὸ πλάτος τοῦ πορθμοῦ εἶναι μεγαλύτερο ἐκεῖ. Τὸ φράγμα θὰ ἔχει μῆκος 29 χιλιόμετρα, πλάτος 550 μέτρων στὴ βάση καὶ 50 μέτρων στὴν κορυφή.

Φυσικά, θὰ πρέπει νὰ εἶναι στεγανὸ καὶ πολὺ ἀνεκτικὸ στὴν πίεση τοῦ νεροῦ, γιὰτὶ τὸ ἐπίπεδο τοῦ Ἀτλαντικοῦ θὰ εἶναι κατὰ 200 μέτρα ψηλότερα ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τῆς Μεσογείου. Ὁ ἀποτελεῖται ἀπὸ δυὸ ψηλὰ τοιχώματα ἀπὸ μπετόν ἀρμέ καὶ τὸ ἐνδιάμεσο θὰ γεμίσει μὲ χώμα, ποὺ θὰ μεταφερθεῖ ἀπὸ τὴν ἐκσκαφὴ τῶν δυὸ διωρύγων (μιὰ στὸ Μαρόκο καὶ μιὰ στὴν Ἰσπανία) ποὺ θὰ ἐξασφαλίζουν τὴ διέλευσι τῶν πλοίων ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ πρὸς τὴ Μεσόγειο μ' ἓνα σύστημα ἐπαλλήλων δεξαμενῶν, ὅπως αὐτὸ ποὺ χρησιμοποιεῖται στὸ Σουέζ καὶ στὸν Παναμᾶ. Στὴν εἰσοδὸ τῶν δυὸ διωρύγων θὰ δημιουργηθοῦν δυὸ καινούργια λιμάνια, ἓνα στὴς ἀκτὲς τοῦ Μαρόκου καὶ ἓνα στὴς

ἀκτὲς τῆς Ἰσπανίας. Λόγω τῆς μεγάλης διαφορᾶς ἐπιπέδου, θὰ ὀργανωθοῦν στὴς δυὸ διώρυγες τεράστιοι ὑδροηλεκτρικοὶ σταθμοὶ ποὺ θὰ τροφοδοτοῦν μὲ ἡλεκτρικὴ ἐνέργεια τὸ Μαρόκο καὶ τὴν Ἰσπανία.

Ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐξαπαισθεῖ ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ νεροῦ τῆς Μεσογείου θὰ περάσουν χρόνια. Ὁ Σόργκελ προτείνει νὰ ἐπιταχύνουμε τὴν πτώση τοῦ ἐπιπέδου της, διαχετεύοντας μὲ ἰσχυρότατες ἀντλίες, τὰ νερά τῆς Μεσογείου πρὸς τὶς φυσικὲς κοιλότητες τῆς Βόρειας Ἀφρικῆς: στὴν περιοχή τῆς Μεγάλης Σύρτης, στὴν ἐρημὸ τῆς Λιβύης, καὶ στὴν περιοχή τῆς Κουαττάρ (ἔπου τὸ ἐπίπεδο τοῦ ἐδάφους εἶναι χαμηλότερο ἀπὸ τὸ σημερινὸ ἐπίπεδο τῆς Μεσογείου). Ἔτσι θὰ ἦταν δυνατό νὰ πραγματοποιηθεῖ τὸ περίφημο σχέδιο τῆς... θαλάσσοποίησις τῆς Σαχάρας ποὺ ὀνερεύονται ἀπὸ χρόνια οἱ μηχανικοὶ Γύρω ἀπ' αὐτὴ τὴ θάλασσα, ἡ ἀνδρὴ ἔρημος θὰ γινόνταν εὐφορὴ πεδιάδα μὲ καλλιεργήσιμα ἐδάφη ἐκτάσεως ἑξή ἑκατομμυρίων τετραγωνικῶν χιλιομέτρων (τριάντα φορές σὰν τὴν Ἑλλάδα).

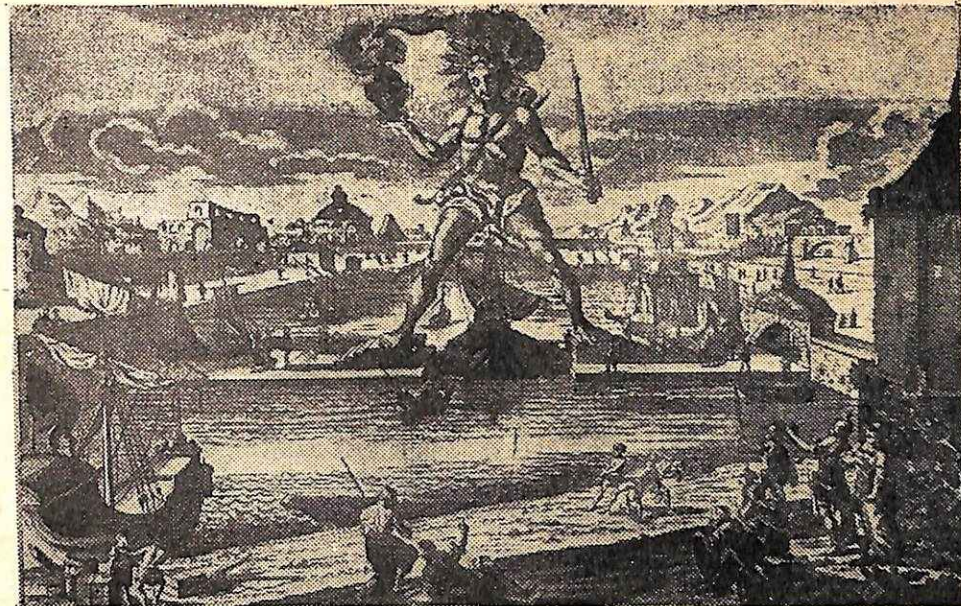
Ἡ θαλασσοποίησις, λοιπὸν, τῆς Σαχάρας θὰ βοηθήσει τὴ Μεσόγειο ν' ἀποθαλασσοποιηθεῖ. Ἄς δοῦμε τώρα τ' ἀποτελέσματα αὐτοῦ τοῦ σχεδίου.

Μακελλιοὶ στὰ λιμάνια

ΑΡΧΙΖΟΥΜΕ ἀπὸ τὴ γεωγραφία: Ὅταν κατέβει τὸ ἐπίπεδο τῆς Μεσογείου θ' ἀπακαλυφθοῦν, φυσικά, τὰ ψηλότερα σημεῖα τοῦ πυθμένος καὶ ποῶτα ἀπ' ὅλα ἡ «γέφυρα» ἀνάμεσα στὴ Σικελία καὶ τὴν Τυνησία. Αὐτὰ σημεῖα εἶναι ἡ Μεσόγειος θὰ διχοτομηθεῖ ἀπὸ μιὰ λουρίδα στεριάς καὶ δὲ θὰ εἶναι πιά μιὰ θάλασσα ἀλλὰ δύο λίμνες!

Ἀνάμεσα στὴ Σαρδηνία καὶ τὴν Κορσική θ' ἀναδυθεῖ ἓνας ἄλλος ἰσθμὸς καὶ τὰ δυὸ νησιά θ' ἀποτελέσουν μιὰ χερσόνησο ποὺ θὰ συνδέεται μὲ τὴν Ἰταλία μέσω τῆς Ἑλβας ποὺ θὰ συγχωνευθεῖ. Ἡ Μογιάδρα θὰ διπλασιάσει τὴν ἐκτασή της καὶ θὰ ἐνωθεῖ μὲ τὴ Μινόρκα.

Στὴν Ἀφρική, ὁ κόλπος τῆς Τριπλι-

Μιὰ φανταστικὴ ἀναπαράσταση τοῦ Κολοσσοῦ τῆς Ρόδου, ἀπὸ παλιὰ χαλκογραφία.

λεως θὰ ἐξαφανισθεῖ. Ἡ Μάλτα θὰ ἐνωθεῖ μὲ τὴν Ἰταλία καὶ τὰ τρία τέταρτα τῆς Ἀδριατικῆς θὰ γίνουν στεριά. Ἡ Ἀλβανία δὲ θὰ ἔχει πιά διέξοδο πρὸς τὴ θάλασσα καὶ τὰ νησιά τοῦ Ἰονίου θὰ ἐνωθοῦν μὲ τὴν Ἑλλάδα. Τὰ περισσότερα νησιά τοῦ Αἰγαίου θὰ ἐνωθοῦν μεταξύ τους καὶ μὲ τὴν Ἀττική καὶ τὴν Πελοπόννησο. Ἡ διώρυγα τῆς Κορίνθου, φυσικά, θ' ἀχρηστευθεῖ.

Κοντολογίς, τὸ σχέδιο Σόργκελ θ' ἀναστατώσει ὅλη τὴ γεωγραφία τῶν μεσογειακῶν ἀκτῶν. Ἡ Εὐρώπη θὰ κερδίσει 600.000 τετραγωνικὰ χιλιόμετρα γῆς καὶ ἡ Ἀφρική πάνω ἀπὸ δυὸ ἑκατομμύρια τετραγωνικὰ χιλιόμετρα. Τὰ ἐδάφη αὐτὰ θὰ γίνουν καλλιεργήσιμα ὅταν ἀποσταθωθοῦν.

Ἀλλὰ τὸ σχέδιο δὲ φαίνεται ὅτι θὰ σημεῖναι τὴν ἐναρξὴ τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος γιὰ ὅλες τὶς μεσογειακὲς περιοχές. Στὰ λιμάνια τῆς Μεσογείου θὰ γίνῃ μακελλιά.

Ἡ Μασσαλία θὰ βρίσκεται κάπου 18 χιλιόμετρα μακριὰ ἀπὸ τὶς ἀκτὲς τῆς νέας θάλασσας καὶ τὰ «παιδιά» τοῦ Πειραιᾶ θὰ περπατᾶνε τέσσερα χιλιόμετρα γιὰ νὰ πλύνουν τὰ πόδια τους παρὲς μὲ τὴ θ. Μελίνα Μερκούρη (καὶ μουσικὴ ὑπόκρουση τοῦ Μάνου Χατζηδάκη). Ἡ Γένοβα θὰ πάθει λιγότερες ἀβάρεις: θ' ἀπέχει ἀπὸ τὴ νέα θάλασσα μόνον μερικὲς ἑκατοντάδες μέτρα καὶ θὰ διατηρηθεῖ ὡς λιμάνι. Ἀλλὰ τὸ Πρίντζι θὰ ἐξαφανισθεῖ κάπου στὴν Ἰταλικὴ ἐνδοχώρα καὶ ἡ Θεσσαλονίκη θὰ ἔχει τὴν ἴδια μοῖρα.

Ἀντιδράσεις τῆς φύσεως

ΤΟ ΠΡΩΤΟ σπάδιο τοῦ σχεδίου Σόργκελ προβλέπει μιὰ «συντηρητικὴ» πτώση τοῦ ἐπιπέδου τῆς Μεσογείου κατὰ τριάντα μέτρα. Τότε θ' ἀρχίσει καὶ ἡ ἐκμετάλλευση τοῦ θαλασσίου ρεύματος ποὺ θὰ περνᾷ ἀπὸ τὴς διώρυγες τοῦ Γιβραλτάρ. Γιὰ νὰ φτάσουμε στὸ ὀριστικὸ ἀποτέλεσμα ποὺ προβλέπει μιὰ πτώση τοῦ ἐπιπέδου κατὰ 200 μέτρα, θὰ περάσουν πενήντα ἢ ἑξήντα χρόνια, ἴσως καὶ περισσότερα.

Ἀλλ' ὅσο θὰ προχωρεῖ ἡ «ἀποθαλασσοποίησις» τῆς Μεσογείου, τόσο θ' αὐξάνεται ἡ ἀπόδοση τῶν ὑδροηλεκτρικῶν σταθμῶν, ποὺ τελικὰ θὰ φτάσει σὲ

ποὺ δὲν ξέρουμε πὼς θ' ἀντιδράσει ὅταν ἀπελευθερωθεῖ ἀπὸ τὸ βάρος τῶν τεραστίων ὀγκῶν τοῦ νεροῦ. Ὁ πυθμὲνας τῆς Μεσογείου δὲν εἶναι ἀρκετὰ «σταθερὸς», ὅπως ἀποδεικνύουν τὰ ἱταλικά ἡφαίστεια, ποὺ ἡ δράση τους δὲν ἔχει σταματήσει ἐδῶ καὶ χιλιάδες χρόνια, καὶ οἱ τραμεροὶ σεισμοὶ ποὺ κατέστρεψαν τὴ Ζάκυνθο, τὴν Ἰθάκη καὶ τὴν Κεφαλληνία τὸ καλοκαίρι τοῦ 1953.

Πολιτικὰ προβλήματα

ΤΕΛΟΣ, ἡ ἐκτέλεση τοῦ σχεδίου Σόργκελ θὰ προσκρούσει ἀναμφισβήτητα σὲ πολιτικὲς ἀντιδράσεις, γιὰτὶ εἶναι φανερό πὼς ὅλες οἱ χώρες δὲν ὀφελούνται ἐξ ἴσου ἀπὸ τὴν ἀπεξήρανση τῆς Μεσογείου. Π.χ. γιὰ μιὰ φτωχὴ χώρα ὅπως ἡ Ἑλλάδα, ἡ ἀπόκτηση νέων ἐδαφῶν (ποὺ θὰ εἶναι πολὺ «ὀλμυρά» γιὰ νὰ καλλιεργηθοῦν ἀμέσως) δὲν ἀντισταθμίζει τὴν ἀπώλεια τῶν παρακτίνων ἐγκαταστάσεων (λιμάνων, βιομηχανικῶν καὶ τουριστικῶν κέντρων κ.τ.λ.). Ἀντίθετα, οἱ χώρες τῆς βόρειας Ἀφρικῆς θὰ ὀφεληθοῦν πολὺ ἀπὸ τὴ θάλασσα τῆς Σαχάρας καὶ ἡ Ἰσπανία, χωρὶς νὰ χάσει σπουδαία πράγματα, θὰ ἔχει τεράστιο κέρδος ἀπὸ τοὺς ὑδροηλεκτρικοὺς σταθμοὺς τοῦ Γιβραλτάρ (τοὺς ὁποίους, φυσικά, θὰ ἐλέγχουν οἱ Ἀγγλοὶ, ἂν δὲν ἔχουν φύγει ὡς τότε ἀπὸ τὸ Γιβραλτάρ).

Ἔτσι, τὸ σχέδιο Σόργκελ θὰ δημιουργήσει περισσότερα προβλήματα ἀπ' ὅσα θὰ λύσει καί, σὲ περίπτωση πολέμου, ἡ ἀνατίναξη τοῦ φράγματος τοῦ Γιβραλτάρ ἢ τῶν Δαρδανελίων θὰ προκαλοῦσε καταστρεπτικὲς πλημμύρες στὰ «νέα ἐδάφη».

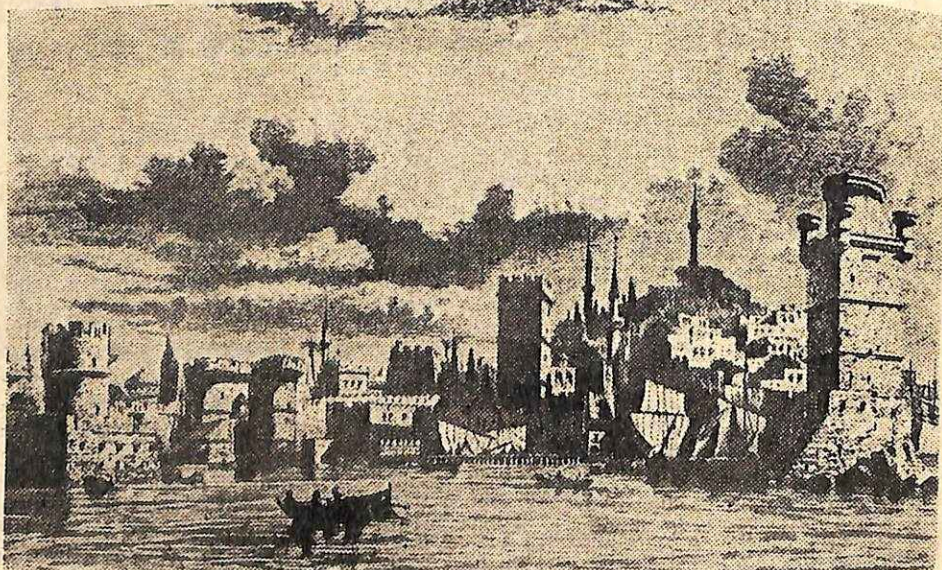
Εἶναι, λοιπὸν, πιθανώτατο ὅτι τὸ μεγαλόπνευστο σχέδιο Σόργκελ θὰ μείνῃ γιὰ πάντα στὰ χαρτιά καὶ ἡ γαλανὴ Μεσόγειος, ἡ ὁμορφότερη θάλασσα τοῦ κόσμου, θὰ μείνῃ ἀδιατάρακτη. Ἀπὸ τὶς ἀκτὲς τῆς Μεσογείου ἐξεῖναι ὁ ἀνθρώπινος πολιτισμὸς καὶ ἡ ζωὴ τῶν μεσογειακῶν χωρῶν εἶναι συνυφασμένη μ' αὐτὴ τὴ θάλασσα. Μονάχα ἓνας Γερμανὸς θὰ μπορούσε νὰ συλλάβῃ ἓνα τέτοιο σχέδιο ποὺ θὰ σήμαινε τὸ θάνατο τῆς Μεσογείου.

Οἱ καμπύλες τῆς Μαίριλυν θεραπεύουν τοὺς μύωπες

Οἱ διαταραχὲς τῆς ὁράσεως θεραπεύονται, ἢ τουλάχιστον βελτιώνονται... χάρις σὸν κινηματογράφο!

Πρόκειται γιὰ μιὰ καινούργια θεωρία ποὺ διέτυψε ὁ Ἀμερικανὸς ὀφθαλμολόγος δρ Ἄντονι Λίντσεϊ, ἀπὸ τὸ Ἄδς Ἀντζελες, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε καὶ μιὰ «σταυροφορία» κατὰ τὸν «ὀφθαλμολογικὸν προλήψεων» τῆς ἀνθρωπότητος. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς προλήψεις, κατὰ τὸν Ἀμερικανὸ γιατρό, εἶναι καὶ ἡ ἰδέα ὅτι ὁ κινηματογράφος καταστρέφει τὴν ὄραση. Ὁ κινηματογράφος ἐξηγεῖ ὁ δόκτωρ Λίντσεϊ, δὲν κοιτάει τὰ μάτια. Ἀντίθετα, ἡ μυωπία καὶ ἡ προσβυτιπία προκαλοῦνται ἀπὸ τὴ νοσήματα τοῦ κρυσταλλοῦ φακοῦ. Ἡ ταχύτητα τῆς ἐναλλαγῆς τῶν κινηματογραφικῶν εἰκόνων ὀπορθεώνει τὰ μάτια νὰ κινούνται συνεχῶς κατὰ μῆκος καὶ κατὰ πλάτος τῆς ὁδοῦ γιὰ νὰ συλλάβουν ὅλες τὶς λεπτομέρειες. Εἶναι μιὰ ἐξαίρετη γυμναστικὴ τῆς ὁράσεως. Οἱ μύωπες πρέπει νὰ κἀνοῦναι κοντὰ στὴν ὁθόνη, χωρὶς γυαλιὰ, καὶ ν' ἀπομακρύνονται κατὰ μερικὲς σειρὲς καθισμάτων κάθε φορὰ ποὺ πηγαίνουν σὸν κινηματογράφο. Σὲ λίγους μῆνες θὰ διαπιστώσουν ὅτι μποροῦν νὰ παρακολουθήσουν τὴν ταῖνα ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς αἰθούσης, ὅπως ὅλος ὁ κόσμος. Οἱ προσβυτιπες μποροῦν νὰ κάνουν τὸ ἀντίθετο, δηλαδὴ νὰ πλησιάζουν σιγὰ σιγὰ πρὸς τὴν ὁθόνη. Μὲ τὴν θεραπευτικὴ αὐτὴ μέθοδο, ἰσχυρίζεται ὁ δρ Λίντσεϊ, γρήγορα τὰ γυαλιὰ ἀχρηστεύονται.

Ἡ θεωρία εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρονσα, μόνον ποὺ ὑποπτευόμαστε πὼς εἶναι... χρηματοδοτημένη ἀπὸ τὸ Χόλλυγουντ ποὺ προσπαθεῖ νὰ πείσει τὸν κόσμον πὼς οἱ καμπύλες τῆς Μαίριλυν Μονρόου καὶ τῆς Τζέην Μάνσφιλντ ἔχουν... θεραπευτικὴ ἀξία! Τὸ τεργὸν μετὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Ἡ Ρόδος, ἀπὸ μιὰ χαλκογραφία τοῦ 18ου αἰῶνα. Ἄν τὸ ἐπίπεδο τῆς Μεσογείου κατέβει κατὰ τριάντα μέτρα, τὰ Δωδεκάνησα θὰ ἐνωθοῦν μὲ τὴ μικρασιατικὴ ἀκτὴ.

Η τέχνη να είναι μια γυναίκα μητέρα είναι παγκόσμια: η Αμερικανίδα αυτή είναι ευτυχισμένη κρατώντας στην αγκαλιά της και αποθαυμάζοντας τον γεμάτο υγεία γιό της.

Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΔΑ ΚΑΙ Η ΡΩΣΙΔΑ...

Δυο αντίθετοι γυναικείοι κόσμοι στην εποχή μας.

ΣΤΙΣ Ην. Πολιτείες η ζωή και οι αναρίθμητες εκδηλώσεις της στο τέλος μεταμορφώνονται πάντοτε σε άριθμους και σε γραφικές παραστάσεις. Οι Αμερικανοί πάσχουν από την αρρώστια της στατιστικής. Έτσι οι Αμερικανοί στατιστικοί έχουν παρατηρήσει ότι μέσα σε δέκα χρόνια οι άνδρες στις Ην. Πολιτείες έχουν κερδίσει κατά μέσον όρο, 2½ κιλά σε βάρος. Οι γυναίκες, τουναντίον — έχουν χάσει το ίδιο βάρος στο ίδιο χρονικό διάστημα: οι άνδρες παχαίνουν, οι γυναίκες αδυνατίζουν. Αυτά τα πέντε κιλά που χωρίζουν τα δυο φύλα βάζουν σε κίνηση το μυαλό των Αμερικανών σοφών. Οι ειδικοί, ξεκινώντας από τη διαφορά αυτή, υπολογίζουν ότι η θνησιμότητα των ανδρών θ' αυξάνει σταθερά κι' ότι οι Αμερικανοί θα πεθαίνουν διαρκώς νεότεροι. Τουναντίον η θνησιμότητα των Αμερικανίδων θα ελαττώνεται. Οι ασφαλιστικές εταιρίες που υπολογίζουν τα μελλοντικά κέρδη τους με τους νόμους των πιθανοτήτων, ξέρουν κιόλας ότι το ποσοστό θνησιμότητας αυξάνει κατά 1% για κάθε κιλό πέρα από το κανονικό βάρος — δηλαδή το πάχος τους — είναι περισσότερο από όσο πρέπει. Τα δεδομένα αυτά υπολογίζονται προσεκτικά κάθε φορά που θα υπογραφεί ένα ασφαλιστικό συμβόλαιο.

Στη Σ. Ένωση οι περισσότεροι λινοτύπες είναι γυναίκες. Μια καλή σταχνοδίτισσα σ' αυτό το επάγγελμα πρέπει να είναι ικανή να στοιχειοθετεί 7.500 γράμματα την ώρα.

Η Αμερικανίδα κατέχει σήμερα το μεγαλύτερο μέρος της ιδιωτικής περιουσίας στις Ην. Πολιτείες και τείνει να εκτοπίσει τον άνδρα από την οικονομική ζωή. Η Ρωσίδα κατακτά σιγά σιγά όλα τα επαγγέλματα και συναγωνίζεται τον άνδρα σ' όλους τους τομείς. Η Αμερικανίδα κι' η Ρωσίδα αντιπροσωπεύουν δύο αντίθετους κόσμους και βρίσκονται ακόμα στην πρωτοπορία της γυναικείας δραστηριότητας στην εποχή μας. Ποιές είναι οι διαφορές τους και ποιές οι επιδιώξεις τους;

Κλονίσθηκε ο μύθος της ανδρικής υπεροχής στις Ην. Πολιτείες. Σήμερα η επιρροή της Αμερικανίδας απλώνεται σ' όλους τους τομείς της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ζωής των Ην. Πολιτειών. Οι άνδρες εργάζονται σκληρά, σκληρότατα για να κερδίσουν χρήματα. Φθείρονται, εξαντλούνται γρήγορα σ' αυτό τον αγώνα δρόμου για την απόκτηση περιουσίας. Κι' όταν περάσουν τα 45 ή το πολύ τα 50 το έμφραγμα του μυοκαρδίου τους παραμονεύει. Όταν πεθαίνουν, η περιουσία τους, που έχει αυξηθεί με σημαντικές «πρίμ» ασφαλείας, περιέρχεται στα χέρια των γυναικών τους — που ζουν κατά κανόνα περισσότερο απ' αυτούς. Οι χήρες αυτές πενθούν, θέβαια, αλλά δεν μένουν στο δρόμο: κληρονομούν τις περιουσίες των ανδρών τους. Οι πιο έξυπνες κι' οι πιο δραστήριες μετέχουν τότε στα διοικητικά συμβούλια των εταιριών και καταλαμβάνουν τις έδρες που είχαν μείνει κενές με το θάνατο του συζύγου τους.

Άλλες διορίζουν πληρεξουσούς για τη διαχείριση της περιουσίας τους — δηλαδή τις περιουσίες που κληρονόμησαν από τους άνδρες τους — και ξεκινούν να ανακαλύψουν τον κόσμο. Τις συναντά κανένας στο Κάπρι ή στο Σαιντ Μόρις, στο Παρίσι, την εποχή που γίνονται οι εκθέσεις των μεγάλων οίκων μόδας, στη Ριβιέρα το χειμώνα και στη Φλωρίδα όταν ο καιρός είναι μελαγχολικός στις μεγάλες αμερικανικές πόλεις. Αποτελούν το «τάγμα κρούσης» του διεθνούς τουρισμού. Και αποκαλύπτουν σ' όλοκληρο τον κόσμο ότι η Αμερική είναι μια χώρα γυναικών. Το άσθενές φύλο βασιλεύει στα ήθη και στην κοινή γνώμη. Οι αναρίθμητες και πανίσχυρες γυναικείες οργανώσεις κυβερνούν στην πραγματικότητα τις Ην. Πολιτείες. Και η συνέπεια είναι οι ιδιοτροπίες και οι απότομες αλλαγές στη διάθεση της Αμερικής που η Ευρώπη δεν τις καταλαβαίνει.

Η ΗΝ. ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ θυμούνται ακόμη την εποχή που οι «πρωτοπόροι» κατακτούσαν τους μεγάλους κάμπους και έκαναν τις επικές πορείες τους προς δυσμάς. Την εποχή εκείνη την ξαναβρίσκουν οι σημερινοί Αμερικανοί στην οδόνη. Ο κινηματογράφος κι' η τηλεόραση γνωρίζουν τις μεγαλύτερες επιτυχίες τους με ιστορίες κάου — μπού, Φάρ — Ούέστ και «ατακτήσεων νέων έδαφών προς την άκτι του Ειρηνικού. Τότε, όμως, στην ήρωική εκείνη εποχή των «νέων συνόρων» υπήρχαν είκασι άνδρες γι' α μια γυναίκα. Και τότε η γυναίκα απεικτούσε αξία χρυσού. Κάτι έχει μείνει από την αξία αυτή στις αμερικανικές ψυχές, ακόμα και τώρα που οι γυναίκες είναι περισσότερες από τους άνδρες.

Οι γυναίκες είναι πάρα πολλές στη νέα Υόρκη. Είναι, όμως, λιγότερες στη Μόσχα. Είναι επίσης λιγότερες στη Σιβηρία, παρά την επίθεση της προπαγάνδας που προσπαθεί να τις πείσει να μεταμορφώσουν σε παράδεισο μια χώρα που έξη μήνες το χρόνο είναι αιχμάλωτη της παγωνιάς. Οι εκκλησίες αυτές προς τη νεολαία πείθουν λιγότερο τις γυναίκες παρά τους άνδρες.

Η Σοβιετική Ένωση είναι χώρα των ανδρών. Οι γυναίκες, όμως, καταλαμβάνουν ολοένα περισσότερο τις καίριες θέσεις και ξεκινούν σιγά σιγά για την κατάκτηση της εξουσίας. Η δραστηριότητά τους απλώνεται σε κλίμακα που αρχίζει από την δοξαριστρία με μισθό 460 ρούβλια το μήνα και φτάνει στη μοναδική γυναίκα μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του σοβιετικού Κ.Κ., στην Αικατερίνη Φούρτσεβα. Πάντοτε στη Ρωσία οι γυναίκες είχαν διακριθεί στο ιατρικό επάγγελμα. Σήμερα οι ιατρικές σχολές των πανεπιστημίων και τα ιατρικά ιδρύματα έχουν περισσότερα γυναικεία παρά ανδρικά προσωπικά. Από το 1965 και πέρα θα υπάρχουν στη Σ. Ένωση περισσότερες γυναίκες χειρουργοί παρά άνδρες. Στα πανεπιστήμια οι φοιτήτριες που σπουδάζουν επιστήμες είναι ήδη περισσότερες από τους φοιτητές. Πάμπολλα ιδρύματα επιστημονικών έρευνών διευθύνονται από γυναίκες που είναι αστρονόμοι, φυσικοί, μαθηματικοί, χημικοί, βιολόγοι γεωμέτρες μηχανικοί, πυρηνικοί φυσικοί. Η ισοτιμία της γυναικείας με τον άνδρα στη Σοβιετική Ένωση σημαίνει για τη πρώτη πρό πάντων ότι δέχεται να κάνει εργασίες σκληρές κι' επίπονες, που άλλοτε τις θεωρούσε αποκλειστικά ανδρικές. Έτσι γυναίκες καθορίζουν τους δρόμους, σκαρφαλώνουν σε σκαλωσιές, ασθεσιάζουν τις προσόψεις των σπιτιών, μουντζουρώνονται και δρωμίζουν χωρίς να διαμαρτύρονται ότι είναι το «ώραίο φύλο». Στα εργοστάσια συγκροτούν συνεργεία στις ύψισκίμους και αγωνίζονται με λύσσα για ν' αποσπάσουν από τους άνδρες τις επιδόσεις τους στην παραγωγή.

Η μανία της επιστήμης και της τεχνικής έχει κυριεύσει τις γυναίκες στη Σ. Ένωση. Στη φωτογραφία διακρίνονται δυο θηλυκοί γεωμέτρες που κάνουν μετρήσεις στην Έρυθρά Πλατεία, στη Μόσχα.

Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΔΕΣ διευθύνουν τώρα την οικονομική ζωή του τόπου τους, αλλά και οι Ρωσίδες έχουν βάλει να συναγωνισθούν τους άνδρες σ' όλους τους τομείς. Και η δραστηριότητά τους χαρακτηρίζεται από ένα συναισθηματικό όργασμο που δεν τον έχουν οι άνδρες. Αυτό το ξέρει το σοβιετικό καθεστώς και το εκμεταλλεύεται: προτρέπει τις γυναίκες με κάθε τρόπο να διακριθούν. Πριν από λίγες μέρες μια ομάδα από πέντε γυναίκες αρχιτέκτονες βραβεύθηκε στο διαγωνισμό για το καλύτερο σχέδιο κτιρίου για την Έκθεση Οικονομικής στη Μόσχα. Το κτίριο αυτό θα είναι ένα από τα μεγαλύτερα του κόσμου, με επιφάνεια 50.000 τετραγωνικών μέτρων. Θα είναι ολόκληρο — κατά το σχέδιο των πέντε γυναικών αρχιτεκτόνων — από γυαλί, αλουμίνιο και μπέτον. Και οι Ρωσίδες είναι περήφανες γιατί πέντε γυναίκες νίκησαν όλους τους άνδρες αρχιτέκτονες στο σημαντικό αυτό διαγωνισμό.

Οι γυναίκες οικοδομούν τη Σοβιετική Ένωση, άλλ' οι άνδρες τη διευθύνουν και την κυβερνούν. Η επίδραση των γυναικών είναι πρό πάντων πρακτική και εκδηλώνεται ειδικότερα στην καθημερινή ζωή. Η επίδραση των ανδρών γίνεται αισθητή στην εθνική κλίμακα και στις πολιτικές προοπτικές του μέλλοντος. Οι Ρωσίδες, αντίθετα με τις Αμερικανίδες, δεν έχουν πολιτική δύναμη. Κι' αυτό είναι μια σημαντική διαφορά.

Η Σοβιετική Ένωση, όμως, δεν θα υπήρχε χωρίς τις «μπαμπούσκες» της, χωρίς δηλαδή τις γιαγιές. Ένώ οι μητέρες εργάζονται στα εργοστάσια στα γραφεία ή σε άλλες δουλειές, οι «μπαμπούσκες» φυλάνε τα παιδιά — όταν αυτά δεν παραδίδονται στους παιδικούς σταθμούς, στα νηπιαγωγεία, στα δημοσία πάρκα ή στα ειδικά ιδρύματα. Οι

«μπαμπούσκες» επίσης μαγειρεύουν — στην Αμερική οι γυναίκες έχουν την ευκολία του ηλεκτρισμού ή των έτοιμων φαγητών — κι' ετοιμάζουν το βραδυνό φαγητό (το μεσημέρι οι άνδρες κι' οι γυναίκες που εργάζονται τρώνε στο εργοστάσιο ή στο γραφείο) στη μοναδική κουζίνα που τη χρησιμοποιούν πέντε ή έξη οικογένειες μαζί. Ο ρόλος αυτός «υπηρετριάς» που έχουν αναλάβει οι «μπαμπούσκες» επιτρέπει σε δεκάδες εκατομμύρια γυναίκες στη Σοβ. Ένωση να λυτρώνονται από το νοικοκυριό και να «παράγουν» τόσο στα κολχόζ, όσο και στα εργοστάσια. Η σημερινή «μπαμπούσκα» είναι από τους στυλοβάτες της εθνικής οικονομίας στη Σοβ. Ένωση και της αξίζει ένα άγαλμα. Το καθεστώς το ξέρει και γι' αυτό δεν τις πιέζει — τις αφήνει να πηγαίνουν ανενόχλητες στην εκκλησία, να προσεύχονται και ν' ανάβουν ένα κερί.

Στα δυο άκρα της κλίμακας

ΣΤΙΣ δυο άκρες της σοβιετικής κλίμακας της γυναικείας δραστηριότητας λάμπουν δύο ειδών άστρα: οι χορεύτριες, οι τραγουδίστριες, οι καλλιτέχνιδες της σκηνής και της οθόνης και απέναντι, οι αθλήτριες. Και οι μόνες και οι δέ είναι πρωταθλήτριες όλων των κατηγοριών στην ειδικότητά τους. Μια Ουλάνοβα, μια Τατιάνα Σαμουήλοβα, είναι εθνικοί καμάροι για το σοβιετικό λαό. Και το γεγονός ότι εμφανίζονται στην οδόνη ή στη σκηνή κόρες ή εγγονές άσπών ή άριστοκρατών — του παλιού, φυσικά, καθεστώτος — δίνει στα ρωσικά θεάματα (μπαλέτα, όπερα, θέατρο, κινηματογράφο) εξαιρετική ποιότητα, γιατί συνε-

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 40

ΜΙΚΡΟΒΙΟΚΤΟΝΑ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Ε ΠΙ ένα και πλέον αιώνα, από τότε που υπάρχουν χαρτονομίσματα, οι άνθρωποι επιθυμούν να γεμίζουν τις τσέπες τους μ' αυτά, ενώ οι ειδικοί επιστήμονες, άνθρωποι κι' αυτοί, κρίνουν, κάτω από το μικροσκόπιο, τη χρήση αυτών των κομματιών χαρτιού σαν κάτι το πολύ επικίνδυνο. Το χαρτονομίσμα είναι ιδεώδες ... μεταφορικό μέσο και τόπος καλλιέργειας αναριθμητών και ποικίλων μικροβίων.

Ο αριθμός των μικροβίων, που είναι εγκατεστημένα και γεννοβολούν σ' ένα χαρτονομίσμα, αυξάνει με τη χρήση του. Κάθε φορά που αλλάζουμε ένα πεντακοσάριο με πενήνταρικά και εκατοστάρια, αλλάζουμε, θεωρητικά, χιλιάδες πιθανότητες ασθενειών, με πολλές άλλες.

Για να αντιληφθούμε καλύτερα τον κίνδυνο, αρκεί να λάβουμε υπ' όψη μας ότι ο μέσος όρος ζωής ενός χαρτονομίσματος είναι γύρω στα δυο χρόνια. Αυτό το διάστημα χρειάζεται πάνω — κάτω, ώστε το κολλημένο πενήνταρικο, εκατοστάριο, ή πεντακοσάριο να φθαρεί, να θρωμίσει, να γίνει σωστό κοινόχρηστο.

Στο μεταξύ, θα έχει περάσει από εκατοντάδες ή και χιλιάδες χέρια και θα έχει γεμίσει ως την παραμικρή, αδιόρατη πτυχή ή σχισμή του με άπειρα μικρόβια. Τα χαρτονομίσματα που κυκλοφορούν, είναι δεκάδες χιλιάδες. Αν σκεφθούμε ότι κατά μέσον όρο το καθένα απ' αυτά κοιβάται πάνω του τριάντα χιλιάδες μικρόβια, καταλαβαίνουμε πόσο πολλά είναι τα μικρόβια που ανταλλάσσουμε ό ένας με τον άλλο κάθε μέρα. Δεν υπάρχει, λοιπόν, καμιά αμφιβολία, ότι ως ένα σημείο η εξάπλωση των μεταδοτικών ασθενειών πρέπει να οφείλεται στα χαρτονομίσματα. (Και τα κέρματα παίζουν, φυσικά, τον ίδιο τους, αλλά σε μικρότερη κλίμακα).

Εδώ και πολύ καιρό, λοιπόν, στη Γαλλία, ώριμοί ειδικοί ανέφεραν να μελετήσουν επιστημονικά αυτό το πρόβλημα και να κυττάσουν να βρουν μια λύση του.

Τότερα από τεσσάρων χρόνων άλλαξαν ληξες δοκιμές στα τυπογραφεία της Τράπεζας της Γαλλίας, το μικροβιοκτόνο χαρτονομίσμα έπαψε να είναι μια χίμαιρα.

Εδώ και λίγες εβδομάδες, τα καινούρια αυτά χαρτονομίσματα άρχισαν να κυκλοφορούν, χωρίς να προηγηθεί ή να συνοδεύσει κανείς διαφημιστικός θόρυβος. Το μυστικό της κατασκευής τους μένει προς το παρόν φυλαγμένο. Η άψη των νέων χαρτονομισμάτων είναι ακριβώς η ίδια με των παλαιών και, φαινομενικά, τίποτα δεν μαρτυρεί πάνω τους ότι είναι... νεκροταφεία και τόποι εκτελέσεως των μικροβίων. Σε λίγο καιρό, ή Γαλλία θα είναι η μόνη χώρα στον κόσμο που θα κατέχει ένα αληθινά «ύγιες» νόμισμα. 'Αλλά δεν θα μείνει άσφαλώς για πολύ ή μόνη. Η καινούργια αυτή κατάκτηση της επιστήμης θα τύχει εκμεταλλεύσεως κι' από τις άλλες χώρες.

Οι δυο μεγάλοι του σημερινού κόσμου δεν φαίνονται να είναι πολύ υγιείς. Ο Κρούστσεφ, διάσημος άλλοτε καλοφαγάς και πολύ γερό ποτήρι, κάνει τώρα αυστηρή διαίτα, που υποδηλοί την υπαρξη κάποιας καρδιαγγειακής παθήσεως. Ο Κέννεντυ έχει πάντα «κάτι» στη σπονδυλική στήλη και πέρασε εξ αιτίας της τρεις φορές από το νυστέρι.

Η ΥΓΕΙΑ ΤΩΝ ΔΥΟ Κ

Ο ιατρικός φάκελλος των ηγετών του δυτικού και ανατολικού κόσμου.

ΚΑΤΑ τα επίσημα βιογραφικά του στοιχεία, ο Κρούστσεφ είναι εξήντα πριών χρόνων.

Κατά τις ίδιες πηγές, ο σημερινός ηγέτης της Σοβιετικής Ένώσεως δεν πέρασε ποτέ σοβαρή αρρώστεια. Το άνωστίμα του είναι 1.66 και ζυγίζει 78 κιλά. 'Αλλά, κατά την περυσινή επίσκεψή του στις 'Ηνωμένες Πολιτείες, οι ειδικοί υπελόγησαν ότι ξεπερνούσε τα 85 κιλά.

Κατά τα τελευταία δυο χρόνια, ο Κρούστσεφ πέρασε τρεις γρίππες, που έτελευταία τους, το Νοέμβριο του 1960, τον κράτησε στο κρεβάτι 15 μέρες. Όταν σηκώθηκε, φαινόταν αρκετά αδυνατισμένος κι' η εξέταση των φωτογραφικών δεδομένων ώδηγησε ώρισμένους γιατρούς της Δύσεως ν' αντιμειψώσουν την υπόθεση μιάς καρδιακής κρίσεως.

Ενισχυτικό αυτής της άποψως είναι το γεγονός ότι ο Κρούστσεφ, κατά την τελευταία διετία, ακολουθεί αυστηρή διαίτα. Έχει κόψει το πιστό, ενώ πρώτα ήταν πολύ γερό ποτήρι. Στις επίσημες δεξιώσεις, πίνει τη βότκα σά νεράκι. 'Επίσης, τρώει ανάλατα, πράγμα που σημαίνει προληπτικό μέτρο εναντίον της αρτηριοσκληρώσεως.

Ο προσωπικός του γιατρός, στο Κρεμλίνο, είναι ο δόκτωρ Κορντόφ. Ο Άσκληπιάδης αυτός δεν έχει δημοσιεύσει καμιά επιστημονική εργασία, αλλά διαπιστώθηκε πρόσφατα ότι είναι ειδικός στις καρδιαγγειακές παθήσεις κι' έτσι ή εικόνα ότι ο Κρούστσεφ δεν έχει πιά περίφημο κυκλοφοριακό σύστημα, ενισχύθηκε.

Ο Ντάγκλας Μέρσερ, ρεπόρτερ του «Αμερικαν Τζόρναλ», που συνάντησε τον Κρούστσεφ βήμα προς βήμα κατά τις περιόδους του στις 'Ηνωμένες Πολιτείες, είχε παρατηρήσει αρκετές φορές ότι λαχάρναζε εύκολα κι' ότι έφερνε συχνά το χέρι στο άριστο πλεύρο,

πράγμα που συμβαίνει συνήθως στους καρδιακούς.

Στο Παρίσι, είχε γνωσθεί ότι ο γιγας της πρεσβείας του έπαιρνε κάθε βράδυ την πίεση. 'Αλλά η γυναίκα του Νίνα, δήλωσε ότι ο σύζυγός της ακόντευε να κρεπάει από ύγεια. Και πρόσθεσε: «Δεν έχετε παρά να τον παρατηρήσετε. Δεν ξέρει τί θα πεί κούραση».

Και πράγματι, κατά την τελευταία σύνοδο του 'Ανωτάτου Σοβιέτ, στις αρχές της χρονιάς, ξεφώνησε, χωρίς καμιά δυσκολία, ένα βίαιο λόγο που βόσταξε πάνω από δυο ώρες. Ο Τόμ Λόιμπερτ, ανταποκριτής του «Κήρυκος της Νέας Υόρκης» στη Μόσχα, υπεγράμμισε ότι, παρά το κάπως χλωμό χρώμα του και τη δαρκή κικκινίλα των ματιών του, ο Κρούστσεφ του φάνηκε όσο ποτέ άλλοτε μαχητικός.

Αλλά το πιο ενδιαφέρον στοιχείο παραμένει η πολύ αυστηρή διαίτα, που αναφέραμε. Χωρίς σοβαρούς λόγους, σχετικούς με την καρδιά, ένας διάσημος καλοφαγάς σαν αυτόν δεν θα υποτασσόταν εύκολα σε τόσο αμείλικτες στερήσεις των απολαύσεων του ούρανίσκου.

Εδώ και λίγο καιρό κυκλοφόρησε η φήμη ότι ο Κρούστσεφ έπεσε θύμα έμφραξως. Η φήμη αυτή δεν επιβεβαιώθηκε από πουθενά κι' είναι σχεδόν 100% ανυπόστατη. Δεδομένα πιο σοβαρά φαίνεται να δείχνουν ότι ο κύριος της Ρωσίας υποφέρει από υπέρταση, που του την προκάλεσε πιθανότατα η αρτηριοσκληρώση. Η σοβιετική επιστημονική επιθεώρηση «Επιστήμη και Δύναμη» δημοσίευσε πρόσφατα ένα άρθρο αναφερόμενο σε έρευνες που γίνονται από Ρώσους επιστήμονες σχετικά με τη χρησιμοποίηση ώρισμένων φυτών της Ανατολής κατά της υπέρτασης. Πρόκειται, κατά πάσα πιθανότητα, για ποικιλίες της «Ραουβόλφιας», που οι ευεργετικές της ιδιότητες ως προς την πάθηση αυτή είναι γνωστές από καιρό.

Ο ανώνυμος συγγραφέας του άρθρου

υπογραμμίζει τις θεραπευτικές ιδιότητες αυτών των φυτών, σημειώνοντας ότι «έδωσαν θεαματικά αποτελέσματα ακόμα κι' μέσα στο Κρεμλίνο».

Πρόκειται για τον ίδιο τον Κρούστσεφ; Δεν αποκλείεται.

Πάντως, είναι γεγονός ότι, στον τομέα της καρδιολογίας, το πρόγραμμα έρευνων είναι ιδιαίτερα πλούσιο στη Σοβιετική Ένωση, όπου η υπέρταση θεωρείται ή κατ' έσοχον πάθηση των ατόμων που έχουν πολλές ευθύνες.

Με πρόσφατες ανακοινώσεις, δόθηκε στη δημοσιότητα το αποτέλεσμα παρατηρήσεων μεγάλης κλίμακας, που έγιναν στον αστικό πληθυσμό, κατά την πυλωρική του Στάλινγκραντ. Κάθε μέρα, κατά μέσον όρο, λαμβανόταν ή πίεση 300 χιλιάδων ατόμων. Ο δείκτης της, λοιπόν, ήταν διαρκώς υψηλότερος, όσο ο ναζιστικός κλοιός γινόταν σφιχτότερος.

Ο ιατρικός φάκελλος του Κέννεντυ

ΚΑΤΑ την πρώτη συνέντευξη, που έδωσε ο πρόεδρος Κέννεντυ στο Λευκό Οίκο προς τους εκπαιδωμένους του Τύπου, ένας δημοσιογράφος τον ρώτησε αφηνιδιαστικά αν πράγματι ή κατάσταση της υγείας του ήταν καλή κι' αν οι διαδόσεις ότι έπασχε από τη νόσο του 'Αντισον — φυματίωση των έπιπεφριδίων — δεν είχαν καμιά βάση.

Ο Κέννεντυ απάντησε ξερά, ότι ήταν περίφημα στην υγεία του κι' ότι ο ιατρικός του φάκελλος αποκόταν στη διάθεση όλων από την προσωπική του γισατρό, μιά γυναίκα 59 χρόνων, την Τζάνετ Τράβελλ.

Αυτός ο φάκελλος δεν φάνηκε πλήρης σε όλους. Διενεργήθηκε μιά έπιμνη έρευνα γύρω από την κατάσταση της υγείας του νέου προέδρου κι' ήρθαν στο φως ώρισμένα σκισμένα στοιχεία. Φαινομενικά, ο Κέννεντυ είναι υγιής. 'Ηλικίας 43 χρόνων, έχει ανάστημα 1.79 και ζυγίζει 83 κιλά (πρέπει να σημειωθεί ότι κέρδισε 3 — 4 κιλά μετά την εκλογή του, πράγμα που φαίνεται από τα «γεμάτα» μάγουλά του).

Η αρτηριακή του πίεση είναι κανονική. Κατά το 1960, πέρασε δυο κάταρρους, που ο ένας τους συνδυάστηκε με λαρυγγίτιδα τον Μάρτιο και μ' έλαφρη ίγμορίτιδα τον Απρίλιο.

Αλλά, παλιότερα, είχε περάσει πολύ χειρότερα.

Σε ηλικία 13 χρόνων, μαθητής στην «Ουίλσον Λοισή Λωζμπερ» ειδικής και έγχειρήθηκε έπιμνη.

Δεκάξη χρόνων, φοιτητής στο Πρίνστον, προσεβλήθη από «χρυσή» κι' έπί 6 μήνες ακολούθησε αυστηρή διαίτα. 'Η αρρώστεια αυτή δεν του άφησε ίχνη, γιατί αργότερα, στο Χάρβαρντ, ήταν ποδοσφαιριστής με εξαιρετική απόδοση. 'Η δυναμικότης του ήταν τότε, ώστε σ' ένα μάτς, ύστερα από μιά σύγκρουση με κάποιον παίκτη της αντιπαλής ομάδας, έπαθε μετατόπιση ενός σπονδύλου. 'Εμεινε ακίνητος στο κρεβάτι δυο μήνες κι' ύστερα όλα πήγαν πολύ καλά.

Κατά τον πόλεμο, ο ανθυποπλοίαρχος Κέννεντυ άρπαξε έλονοσία στον Ειρηνικό. Μετά τη θεραπεία του, προήχθη κι' έγινε κυβερνήτης μιάς τορπιλολακάτου, που ύστερα από ώρισμένες

λαμπρές αποστολές, κόπηκε στα δυο και βυθίστηκε από το Ιαπωνικό αντιτορπιλικό «Αμάγκρι».

Ο υποπλοίαρχος Κέννεντυ, κατά την τριμερή εκείνη σύγκρουση, χτύπησε στη ράχη, πέφτοντας ανάσκελα στο δάπεδο της γέφυρας. Αργότερα, έχοντας καταπορώσει να οδηγήσει όσους γλύτωσαν από το πλήρωμά του σ' ένα νησάκι, έκανε μόνος του μιά ανίχνευση, κολυμπώντας έπί 15 ώρες, σε αναζήτηση βοήθειας. Έσωσε έτσι το πλήρωμά του και πήρε το άνωτατο μετάλλιο του αμερικανικού ναυτικού, αλλά έμεινε κι' έξη μήνες στο κρεβάτι. 'Η σπονδυλική του στήλη είχε πάθει νέο κλονισμό. 'Υπέφερε από ισχυαλγίες και πόνους των μυών.

Ός το 1944 ήταν σε κατάσταση αναρρώσεως. Τον έγχειρησαν στο ναυτικό νοσοκομείο του Τσέλσι. Οι πόνοι των μυών εξαφανίζονται, αλλά το ένα του πόδι είναι τώρα κάπως κοντύτερο από το άλλο. Κι' ύστερα από λίγο διάστημα, οι πόνοι ξαναεμφανίζονται. 'Ετσι, το 1952, δεν μπορεί να μετακινηθεί, παρά χρησιμοποιώντας πατερίτσες.

Έπειδή ή κατάσταση του δεν έδειχνε σημεία βελτιώσεως, αποφασίστηκε μιά δεύτερη έγχειρηση, που έγινε το 1945, στη Νέα Υόρκη. 'Επρόκειτο για μιά πολύ δύσκολη επέμβαση, κάτω από τα λεπτότατα νευρικά δίκτυα, που περιβάλλουν τη σπονδυλική στήλη. 'Η έγχειρηση δεν πέτυχε κι' ο απόμαχος Κέννεντυ, σά να μην έφθανε αυτό, παθαίνει σταφυλοκοκκίαση, που τον φέρνει στο χείλος του τάφου.

Έκείνη την περίοδο, παρουσιάζει και τα πρώτα σημάδια ανεπάρκειας των νεφρών, πράγμα από το οποίο προήλθε ο θύλος για τη νόσο του 'Αντισον.

Μιά άλλη επέμβαση έπιχειρείται τότε από τον δόκτωρ Ουίλσον. 'Η βοήθος του μίς Τρίβελλ, δείχνει τότε άφοσίωση, ώστε ο Κέννεντυ δηλώνει αργότερα, πριν την πάρε για προσωπική του γισατρό στο Λευκό Οίκο:

— Μου έσωσε τη ζωή!

Αυτή ή έγχειρηση πετυχαίνει κι' ο Κέννεντυ βγαίνει θεραπευμένος από το νοσοκομείο, ύστερα από ένωσ χρόνου παραμονή εκεί. 'Η ράχη του δεν τον πονά πιά κι' ούτε χλαίει.

Ο Άμερικανός πρόεδρος αφιερώνει, χειμώνα καλοκαίρι, τρία τέταρτα κάθε πρωί στο κολύμπι. Πρόκειται για άπαράιτητο μέτρο, που αφορά την προύλαξη της σπονδυλικής του στήλης από νέες περιπέτειες. Φυσικά, για τον Κέννεντυ που αγαπά το κολύμπι με πάθος, είναι ευχαρίστηση κι' όχι άγγαρεία. 'Η κλιματισμένη πισίνα του Λευκού Οίκου έχει εξοπλισθεί τώρα με νέες εγκαταστάσεις.

Η δόκτωρ Τράβελλ του υπόσχεται τέσσερα χρόνια χωρίς άσχημα ένδεχόμενα, αν ακολουθεί, όπως και το κάνει, τις υποδείξεις της.

Η γυναίκα αυτή είναι, καθώς φαίνεται, πολύ σπουδαία γισατρός. 'Ιδίως σε ό,τι αφορά την ηλεκτροθεραπεία των μυϊκών διαταραχών και τις παθήσεις της σπονδυλικής στήλης, θεωρείται αβεντία. Όταν του μιλούν γι' αυτή, ο πρόεδρος αποφαίνεται πάντα με θαυμασμό, απακλώνοντας την ιδιοφύα.

Η ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ

Η εικόνα του έξωφύλλου μας

1

Το «μαύρο» αίμα απορροφάται από την καρδιακή άντλία. Κάτω από μιά κατάλληλη πίεση, ο ειδικός καρδιακός μύς ύπαγορεύει στο ύγρό της ζωής την άέναη κυκλοφορία του μέσα στον οργανισμό. Το αίμα, έτσι, αφού περάσει από τον σταθμό της καρδιάς, ξεκινά πάλι για τα κύτταρα, που απαρτίζουν τον οργανισμό.

2

Ο προθάλαμος της καρδιάς είναι ή δεξιά κοιλία της. Για να εισέλθει στην καρδιά, το αίμα παίρνει κατεύθυνση προς τα δεξιά. Το δεξιό μέρος του καρδιακού μύς και συγκεκριμένα ή κοιλότητα με τα λεπτεπίλεπτα τοιχώματα που βρίσκεται εκεί κι' ονομάζεται κοιλία δέχεται το «μαύρο» αίμα πρώτη — πρώτη. Πρόκειται για ένα χώλ, απ' όπου το αίμα άπλωσε περνά, χωρίς να σταθεί καθόλου.

3

Τα μυστηριώδη άλεξίπτωτα. Το «μαύρο» αίμα μπαίνει στο δεξιό κόλπο, όπου μύς που έχουν τη μορφή... άλεξίπτωτων ρυθμίζουν την κυκλοφορία του. Τα τοιχώματα αυτής της «αίθουσας» αποτελούνται από έναν παχύ μύν. Οι συσπάσεις του μύος αυτού κάνουν ώστε να έκτοξευθεί το αίμα προς τους πνεύμονες.

4

Η άποτοξίνωση γίνεται στους πνεύμονες. 'Η πνευμονική άρτηρία δέχεται το «μαύρο» αίμα και το οδηγεί στους πνεύμονες. 'Εκεί το περιμένει ένα «λουτρό όξυγόνου», αναζωογονώντας το κι' άπαλλάσσοντάς το από κάθε τι το άκάθαρο. 'Ετσι, το «μαύρο» αίμα ξαναγίνεται «κόκκινο».

5

Προς τα άριστερα της καρδιάς. Άνανευμένο, το αίμα έπιστρέφει στην καρδιά, μπαίνοντας από την άριστερή κοιλία της. Από εκεί κατεβαίνει στον άριστερό κόλπο, που με τις συσπάσεις του το έκτοξεύει προς την άορτή.

6

Στην άορτή, ξαναρχίζει ο κύκλος της ζωής. 'Οξυγονούχο, το αίμα διατρέχει την άορτή και πηγαίνει ν' άπλωθεί στα άγγεία, που το οδηγούν ως τα πιο άπομακρυσμένα κύτταρα του οργανισμού. Κατόπιν, «μαυρισμένο» πάλι, ξαναπαίρνει τον δρόμο προς την καρδιά.

“Όταν δυο ζωντανά πλάσματα συνδέουν τη μοίρα τους για την έξυπνότητα των σκοπών της φύσεως.

Στο ζωϊκό βασίλειο θα βρούμε τα πιο χαρακτηριστικά και πιο χαριτωμένα παραδείγματα συζυγικής αγάπης και οικογενειακής στοργής... Από μια άποψη, οι έρωτες και οι ενώσεις των «κατωτέρων αδελφών μας», πλησιάζουν πολύ περισσότερο προς την ηθική αντίληψη του συζυγικού δεσμού, γιατί έμπνέονται πάντα από το ήθικώτερο κίνητρο: την αναπαραγωγή... Καί όταν τα ζώα «παντρεύονται» δε γνωρίζουν παρά μόνο την καλή όψη του γάμου. Ένω οι άνθρωποι τον γνωρίζουν κι' από την ανάποδη.

ΑΓΑΠΗ, γάμος, οικογένεια... Μιλώντας για τα ζώα, είναι θεμιτό να χρησιμοποιούμε αυτές τις λέξεις, όλο αυτό το λεξιλόγιο που διανέμεται από τους ανθρώπινους θεσμούς, από τ' ανθρώπινα αισθήματα; Εκτός από τις συνηθισμένες κοινοτικές της καθημερινής μας γλώσσας, άραγε μπορούμε να δώσουμε κάποια χροιά επιστημονικότητας σ' αυτές τις λέξεις όταν πρόκειται να περιγράψουμε την έρωτική οικογενειακή συμπεριφορά των ζώων;

Από μίαν άποψη, θα μπορούσαμε να ισχυρισθούμε πως οι έρωτες και οι ενώσεις, πρόσκαιρες ή μόνιμες, των κατώτερων αδελφών μας πλησιάζουν περισσότερο από τους δικούς μας έρωτες προς την υψηλότερη ήθικη αντίληψη του συζυγικού δεσμού, γιατί έμπνέονται πάντα και μόνο από το ήθικώτερο κίνητρο: την αναπαραγωγή, τη γέννηση απογόνων, όσο το δυνατόν πολυπληθέστερων και καλύτερα προστασμοσμένων στον αγώνα της επιβίωσης, στη διαίωνιση του είδους. Από την άλλη άποψη, θα μπορούσε κανείς να παρατηρήσει ότι ακριβώς αυτό ξεχωρίζει τον άνθρωπο από τους κατώτερους αδελφούς του: Η ολοκληρωτική υποδούλωση στις οργανικές ανάγκες της αναπαραγωγής, ή κυριαρχία του ένστικτου, χαρακτηρίζει το ζώο. Οι ανάγκες αυτές προσδιορίζουν και τις εκδηλώσεις «αγάπης», «στοργής», «πίστεως» κτλ. που δεν έχουν άλλο «προορισμό» παρά την έξυπνότητα του ένστικτου, δεν μπορούν να βοηθούν χωρίς αυτό και δε διαρκούν παρά μονάχα όσο χρειάζεται για την εκπλήρωση των σκοπών της φύσεως: τη γονιμοποίηση, τη γέννηση, την ανατροφή των μικρών. Γι' αυτό και, γενικά, οι «συζυγικοί δεσμοί» των ζώων είναι άσταθεις και βραχύβιοι. Όπως θα ίδουμε πιο κάτω, η οικογενειακή συμπεριφορά των διαφόρων ζωικών ειδών καθο

ρίζεται από τις ποικίλες συνθήκες που επικρατούν κατά την εμφάνιση και την ανάπτυξη των διαδοχικών γενεών.

Για παράδειγμα, τα ψάρια δεν είναι υποδειγματικοί γονείς γιατί αυτή αποκλείεται από τις ειδικές συνθήκες της αναπαραγωγής τους: Τα αυγά, που δεν είναι καρποί μιάς συζυγικής ένωσης αλλά γονιμοποιούνται μετά τη γέννηση, εγκαταλείπονται στο έλεος των ρευμάτων κατά χιλιάδες, και η επιβίωσή τους, κατά ένα μικρό ποσοστό, αφήνεται στην τύχη. Ο θηλυκός κυπρίνος έχει 300.000 αυγά στις ώθηκές του κι' η μουρούνα κάπου έννιά εκατομμύρια. Υπό τις συνθήκες αυτές, η ουνβίωση του άρσενικού και του θηλυκού δε θα έξυπνητούσε κανένα σκοπό, γι' αυτό και τα ψάρια δεν «παντρεύονται» — αν και υπάρχουν μερικές εξαιρέσεις που δεν άναιρούν τον κανόνα: ο σολομός και η πέστροφα εκδηλώνουν κάποιο «οικογενειακό» ένστικτο και ο άρσενικός άκανθίας σκάβει μια τρύπα στη λάσπη για την απόθεση των αυγών του θηλυκού. Ο ίδιος κανόνας ισχύει και για τα έρπετα που αφήνουν τ' αυγά τους να έκκολαφθούν στην άμμο (άλλα κι' εδώ υπάρχουν μερικές εξαιρέσεις).

Τα θάσανα της ώτοκίας

ΑΛΛΑ στο φτερωτό βασίλειο τα πράγματα διαφέρουν. Ο κόσμος των πουλιών, με τα 8.000 είδη του, προσφέρει ένα άπέραντο πεδίο παρατηρήσεων. Έδώ θα βρούμε τα πιο χαρακτηριστικά και πιο χαριτωμένα παραδείγματα συζυγικής αγάπης και οικογενειακής στοργής.

Όσοι προσπαθούν να χρωματίσουν ήθικα τη ζωολογία και ν' αντίληψουν επικοινωνητικά παραδείγματα από τη συμπεριφορά των ζώων, όπως οι αρχαίοι και νεώτεροι μυθογράφοι, μπορεί να εκπλήσσονται βλέποντας τα πουλιά,

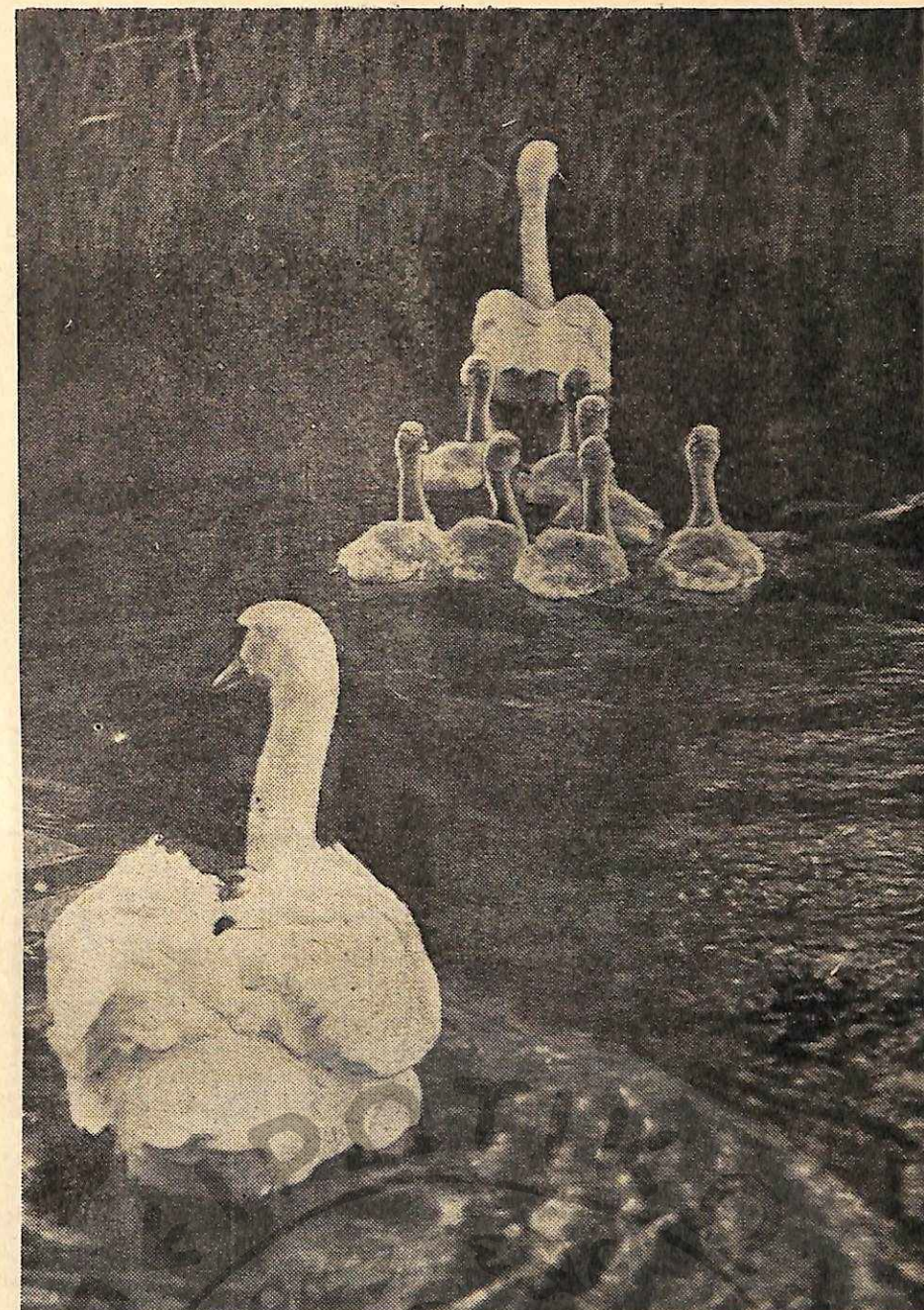
που είναι λιγώτερο έξελιγμένα από τα θηλαστικά, να υπερέχουν άναμφισβήτητα σε οικογενειακή όργάνωση, συζυγική άρμονία και στοργή προς τα μικρά τους. Άλλ' η ύπεροχή των πουλιών σ' αυτό τον τομέα εξηγείται άκριβώς από το γεγονός ότι, στη βιολογική κλίμακα, βρίσκονται χαμηλότερα από τα θηλαστικά: Τα πουλιά δε γεννάνε ώλοκληρωμένα ζωντανά πλάσματα, άλλα έμβρυα που περιέχονται σ' ένα αυγό και, κατά κάποιον τρόπο, είναι υποχρεωμένα ν' αντισταθμίσουν αυτό το «ξεπερασμένο» βιολογικό σύστημα με μίαν επίδειξη στοργής και οικογενειακού ζήλου άνυπέρβλητου από κάθε άλλο ζωικό είδος.

Γιατί συλλογισθήκατε ποτέ πόσο τρομακτικά άβολο είναι το βιολογικό σύστημα της ώτοκίας για ένα φτερωτό είδος; Πόσες δυσκολίες, πόσα προβλήματα δημιουργεί για τα ζώα που γεννάνε και κλωσσάνε τ' αυγά; Το αυγό είναι τόσο εύθραστο, και όμως είναι στοργυλό, γλυστράει και συντρίβεται. Για να μη συμβεί αυτό το τρομερό δυστύχημα, το αυγό πρέπει να τοποθετηθεί σε κάποιο σίγουρο μέρος. Άλλ' άπό πού θα βρεθεί το σίγουρο μέρος σε ύψος τριάντα μέτρων πάνω από το έδαφος, ανάμεσα στα κλαδιά των δέντρων; Πρέπει λοιπόν να χτισθεί μιά φωλιά, ή φωλιά είναι ζωτική άνάγκη για την προστασία του αυγού και συνεπώς για τη διαίωνιση του είδους. Άλλ' ή φωλιά δεν χτίζεται εύκολα, χρειάζεται ύλικά και τα ύλικά βρίσκονται συχνά σε μεγάλες άποστάσεις. Η φωλιά ένός χελιδονιού είναι «απετσαρισμένη» κατά μέσον όρο με 1500 πούπουλα κι' ένα κοτσόφι χρειάζεται κάπου 6.000 κλαδάκια και πευκοβέλονες για να χτίσει τη φωλιά του. Να λοιπόν πού, για να εκπληρωθούν οι σκοποι της φύσεως, ή συνεργασία δυο πουλιών άρχίζει να γίνεται άπαραίτητη.

Άλλα τα θάσανα της ώτοκίας δεν τελειώνουν εδώ. Τ' αυγά πρέπει να κρατηθούν στη ζεστασιά επί μέρες, έβδομάδες... Μετά την έκκόλαψη ή κατάσταση γίνεται δραματική. Οι νεοσοι των φωλοδοδών πουλιών γεννιούνται συνήθως άδύνατοι, γυμνοί και τυφλοί. Πρέπει να κρατηθούν άκόμα πολλές ήμέρες στη ζεστασιά, γιατί αν έκτεθούν για μιά μονάχα ώρα στο κρύο μπορεί να πεθάνουν. Συγχρόνως, ή άδηφαγία τους είναι καταπληκτική: Τα μικρά κοράκια και τα μικρά ψαρόνια καταβροχθίζουν κάθε μέρα μιά ποσότητα τροφής ίσης σχεδόν με το βάρος του σώματός τους. Εκτός αυτού, ή φωλιά πρέπει να προστατευθεί από τις επιδρομές των άρπακτικών. Είναι άφανερó ότι το θηλυκό μονάχο του θα ήταν άνίκανο ν' ανταποκριθεί σ' αυτές τις άλληλοσυγκρουόμενες ύποχρεώσεις: θέρμανση, τροφοδοσία, προστασία των μικρών. Συγχρόνως ή μητέρα πρέπει κι' αυτή να τραπεύει, να ζήσει... Η συνεργασία του πατέρα είναι λοιπόν άπαραίτητη. Οι βιολογικοί νόμοι, κι' όχι καμιά ήθικη αντίληψη, έπιβάλλουν αυτή τη συνεργασία. Να γιατί τα πουλιά «παντρεύονται».

Άλλαγή φρουράς

Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ των «συζύγων» για την ανατροφή των μικρών έχει τις διασκεδαστικές ή τις συγκι-

Η οικογενειακή ζωή των κύκνων διακρίνεται για τη σταθερότητά της. Τα ζευγάρια μένουν ένωμένα επί πολλά χρόνια.

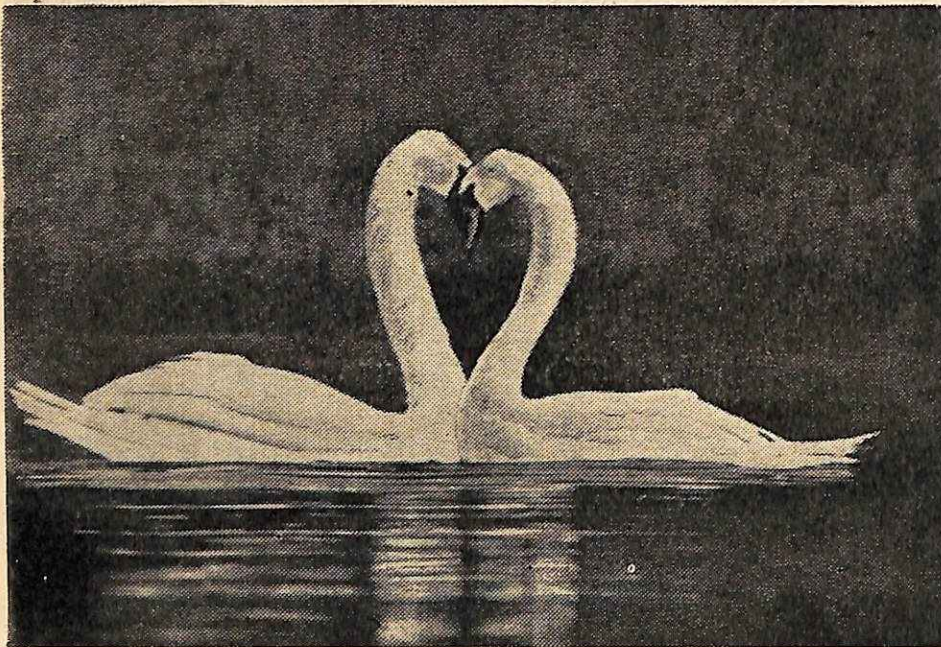
νητικές πλευρές της. Συχνά ο πατέρας και ή μητέρα εναλλάσσονται στο κλώσσημα και μάλιστα σε κανονικά διαστήματα. Στα περισσότερα κοινά περιστερία το θηλυκό κλωσάει άπό το βράδυ ως το πρωί και το άρσενικό άπό το πρωί ως το βράδυ. Σε άλλα είδη, ή «άλλαγή φρουράς» γίνεται τρεις ή τέσσερις φορές το 24ωρο. Για τα είδη που χτίζουν τη φωλιά τους στα ψηλότερα κλαδιά, ύπάρχει πάντα ο κίνδυνος να κυλήσουν τ' αυγά και να σπάσουν. Η άλλαγή φρουράς μπορεί να προκαλέσει καταστροφές, γιατί συχνά το πουλί που κλωσάει φαίνεται άπρόθυμο να εγκαταλείψει τη θέση του ένó το άλλο δείχνεται άνυπόμονο. Για να μη συμβεί δυστύχημα, πολλά φτερωτά είδη εκδηλώνουν μιά παράξενη συμπεριφορά που οι όρνιθο-

λόγοι ονομάζουν «τελετή της άλλαγής φρουράς».

Στο είδος «Κόλυριών» που περιγράφει ο φυσιοδίφης Άρμστρογκ, ή τελετή είναι άρκετά περίπλοκη. Το άρσενικό εναλλάσσεται με το θηλυκό στο κλώσσημα κατά τις πέντε τελευταίες ήμέρες πριν άπό την έκκόλαψη. Άφού μείνει επί μερικές ώρες πάνω στ' αυγά, το άρσενικό καλεί το ταίρι του που έρχεται τρέχοντας στη φωλιά. Το άρσενικό σηκώνεται άργά, παίρνει στο ράμφος του μιά μικρή πέτρα και την προσφέρει στο θηλυκό. Κατόπιν άπυμακρύνεται με άξιοπρέπεια κι' έγκαθίσταται στο «παρατηρητήριο» λίγα μέτρα πιο πέρα. Έπειτα άπό μερικές ώρες το άρσενικό ξανάρχεται στη φωλιά και ή τελετή της πέτρας επαναλαμβάνεται: το θηλυκό προσφέρει την

πέτρα στο άρσενικό και άπομακρύνεται...

Δεν μπορούμε να εξηγήσουμε αυτή τη συμπεριφορά παρά μονάχα ως έκδηλωση τρυφερότητας, δυο ζωντανών πλασμάτων που έχουν συνδέσει τη μοίρα τους για την εξυπηρέτηση των σκοπών της φύσεως. Από την άποψη αυτή τα φτερωτά ζευγάρια είναι πολύ συμπαθέστερα από μερικά ζευγάρια διπόδων θηλαστικών που βλέπουμε γύρω μας. "Αν είναι αλήθεια ότι τα πουλιά «παντρεύονται», αυτό που τα κάνει τόσο συμπαθή είναι το γεγονός ότι δε γνωρίζουν παρά μόνο τη μία, την καλή όψη του γάμου: οι συζυγικοί καυγάδες είναι άγνωστοι στο φτε

Περιπτώσεις και άσπασμοι στα νερά της λίμνης...

ρωτό κόσμο. Ένώ οι άνθρωποι γνωρίζουν συχνά το γάμο από την ανάποδη.

Φτερωτοί άρραβώνες

ΑΛ' η συμπεριφορά του φτερωτού ζευγαριού στην οικογενειακή «έστια» προοιωνίζεται κιόλας στην εποχή των έρωτων που συχνά διαρκεί πολλές εβδομάδες. Τα φερσίματα των πουλιών σ' αυτή την «περίοδο των άρραβώνων» έχουν κάποτε άναμφισβήτητη «συμβολικό» χαρακτήρα, που θυμίζει στους μελλοντικούς ότι πρόκειται να ενώσουν τα πεπρωμένα τους για τον ιδεώτερο σκοπό της φύσεως: την αναπαραγωγή. Συχνά, π. χ. το άρσενικό κάνει μια προσφορά που υποδηλώνει την πρώτη και απαραίτητη προϋπόθεση του φτερωτού γάμου: τη φωλεοδομία. Το άρσενικό τρυγόνι προσφέρει στο θηλυκό που προσπαθεί να κατακτήσει ένα ξερό κλαδί, που άποτελεί το σπουδαιότερο υλικό, για την κατασκευή της φωλιάς. Ο έρωτις επίσης προσφέρει ένα ξεράκιλαδο και το θηλυκό αν εγκρίνει την προσφορά, το παίρνει και το τοποθετεί στην κατάλληλη θέση: είναι ο «θεμέλιος λίθος» της οικογενειακής εστίας. Από τη στιγμή αυτή, το ζευγάρι έχει σχη-

ματισθεί. Τί άλλο είναι ο «γάμος» παρά μια συμβολική τελετή; Σε πολλές πρωτόγονες φυλές η τελετή δεν είναι πολύ πιο περίπλοκη από τη γαμήλια τελετή των έρωτιών.

Πολύ χαρακτηριστικά είναι τα έρωτικά παιχνίδια των λοφιοφόρων έρωτιών που έκτελούν ένα είδος χορού σε μια στάση σχεδόν όρθια μέσα στο νερό. Κατά τη διάρκεια του χορού, το θηλυκό βουτάει και ανεβάζει στην επιφάνεια ένα μάτσο φύκια. Το άρσενικό βουτάει με τη σειρά του και ανεβάζει ένα μεγαλύτερο μάτσο. Τα πουλιά στέκονται το ένα απέναντι στο άλλο, σχεδόν όρθια, ξεσκεπάζοντας τις άργυροχρώμες κοιλίες τους. Με τα ράμφη τους

κατά την περίοδο των «άρραβώνων». Σ' αυτή την περίοδο, η προσφορά τροφής έχει κάποιο συμβολικό χαρακτήρα. Ο κοκκινόλαιμος π. χ. προσφέρει στο θηλυκό ένα έντομο ή ένα σκουλήκι, τα θαλασσοπούλια προσφέρουν ένα ψάρι. Είναι φανερό ότι σ' αυτά τα φτερωτά είδη όπου το κλώσσημα των αυγών γίνεται μονάχα ή κυρίως από το θηλυκό, ο σύζυγος πρέπει να είναι καλός «κουβαλήτης», γιατί αλλιώς το θηλυκό θα πεθάνει από την πείνα. Έτσι, στην περίοδο των «άρραβώνων» το άρσενικό προσπαθεί, με συμβολικές πράξεις, να πείσει το θηλυκό πως έχει όλες τις αρετές του καλού συζύγου κι' ότι δε θ' αφήσει την οικογένειά του να πεινάσει. Είναι χαρακτηριστικό πως η προσφορά τροφής γίνεται πάντα και μόνο από το άρσενικό. Τα πουλιά δεν είναι προικισμένες και οι... ζιγκολό δεν έχουν θέση στο φτερωτό κόσμο.

Με το βιολογικό σύστημα της ωοτοκίας ή αναπαραγωγικής λειτουργίας των πουλιών είναι πολύπλοκη. Σε άλλες ζωικές ομάδες, π. χ. στα ψάρια και τα θηλαστικά, ο ρόλος του άρσενικού μπορεί κάλλιστα να περιοριστεί στη γονιμοποίηση. Άλλα στα πουλιά, ή γονιμοποίηση δεν αρκεί. Τ' αυγά χρειάζονται κλώσσημα, οι νεοσσοί χρειάζονται τάισμα και προστασία επί μακρές περιόδους. Όλα αυτά πρέπει να γίνουν σε περιωρισμένο χρονικό διάστημα, την άνοιξη ή το καλοκαίρι, όσο υπάρχει άφθονη τροφή, γιατί το χειμώνα, αν τα πουλιά δεν άποδημήσουν, ο άγώνας της επιβίωσης θα είναι πολύ σκληρός. Μόνο ή κατοικίδια κόττα μπορεί ν' γεννάει αυγά σχεδόν κάθε μέρα όλο το χρόνο, να γονιμοποιείται σε οποιαδήποτε στιγμή από τον κόκκορα και να κλωσάει όποτε θέλει. Τα άγρια φτερωτά είδη δεν έχουν αυτά τα πλεονεκτήματα. Γι' αυτό και ο συντονισμός του σεξουαλικού ένστικτου στο άρσενικό και στο θηλυκό έχει πρωταρχική σημασία. Πώς επιτυγχάνεται αυτή; ο συντονισμός; Με τα έρωτικά παιχνίδια κατά την περίοδο των «άρραβώνων». Οι επιδείξεις των φανταχτερών χρωμάτων του άρσενικού, π. χ. στα παραδείσια, τα έρωτικά κελαιοδήματα και οι έρωτικοί «χοροί», άποβλέπουν σ' αυτό το σκοπό.

Οι όρνιθολογικές μελέτες καταλήγουν στο συμπέρασμα πως οι επιδείξεις αυτές διεγείρουν στον οργανισμό του θηλυκού τις βιοχημικές λειτουργίες που οδηγούν στο ζευγάρισμα, τη φωλεοδομία και την ωοτοκία. Φαίνεται ότι το θηλυκό έχει ανάγκη από μια περίοδο σεξουαλικής προπαρασκευής προτού γίνει κατάλληλο για τη συζυγική και οικογενειακή συμβίωση. Η προγαμιαία αυτή περίοδος ποικίλλει στα διάφορα είδη: στους λιμναίους κορυδαλλούς διαρκεί μονάχα τρεις ημέρες, ενώ στους κοκκινόλαιμους μπορεί να διαρκέσει πάνω από τρεις μήνες.

Φτερωτοί χαζοπατέρες

ΑΥΤΟ που ξεχωρίζει την αναπαραγωγική ομάδα των πουλιών από τις άλλες ανάλογες ομάδες του ζωικού βασιλείου κι' επιπρέπει να τη χαρακτηρίσουμε ως «οικογένεια», είναι

η παρουσία του άρσενικού που κρατάει ως το τέλος το ρόλο του ως μνηστήρος, συζύγου και πατέρα. Η συζυγική «πίστη» των πουλιών δεν είναι μύθος. Συχνά το άρσενικό προστατεύει την οικογένεια με κίνδυνο της ζωής του. Σε άρισμένα είδη, το χτίσιμο της φωλιάς και το κλώσσημα των αυγών γίνεται άποκλειστικά από το άρσενικό.

Ένας άπ' αυτούς τους ύποδειγματικούς πατέρες είναι το αυστραλιανό πουλί «κίβι» που σ' όλη τη διάρκεια του κλωσσήματος δεν κοιμάται. Στις κοινές πέρδικες, όταν σκάσουν τ' αυγά, το άρσενικό φαίνεται σαν ξετρελαμένο από τη χαρά του, πετάει νευρικά γύρω από τη φωλιά, τιτιβίζει, ξανάρχεται για να περιεργασθεί το «θαύμα» των ζωντανών πλασμάτων που ξεφύτρωσαν άπροσδόκητα μέσα από τ' αυγά, ξαναφεύγει, γεμίζει τη φωλιά με τροφές περισσότερες άπ' όσες χρειάζονται — σωστός χαζοπατέρας! Στις κόκκινες πέρδικες, το κλώσσημα μοιράζεται άκριβοδίκαια μεταξύ του άρσενικού και του θηλυκού: χτίζονται δυο φωλιές, ή μια κοντά στην άλλη, και το θηλυκό γεννάει τα μισά αυγά στη φωλιά του πατέρα, τ' άλλα μισά τα κρατάει για τον εαυτό του. Έτσι, κανείς δε μένει παραπονεμένος.

Ένα από τα ωραιότερα παραδείγματα συζυγικής πίστωσης το βρίσκουμε στις οικογένειες των παράξενων άρπακτικών της Νότιας Αφρικής που λέγονται «όφιομάχοι», γιατί ζούν κυρίως από το κυνήγι των φιδιών και των άλλων έρπετων. Άλλα το κυνήγι των φιδιών χρειάζεται επιδεξιότητα και δύναμη, γι' αυτό και τα μικρά των όφιομάχων πρέπει ν' άναπτυχθούν άρκετά προτού άντιμετωπίσουν αυτούς τους επίφοβους έχθρους.

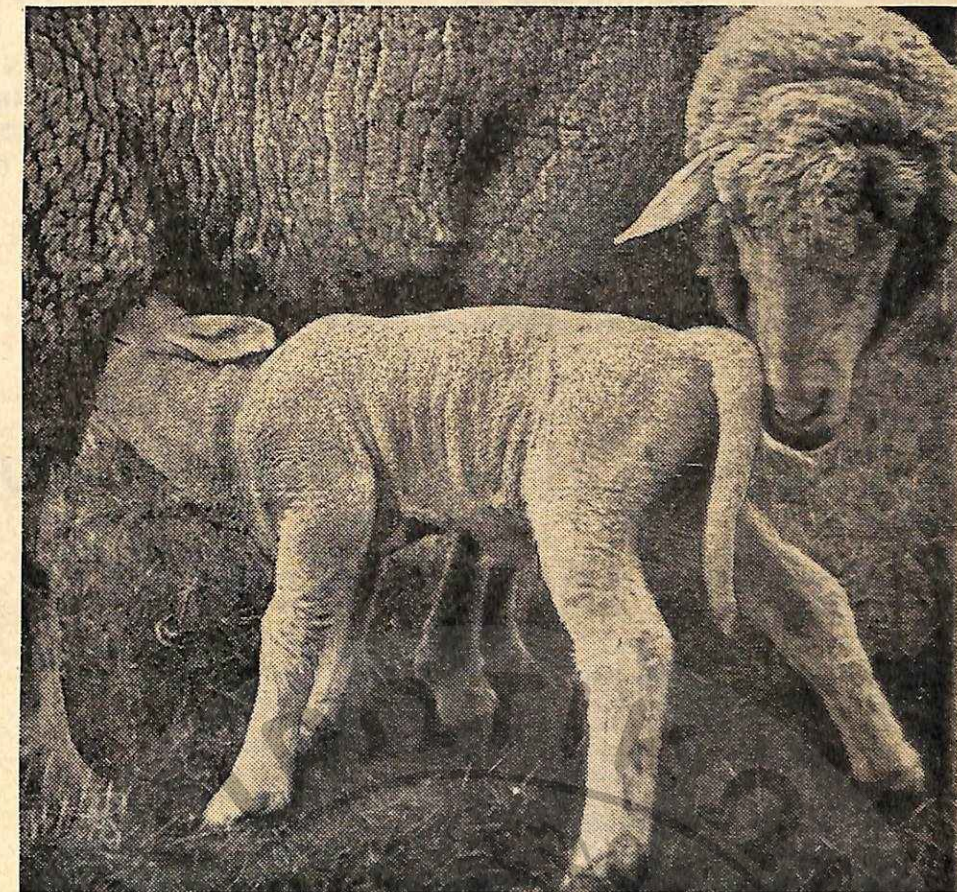
Τον Ιούνιο και τον Ιούλιο, οι άρσενικοί όφιομάχοι συνανωίζονται για την κατάκτηση ενός θηλυκού. Μόλις σχηματισθούν τα ζευγάρια, επιδίδονται στην οικοδόμηση της φωλιάς. Τον Αύγουστο, το θηλυκό θα γεννήσει δυο αυγά, που θα έκκολλαφθούν σ' ένα μισο μήνα. Τα μικρά είναι πολύ αδύνατα και θα χρειασθούν τουλάχιστον έξη μήνες για να δυναμώσουν άρκετά ώστε ν' αρχίσουν να κυνηγάνε τα μικρά φίδια. Σ' όλο αυτό το διάστημα θα πρέπει να συντηρηθούν από τους γονείς τους. Άλλ' όσπου να μεγαλώσουν και να έγκαταλείψουν τη φωλιά, θα έχει φτάσει πιά ο καιρός για ένα δεύτερο αναπαραγωγικό κύκλο. Έτσι, οι γονείς δεν έχουν την εύκαιρία να χωρισθούν και να βρουν άλλο ταίρι: μένουν για πάντα ένωμένοι.

Είναι αλήθεια πως αυτό δε συμβαίνει σε όλα τα φτερωτά είδη. Τα περισσότερα πουλιά είναι μονογαμικά, άλλ' η ένωσή τους δε διαρκεί περισσότερο άπό μια «έποχή». Οι νεοσσοί έγκαταλείπουν τη φωλιά μόλις δυναμώσουν, τα φτερά τους και τότε ο «γάμος» δεν έχει πιά κανένα νόημα. Οι γονείς ξετελέσαν τον προορισμό τους και είναι έλεύθεροι ν' άναζητήσουν άλλο ταίρι.

Άλλ' οι όφιομάχοι δεν είναι το μόνο «ισόβια μονογαμικό» είδος. Οι άετοι και τα γεράκια σχηματίζουν επίσης σταθερές οικογένειες. Οι κουκουβάγιες και μερικά άλλα νυκτόβια άρπακτικά διατηρούν το ίδιο ταίρι επί πολλές διαδοχικές έποχές, κάποτε επί

χρόνια. Μεταξύ των άλλων φτερωτών είδων πρέπει να σημειώσουμε τους κόκκινους και τις άγριοπαπες και πρό πάντων τους πελαργούς που έρχονται κάθε χρόνο στην ίδια φωλιά με το ίδιο ταίρι.

ΤΑ παραδείγματα που άναφέραμε άπό τον κόσμο των πουλιών δείχνουν ότι δεν μπορούμε να μιλάμε για «οικογένεια» παρά μόνο εκεί που το άρσενικό έχει ένα συγκεκριμένο ρόλο να εκπληρώσει πέρα από τη φυσιολογική λειτουργία της γονιμοποίησης. Είδαμε ότι, για τα πε-

Στα θηλαστικά, ο ρόλος του πατέρα είναι πολύ περιωρισμένος. Η μητέρα είναι σε θέση να φροντίσει για την άνατροφή των μικρών χωρίς τη βοήθεια του άρσενικού.

ρισσότερα φτερωτά είδη, ή συνεργασία του άρσενικού και του θηλυκού είναι άπαραίτητη πολύ πέρα από τη γονιμοποίηση. Χωρίς αυτή τη συνεργασία το είδος θα ήταν αδύνατον να διαβιώσει. Άλλα δε συμβαίνει το ίδιο στα θηλαστικά: βλέπουμε έδω το άρσενικό να χωρίζεται από το θηλυκό άμέσως μετά τη γονιμοποίηση. Το θηλυκό έχει όλη την ευθύνη για την άνατροφή των μικρών και τα καταφέρνει πολύ καλά χωρίς τη βοήθεια του πατέρα. Κάποτε μάλιστα, ο πατέρας είναι επικίνδυνος, γι' αυτό βλέπουμε τις γάτες και τις σκύλες να τον διώχνουν άγρια, γιατί συχνά το άρσενικό θεωρεί τα παιδιά του... φαγώσιμα.

Πολύ σπάνια θα συνανήσουμε στα θηλαστικά παραδείγματα σποργής και τρυφερότητας μεταξύ του άρσενικού και του θηλυκού. Αυτό συμβαίνει κάποτε στα κλουβιά των ζωολογικών κήπων — π. χ. μια άρκουδα μπορεί να

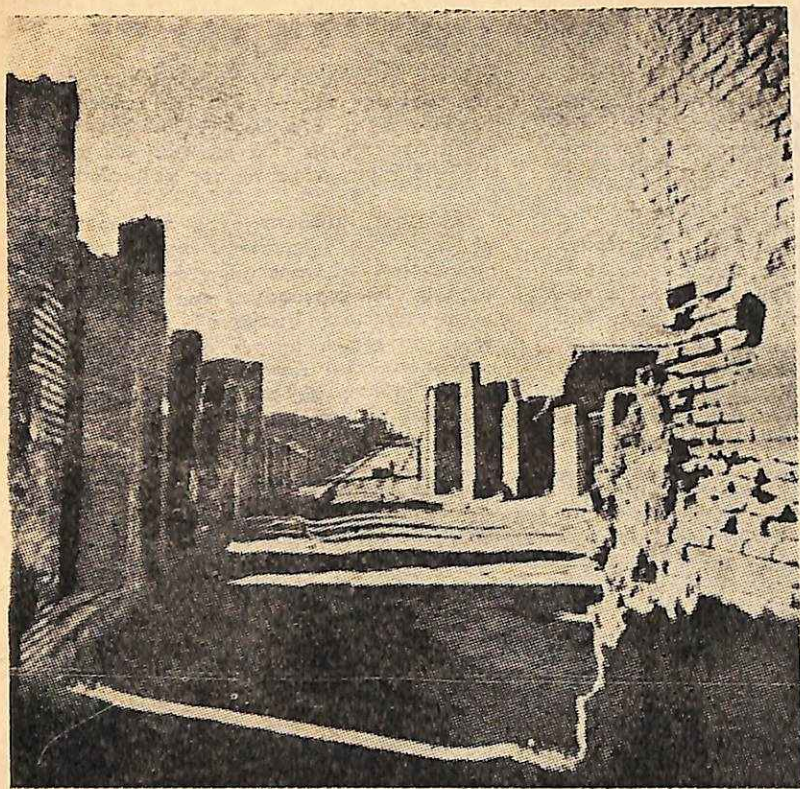
πεθάνει από θλίψη αν τη χωρίσουμε από το ταίρι της — άλλ' οι συνθήκες διαβίωσης σ' ένα ζωολογικό κήπο είναι άνώμαλες για τ' άγρια ζώα και συνεπώς δεν μπορούμε να τις γενικεύσουμε.

Άλλωστε, μιλώντας για τις «οικογένειες» των θηλαστικών πρέπει να διακρίνουμε τα σαρκοδόρα από τα χορτοφάγα. Τα χορτοφάγα, που έχουν συνήθως άγελαίες συνήθειες, ή «οικογένεια» συγγέεται με την άγέλη. Τα μικρά γεννιούνται άρκετά δυναμώμένα, έτοιμα κιόλας να σταθούν στα πόδια τους και να καλπάσουν δίπλα στη μη-

τέρα τους και πολύ γρήγορα, όταν στερήσει το μητρικό γάλα, θ' αρχίσουν να μνησάζουν το χορτάρι. Η επιβίωσή τους εξασφαλίζεται από τη μητέρα τους κι' από τη φύση, ή προστασία τους εξασφαλίζεται από την άγέλη. Συνεπώς ο πατέρας είναι άχρηστος.

Αντίθετα, στα σαρκοδόρα θηλαστικά τα μικρά θ' άργήσουν πολύ να δυναμώσουν και να μάθουν να κυνηγάνε τη λεία τους. Υπάρχει έδω μια βιολογική βάση για το σχηματισμό της οικογένειας, άλλα πάντως ή πατρική άφοσίωση είναι πολύ περιωρισμένη. Το λεοντάρι παίζει με τα μικρά του και κάποτε τους φέρνει τροφή, άλλα σύντομα τα έγκαταλείπει στις φροντίδες της λείαντας, που τα υπερασπίζει με θάρρος και αταπάρνηση που έχει γίνει παροιμιώδης.

Σ' όλα τα θηλαστικά που ζούν σε ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 40

Μία όσος της Πομπηίας

ΠΟΜΠΗΪΑ: ή πιό συγκλονιστική σελίδα της αρχαιολογίας

Ο ΠΩΣ τὰ πὺ πολλὰ ἡφαίστεια, ὁ Βεζούβιος ὑψώνεται κοντὰ στὴ θάλασσα. Τὸ νερὸ τοῦ ὁρσανοῦ κι' ἐκεῖνο τοῦ πελάγους διεισδύουν μέσα ἀπὸ τίς ὑπόγειες σχισμὲς στὰ φλογισμένα σπλάχνα του καὶ μεταβάλλεται σὲ ἀτμούς.

Ἄλλοτε, ὁ κρατῆρας τοῦ Βεζούβιου ἦταν σφαλιστός. Ἐνα ἐπῶμα ἀπὸ πετρώματα ἐμπόδιζε τὸ πέρασμα τῶν ἀερίων καὶ τῶν ἀτμῶν. Γιὰ ἕνα μακρὸ διάστημα, στὰ ἱστορικά χρόνια, τὸ ἡφαίστειο ἦταν ἥσυχο. Τὸ ἔτος 63 μ. Χ. σημειώθηκε, μ' ἕνα σεισμό, ἡ πρώτη διάθεση τοῦ Βεζούβιου γιὰ ἐκρήξη.

Ὅσο περνοῦσε ὁ καιρὸς, ἡ πίεση στὸ ἐσωτερικὸ του μεγάλωνε. Τὸν Αὐγούστο τοῦ 79, ἔξη ἐβδομάδες μετὰ τὴν ἀνοδὸ τοῦ Τίτου στὸ θρόνο, γίναν κι' ἄλλοι σεισμοί. Στὶς πόλεις καὶ στὰ χωριά, γύρω ἀπὸ τὸν Βεζούβιο, ράγισαν τοῖχοι, ἔπεσαν ἀντικείμενα, στέρεψαν πηγὰδια, ἀλλὰ δὲν συνέβη τίποτα σοβαρότερο. Τίποτα, πὺ νὰ δημιουργήσῃ πανικὸ.

Ῥότερα ἀπὸ λίγες μέρες, ὅμως, στὶς 20 τοῦ ἰδίου μηνός, οἱ ὑποχθόνιοι κλονισμοὶ ξανάρχισαν, κι' αὐτὴ τὴ φορὰ πὺ ἐντονιοί. Οἱ ἄνθρωποι φοβήθηκαν. Οἱ πὺ εὐαίσθητοι εἶπαν ὅτι ὁ Ἐγκέλαδος, ὁ θεὸς τῶν γηϊνῶν ἐγκάτων, εἶχε κακοὺς σκοπούς. Στὸ βουνὸ καὶ στὸν γύρω κῆπο, ἀκούονταν παράξενοι, ὀπώκοφοι κρότοι. Ἡ θάλασσα, τόσο ἥρεμη συνήθως, ἦταν τώρα φουσκωμένη κι' ἀλλόκοτα κύματα, ἐνῶ δὲν φυσοῦσε ἄνεμος, ἐπαῖζαν στὶς ἀκτές.

Στὶς 22 καὶ τὶς 23, ἔγινε ἥσυχία. Μοῦνα ἡ κοντινὴ στὸν Βεζούβιο κοιλά-

δα κλονιζόταν ἀκόμα. Στὶς 24, τὸ πρωί, ὁ ἥλιος ἔλαμπε, ντύνοντας στὸ ξανθὸ τὸ φῶς τὰ χωριά, τίς ἀγροεπαύσεις, τὴν Πομπηία, τὸ Ἡράκλειο καὶ τὴν περιοχὴ τοῦ Κάπρι.

Ξαφνικά, ἕνα τρῶνταγμα, πὺ δυνατό ἀπὸ τὰ προηγουμένα, ἔκανε τὸ ἔδαφος νὰ πᾶει καὶ νάρθῃ. Ὁρισμένοι εὐφάνταστοι ἰσχυρίσθηκαν ὅτι εἶδαν τὸν ἱεὺ τοῦ Ἐγκέλαδος νὰ προβάλλῃ μετὰ ἀπὸ τὸν Βεζούβιο.

Λίγη ὥρα κατόπιν, ἀκούσθηκε ἀπὸ τὸ μυρταῖο βουνὸ ἕνας φοβερὸς πνιχτὸς κρότος. Οἱ ἄνθρωποι σήκωσαν τὰ μάτια τους κι' εἶδαν μ' ἐκπληξὴ ὅτι ἡ κορυφὴ τοῦ εἶχε σχισθεῖ στὰ δύο, ἐνῶ μὴ πύρινη στήλη ὑψώθηκε ἀνάμεσα, πὺ στερεὰ ἐξαφανίσθηκε κι' ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ ἕνα πελώριο μανιτράκι μαύρου καπνοῦ. Οἱ ἐκρήξεις συνεχίσθηκαν, ἐνῶ κομμάτια βράχων τινάζονταν στὸν ἀέρα καὶ κατακυλούσαν μετὰ ταχὺ στὶς πλαγιὲς τοῦ βουνοῦ.

Κι' ὅποτε, χωρὶς κανέναν νὰ καταλάβῃ πῶς, ἄρχισε νὰ πέφτῃ μὴ βροχὴ ἀπὸ πέτρες, χῶματα, ἀναλυτὸ μέταλλο καὶ στάχτες, κρύβοντας τὸν ἥλιο. Μέσα στὸ καταιγισμὸ, ἡ μέρα ἄλλαξε σὲ νύχτα, πὺ τὸ σκοτάδι τῆς τὸ ὁδῶσαν πύρινες γλώσσες.

Συνεπαρμένοι ἀπὸ τὸν πανικὸ ἄνθρωποι καὶ ζῶα ἄρχισαν νὰ τρέχουν, χωρὶς συγκεκριμένη κατεύθυνση. Ἐνα μόνον εἶχαν στὸν νοῦ τους: νὰ φύγουν, ν' ἀπομακρυνθοῦν.

Ἡ καταστροφὴ τῆς κομψῆς κι' ἀμέριμνης Πομπηίας, δὲν εἶναι γεγονὸς πὺ μαθαίνουμε ἀπὸ λίγες μαρτυρίες, ὅπως συμβαίνει γιὰ ὅλα τὰ συμβάντα τῆς ἀρχαίας ἱστορίας. Ἡ ἴδια ἡ Πομπηία περίμενε τὴν ὥρα τῶν ἀνασκαφῶν, γιὰ νὰ διηγηθεῖ μετὰ ὅλες τίς λεπτομέρειες τὸ δράμα τῆς. Τὸ τέλος τῆς ἔμεινε ἀκίνητοποιημένο, «ἀθάνατο», γιὰ νὰ τὸ βλέπουν καὶ νὰ τὸ ξαναζοῦν οἱ κατοπινὸι ἄνθρωποι.

Ῥωστοί, γέροι καὶ φυλακισμένοι.

Κανέναν δὲν σκέφθηκε, ὅπως στὴν Πομπηία, νὰ καταφύγῃ σὲ σπηλιὲς ἢ κάτω ἀπὸ καμάρες. Ἐτσι, τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Ἡρακλείου σώθηκε.

Στὴ θίλλα τοῦ Πομπονιανοῦ

Ἡ ΕΚΡΗΞΗ τοῦ Βεζούβιου εἶχε σπείρῃ τὸν πανικὸ καὶ στὶς περιοχὲς πὺ ἦταν μακρὰ ἀπὸ τὸ κεντρικὸ ἐπίκεντρο. Στὴ Μεσσηνί, ὅπου ἦταν τὸ ἀραξοβόλι τῆς μοῖρας τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου, πὺ ἐπὶπτενε τὸ Τυροσηνικὸ Πέλαγος, οἱ κάτοικοι δὲν εἶχαν ἀκούσει τὸν κρότο τῆς ἐκρήξεως, ἀλλὰ ἔβλεπαν μετὰ τὸ μὲγας σύννεφο, ἄλλοτε μαῦρο κι' ἄλλοτε ἄσπρο, πὺ ὑψωνόταν ἀπὸ τὸν Βεζούβιο.

Ὁ ναύαρχος τῆς μοῖρας Γάιος Πλίνιος θέλησε νὰ παρατηρήσῃ ἀπὸ πύριμα τὸ φαινόμενο καὶ πρόσταξε νὰ τοῦ ἐτοιμάσουν μὴ γρήγορη τριήρη. Ἄναυδος, κυττοῦσε τὸ μανιτράκι τοῦ καπνοῦ, πὺ ὁ ἄνεμος διασκόρπιζε.

Τὴ στιγμὴ πὺ ὁ Πλίνιος ἐτοιμαζόταν ν' ἀνεβῇ στὸ πλοῖο, ἕνας ἀγγελιαφόρος τοῦ ἔφερε γράμμα ἀπὸ τὴ Ρεκτίνια, τὴ γυναῖκα τοῦ φίλου του Κάσκου. Μετὰ συντομία, τοῦ περιέγραψε τὸν κίνδυνο πὺ διέτρεχε στὴν ἑσπέρη τῆς, χτισμένη σὲ μὴ πλαγίᾳ τοῦ Βεζούβιου, καὶ τὸν ἐκτενε νὰ τῆς στείλῃ βοήθεια. Ὁ Πλίνιος πρόσταξε τότε νὰ ἐτοιμασθοῦν πολλὰ σκάφη, γιὰ τὴν ἔγκαιρη μεταφορὰ τῶν ἀστέγων. Ῥότερα, ἔβαλε πλώρη γιὰ τὸν Βεζούβιο.

Ἐνῶ τὰ καράβια πλησίαζαν τὴν ἀκρογιαλιά, μετὰ ἐνδοκνησὸν πρὸς τὴν Πομπηία καὶ τὸ Ἡράκλειο, ἡ βροχὴ τῶν ὑλικῶν πὺ ἔσπευσε ὁ Βεζούβιος, γιγνόμεναι πνιγνὴ. Πέτρες καὶ στάχτες σκέπαζαν τὰ καταστροφώματα. Ἡ θάλασσα ἔδινε τὴν ἐντύπωση ὅτι ἔδραζε κι' οἱ βολιδοσκοπήσεις ἔδειχναν ὅτι εἶχαν σχηματισθεῖ πρωτόφαντοι μπάγκοι, πὺ ἐμπόδιζαν τὸ πλησίασμα καί, πὺ πολὺ, τὴν προσάραξη.

Τὰ πληρώματα ἔτρεμαν γιὰ τὴν ἴδια τους τὴ ζωὴ κι' ὁ κυβερνήτης τοῦ σκάφους ὑπέδειξε στὸν Πλίνιο νὰ γυ-

ρίσουν πίσω. Ἀλλὰ ὁ ναύαρχος δὲν θέλησε νὰ παρατήσῃ ἐντελῶς τὴν προσπάθεια. Καταλάβαινε ὅτι ἡ Ῥότα, πὺ εἶχε βάλῃ, ἦταν ἀπραγματοποίητη, ἀλλὰ δὲν συμμορφώθηκε ἀπόλυτα μετὰ τὴν ὑπόδειξη ἐκείνη. Πρόσταξε τὰ πλοῖα τοῦ νὰ κατευθυνθοῦν πρὸς τὴν ἑσπέρη τοῦ φίλου τοῦ Πομπονιανοῦ, πὺ βρισκόταν κοντὰ στὴν ἀκτὴ, κάπου ἔξη χιλιόμετρα νοτίως τῆς Πομπηίας.

Κι' ἐκεῖ ἐπίσης, ἡ κατάσταση δὲν ἦταν καθόλου εὐχάριστη. Μεταφερόμενες ἀπὸ τὸν βορειοδυτικὸ ἄνεμο, στάχτες καὶ σπύρες ἔπεφταν καὶ σ' αὐτὴ τὴν περιοχή.

Ἡ μοῖρα τῆς Πομπηίας

ΠΑΡ' ὅλο ὅτι ἡ Πομπηία ἦταν μακρύτερα ἀπ' ὅτι τὸ Ἡράκλειο, βρισκόταν κι' αὐτὴ στὴν ἀκτὴ τῆς πέτρινης καὶ σταχυερῆς βροχῆς. Ἀλλὰ κατὰ τὰ λοιπὰ, οἱ συνθήκες ἐκεῖ ἦταν διαφορετικὲς. Κανέναν ποτάμι λάδας δὲν εἶχε ἔρθῃ νὰ διώξῃ τοὺς κατοίκους ἀπὸ τὰ σπίτια τους.

Οἱ Πομπηῖανοι εἶχαν ἀκούσει μετὰ τὸ μὲγας τὴν ἐκρήξη, εἶχαν νοιώσει τὸν σεισμὸ κι' εἶχαν ἀντικρῶσει τὸ πνιγμὸ τῶν λιθαριῶν καὶ τῆς λάδας. Ἀλλὰ δὲν εἶχαν συνειδητοποιήσει τὸν κίνδυνο. Ἐχασαν ἔτσι πολύτιμο καιρὸ. Κατόπιν, αἰφνιδιστικά, ἄρχισαν νὰ πέφτουν οἱ ἄσπρες στάχτες τόσο ἀφθονες, ὥστε πολλοὶ τὸ ἔβαλαν στὰ πόδια.

Οἱ σπύρες, οἱ πέτρες, οἱ στάχτες ἔπεφταν τώρα σωροδόν. Ἀνάμεσα τους, πὺ καὶ πὺ, ὑπῆρχαν καὶ κομμάτια βράχων, πὺ ἔπεφταν μετὰ ὀγκώδη κρότο στὴν πόλη. Κάτω ἀπὸ τὸ βάρος αὐτῆς τῆς βροχῆς, οἱ στέγες ὑποχωροῦσαν.

Ἡ φυγὴ ἦταν ἕνας λόγος. Ὅσοι διέφεταν μεταφορικά μέσα ἀπομακρύνθηκαν μᾶλλον ἔγκαιρα. Οἱ ἄλλοι, οἱ πὺ πολλοί, κατέφυγαν σὲ σπηλιὲς καὶ καμάρες, περιμένοντας τὸ τέλος τοῦ ἐφιάλτη. Ἀλλὰ βοήθηκαν οἱ κρότοι θάνατο ἀπὸ τοὺς δηλητηριώδεις ἀτμούς πὺ γυροφόρουν ἐδῶ κι' ἐκεῖ ὁ ἄνεμος.

Μερικοὶ μάψαν τὸ χρυσάφι κι' ἄλλα πολύτιμα ἀντικείμενα, σκέπασαν τὸ κεφάλι τους μετὰ μανδύα τους, μετὰ ξιλάρια ἢ μετὰ κλιμα καὶ πῆραν δρόμο.

Δαυλιὰ καὶ λαδοφάναρα φώτιζαν ἀχνὰ τὴ σκόνη. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς, ὅμως, δὲν ἔκαναν πολλὰ δῆματα στὴν τραγικὴ τους ἔξοδο. Ὁ θάνατος τοὺς παραμόνευε καὶ τοὺς ἔριχνε κάτω.

Ἡ καταστροφὴ στάθηκε τόσο ξαφνική, ὥστε, παντοῦ, βλέπει κανεὶς τώρα τίς ἐτοιμασίες γενιμάτων, πὺ ἐγκαταλείφθηκαν. Ἐδῶ, εἶναι ἕνα γουρουνάκι τοῦ γάλακτος πὺ ψήνεται στὴ μπουρζινιὰ σούβλα, ἐκεῖ, σ' ἕνα ἀροπωλεῖο, τὸ ψωμὶ εἶναι ἀκόμα στὶς πλάκες τοῦ φούρνου.

Μέσα σὲ λίγες στιγμὲς, ὁ ρυθμὸς τῆς ζωῆς σταμάτησε, κεραυνοβολήμενος ἀπὸ μὴ ἀμείλικτη μοῖρα. Οἱ κοινοὶ τὰς ταῖς καταστροφῆς μονομιᾶς. Ἐκτεθειμένοι στὴν ἴδια ἀπειλὴ, τὸ ἀφεντικὸ κι' ὁ σκλάβος, ὁ ἄνδρας κι' ἡ γυναῖκα ἐννοιωσαν ἴσοι ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον, στὴν κοινὴ προσπάθεια τῆς σωτηρίας.

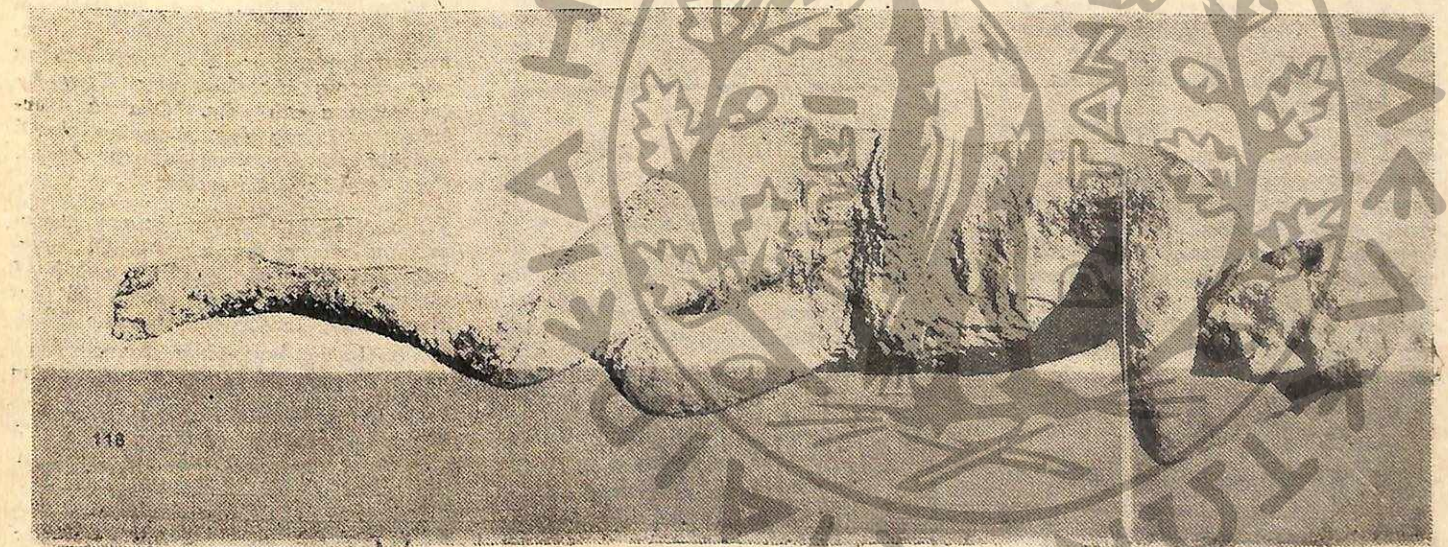
Μὴ κι' ἡ στάχτινη βροχὴ ἐρχόταν ἀπὸ τὰ βορειοανατολικά, οἱ φουγάδες κατευθύνθηκαν ἀρχικὰ πρὸς τὴ δύση καὶ κατόπιν πρὸς τὸν νοτιῶ. Ἐπαιρναν δρομους πὺ ὠδηγοῦσαν πρὸς τὴν Ἡράκλεια Πύλη καὶ τὴ θάλασσα Πύλη, δηλαδὴ τὸν δρομὸ τοῦ Ἐρμῆ, τὸν δρόμο τῆς Τύχης, τὸν δρόμο τῆς Νόλας καὶ τὸν δρόμο τῆς Ἀφρονίας, τὴν κυρία ἐμπορικὴ ἀρτηρία.

Φωνάζοντας, κλαίοντας, ὀνοματίζοντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, οἱ Πομπηῖανοι πᾶσιζαν νὰ διατηρήσουν τὴν ἐπαφὴ μετὰ τοὺς δικούς τους. Ὁ σύζυγος βοηθοῦσε τὴ σύζυγο, οἱ γονεῖς τὰ παιδιά. Μερικοὶ, μετὰ σκεπτικὸ πᾶν τὸ λογικὸ, ἔτρεχαν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τῆς πόλεως, ἀντὶ νὰ ἀπομακρυνθοῦν.

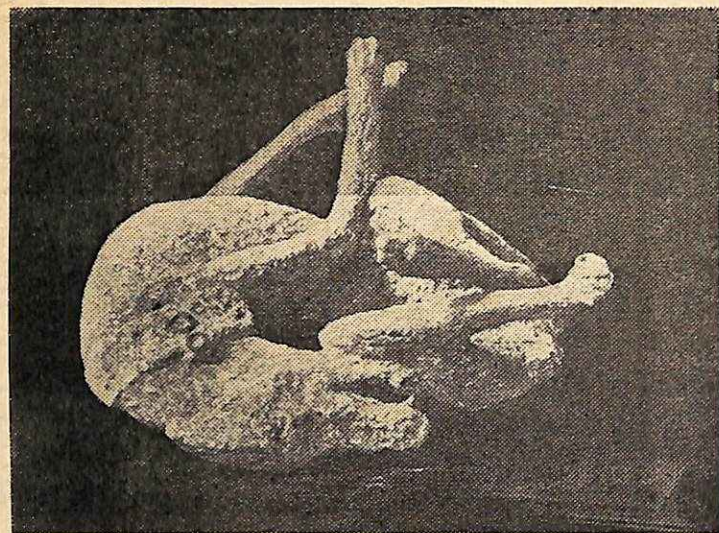
Ἀμείλικτη ἡ ἐματισμένη βροχὴ ἔξακολούθησε νὰ πέφτῃ. Ἡ ἀτμόσφαιρα δὲν ἦταν πᾶ ἀναπνεύσιμη. Μερικοὶ, ἔπεφταν στὸ σωρὸ τῶν σταχυῶν, γιὰ ν' ἀνοίξουν δρόμο, ἀποκλεισμένοι ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα σημεῖα κι' εὗρισκαν μονομιᾶς τὸν θάνατο.

Ἡ δαυμάστρια τοῦ ξιφομάχου

ΣΗΝ ὁδὸ τῶν τάφων, κατὰ τὴν ἀρχὴ τοῦ δαυμάτος, γινόταν ἕνα ἐπιμήδες συμπόσιο. Οἱ συγγενεῖς

Ἐνα ἀπὸ τὰ θύματα, πὺ ἔφερε στὸ φῶς ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη.

«Οχι μόνο οι άνθρωποι, αλλά και τα ζώα, όπως αυτό το σκυλί, βρήκαν τον θάνατο μετά από φρικτή αγωνία»

και φίλοι του... τυχερού νεκρού ήταν συναθροισμένοι στο τοικίτιο, που ήταν χτισμένο μπροστά από το κοιμητήριο. Πέθαναν όλοι από ασφυξία, άναγερτοι στα δανάκλινα.

Στην έπαυλη του Βερσωνίου, που οι ένοικοι της είχαν φύγει όπως — όπως, ξέχασαν δεμένο το σκυλί. Το ρούακι της πύρινης βροχής μπήκε στο άτριο και έφθασε το φτωχό ζώο. Όσο του το επέτρεπε το μάκρος του σχοινιού του, το σκυλί προσπάθησε ν' αποφύγει την θάνατο, απομακρύνοντας με το πόδι του τις αναμμένες στάχτες. Στο τέλος, νικημένο από τον μάταιο αγώνα του, έπεσε ανάσκελα κουλουριασμένο και παράδωσε την ύστερη πνοή του.

Σ' ένα άλλο σημείο της πόλεως, στο σπίτι του Πιαδόου Προκούλου, έφτασε παιδί έπαιζαν σ' ένα δωμάτιο. Η όροφή γκρεμίστηκε και τοξ έγινε η επιτύμβια πλάκα.

Κατά την ώρα της εκοήξεως, τα άμφιθέατρα ήταν άδεια. Άπεναντίας, στις στοές και στα κτίρια που χρησιμοποιούν για στατώνων των ξιφομάχων, βρίσκονταν πολλά άτομα. Αυτά απ' ατόους, που ήταν τιμωρημένοι και τοξς είχαν κλείσει σ' ένα κελλί, βρήκαν εκεί μέσα ολκτοθό θάνατο. Άλλά κι' οι άλλοι συνάδελφοί τους δεν πρόλαβαν νά φύγουν όλοι. Άνδρες στα πτώματα δεκαοχτώ απ' ατόους, βρέθηκε κι' ένα μιάς γυναίκας, που φορούσε ύπεροχα κοσμήματα. Έπρόκειτο, χωρίς άμφιβολία, για τη θραυμάστρια κάποιου από τοξς ήρωες ατόους της άρρέας.

Η ήμέρα της 24ης Αύγουστου πλησίαζε στο τέλος της, αλλά η πόρινη βροχή εξακολουθούσε. Οι στάχτες, οι πέτρες, οι σπίρες, το αναλυτικό μέταλλο κάλυπταν τα πάντα, σχηματίζοντας δλοένα πυλ παχλ στρώμα. Όλη τη νύχτα, ο Βεζούβιος δεν έπαυε νά ξερνά φωτιά και λάβα, σκεπάζοντας το καθετί στην πεδιάδα του Σάρο και στην περιοχή που απλώνεται νοτιοανατολικά κι' ανατολικά. Κανένα ζωντανό πλάσμα δεν ύπηρχε γύρω από το ήφαιστειο. Όλα είχαν φύγει ή πεθάνει.

Τό ενδιαφέρον του Τίτου

1 άπώλειες, σε ανθρώπινες ζωές, σπάθηκαν μεγάλες. Στην Πομπηία, δ δοιμύς των θυμάτων ξεπερνά τις

δυο χιλιάδες. Στο Ηράκλειο, οι νεκροί ήταν πολύ λιγότεροι, αλλά άνδρες οιοξς φυγάδες που ξεχύθηκαν στην πλαυθο, ένα μεγάλο ποσοστό δεν γλύτωσε.

Άγγελιαφόροι έφεραν την είδηση της καίαιστροφής στη Ρώμη.

Ο αυτοκράτορας πρόσταξε άμέσως νά σχηματισθεί μία έπιτροπή της συγκλήτου και νά πάει στην περιοχή που έρινε το κακό.

Έπρεπε νά εκτιμήσει τις ζημιές, και νά πρωτείνει τα μέτρα βοήθειας για τόν κληθυσιδ και τι δά μπορούσε νά γίνει για την ανοικοδόμηση. Η έπιτροπή έκρινε ότι μονάχα τα μέρη όπου η καταστροφή δεν ήταν πλήρης έπρεπε νά ανοικοδομηθούν. Τό Ηράκλειο είχε εξαφανισθεί από το πρόσωπο της γής κι' η Πομπηία είχε ταφεί σχεδόν δλόκληρη κάτω από ένα στρώμα στάχτης, και ήφαιστειογενούς όλκτου, ψηλδ από 5 ως 8 μέτρα, ανάλογα με τα διάφορα σημεία.

Την έπομένη χρονία, ο Τίτος πήγε ατό προσώπως στην περιοχή κι' έμεινε ίκανοποιημένος απ' ό,τι είχε κάνει τό κράτος.

Οι αιώνες κύλησαν. Οι δυο θαμμένες πολιτείες είχαν εγκαταλειφθεί. Τό χώμα

Κ Ο Σ Μ Ο Σ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

Έγκυκλοπαιδική Έβδομοαδία Έπιθεώρηση
Υπεύθυνος εκδότης
ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ
Λεωφόρος Άγ. Φιλοθέης 32
ΦΙΛΟΘΕΗ — ΑΘΗΝΑΙ
Υπεύθυνος Τυπογραφείου
ΕΥΑΓ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ
Όδός Μενεμένης 2
ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ

Έμβόσματα και έπιταγαί έπ' όνόματι Λουκή Άκρίτα, όδός Πατησίων 636'.

σκέπαζε δλοένα πυλ παχλ τα έρείπιά τους. Κανένα δεν ύποπτευόταν την ύπορξή της. Άπό καιρό σε καιρό, τό ήφαιστειο ξανάριζε τη δράση του. Καινούργια στρώματα απλώνονταν πάνω στα παλιά.

Τό 1711, ή τύχη έκανε ώστε νά δοϋν τό φως του ήλιου μερικά έργα τέχνης, χόρη στην άξίνα ενός χωριού. Κάποιος Αυστριακός άξιωματικός, που είχε άγοράσει κτήματα στην περιοχή του Ηράκλειου, έγινε έτσι κάτοχος άρκετών όσίων αγαλμάτων.

Ο Κάρολος ό Γ', ό βασιλιάς των δυο Σικελιών, έδωσε τό σύστημα των συστημάτων έρευνών. Άλλά ή λάβα άντικείμεν στη σκαπάνη των εργατών. Έτσι, τό 1749, ήρθε στο φως μία δλόκληρη έπαυλη. Ήταν όμως άγνωστο δόμα ότι άνήκε σε μία δδδ της Πομπηίας.

Οι άνασκαφές συνεχίστηκαν κατά τό κύλημα του καιρού, χωρίς συνέπεια και με πενιχρά μέσα. Οι σκαπάνες τάραβρίζονταν στο έδαφος με την καθοδήγηση των άρχαιολόγων. Βρέθηκαν έτσι σιγά — σιγά άρκετά έρείπια κι' άντικείμενα, καθώς και σκελετοί, που διαλύονται εύθως μόλις έρχονταν σε έπαφή με τόν άέρα.

Σε δλόκληρη την Εδρώπη, γίνονταν τότε λόγος για την άρχαία Πομπηία. Οι περίεργοι συνέρεαν. Ο Γκαίτε, ιδιαίτερα, έξεδήλωσε τόν θαυμασμό του για, ό,τι άντίκρουσε στην Πομπηία.

Άλλά τό άποφασιστικό βήμα έγινε στο 1860. Ο άρχαιολόγος Τζιουζέππε Φιορέλλι, που είχε αναλάβει τη διεύθυνση των άνασκαφών στην Πομπηία και τό Ηράκλειο, έπινόησε μία καινούργια τεχνική. Άφου κατάστεισε ένα ειδικό σχεδιάγραμμα, χόρισε την περιοχή σε συγκερομένα τμήματα και διωργάνωσε έτσι τις άνασκαφές, ώστε νά έρθουν στο φως δλόκληρες συνοικίες, άνέπαφες. Ο ίδιος έπίσης είχε την ιδιοφυή ιδέα της λήψης εκμαγείων στοξς χώρους όπου βρίσκονταν οι σκελετοί. Όταν ό γύψος έπληξε, τα πτώματα εμφανίζονταν με την αγωνιώδη έκφρασή τους κι' άποθανατίζονταν έτσι ή φρίκη των όρών της τραγωδίας εκείνης.

Μετά τόν θάνατο του Φιορέλλι, οι εργασίες συνεχίστηκαν με την ίδια συστηματικότητα. Τό 1955, πάνω από τα τρία τέταρτα της Πομπηίας είχαν έσθθει άνέπαφα στο φως. Όλα τα άποσπαδα μνημεία της είχαν ανακαλυφθεί. Οι περιοχές που δεν άνασκάφθηκαν άκόμα, είναι έντελώς καθωρισμένες.

Στο Ηράκλειο, ή κατάσταση παρουσιάζει κάπως διαφορετική. Οι εργασίες προχωρούν με βραδύτερο ρυθμό εξ αίτίας του πάχους της λάβας. Σε άντιστάθμισμα, μπορούμε νά είμαστε βέβαιοι ότι όλα τα άντικείμενα τέχνης και τα οικιακά σκεύη θά βρεθούν στη θέση τους. Άδεν κλέφτηκε κανένα τους, ενώ στην Πομπηία δεν συνέβη τό ίδιο. Τα προστατεύει άνέκαθεν ή παχειά κρούστα της λάβας.

ΟΙ «ΠΑΝΘΕΟΙ» του Τάσου Άθανασιάδη, ένα έργο ζωής

ΚΩΣΤΑ Ε. ΤΣΙΡΟΠΟΥΛΟΥ

Μέ την «Κερκόπορτα» — τόν τρί το και τελευταίο τόμο των «Πανθέων» που κυκλοφόρησε τελευταία — ό Τάσος Άθανασιάδης, μία από τις χαρακτηριστικές δημιουργικές δυνάμεις στον χώρο του νεοελληνικού πεζού λόγου — δλοκληρώνει ένα βαρυσήμαντο έργο. Ο χρόνος θά δώσει στοξς «Πανθέους» την άρμόζουσα θέση μέσα στην ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας και μέσα στη ζωή των Έλλήνων που έρχονται. Άποτελεί όμως χρέος εκείνων που οικειώθηκαν και χάρηκαν αισθητικά τό μεγάλο αυτό και πολύδουμο μυθιστορηματικό ποτάμι, νά σκύψουν έπάνω του, νά στοχασθούν και νά τό τοποθετήσουν ύπεύθυνα.

Ο ΤΑΣΟΣ Άθανασιάδης μάς ήλθε από τα θερμά και δακρυποτισμένα χώματα της Μικράς Άσίας, νήπιο. Ζει δλάκρη τη ζωή του στην Άθήνα ασκώντας τό πνεύμα του σε άγώνες μουσικούς και ύμηνους. Ο πρώτος του καρπός είναι τό μελέτημα «Πώς έδλεπε ό Φώτος Πολίτης τη νεοελληνική πραγματικότητα». Η άρχή αυτής της συγγραφικής δράσης του Τ. Άθανασιάδη και ή σιωπή που την ακολουθούσε, άποχτούν ένα νόημα βαθύ, δταν άντικρύζονται από τό πρίσμα των «Πανθέων» του. Πρόκειται για έποχή έπίμονης έσωτερικής άσκησης, έποχής περισυλλογής μέσα σε σεμνότητα και σιωπή, έποχή μελέτης της νεοελληνικής πραγματικότητας. Άπ' αυτά τα βαθιά πηγάδια άντλεί ό συγγραφέας και άρδευει με δροσιά, ύφος και τόνο ελληνικό τοξς «Πανθέους».

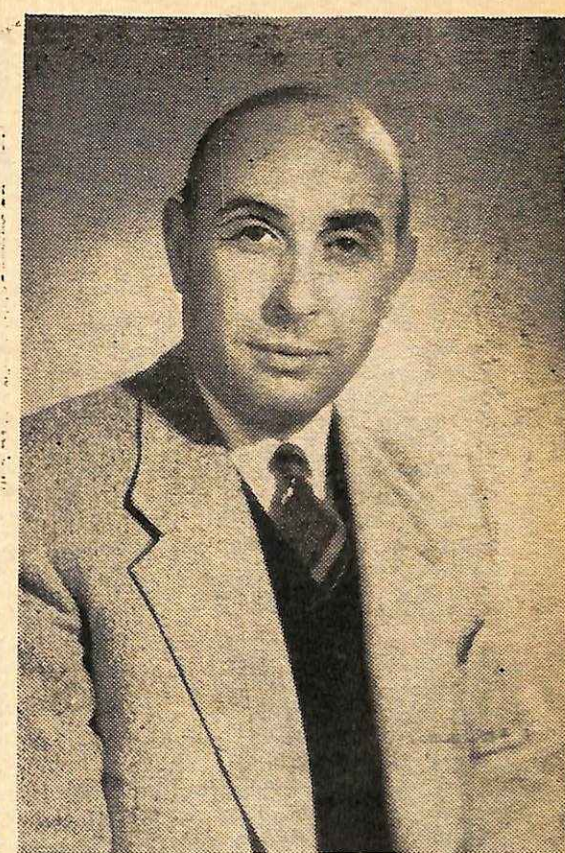
Η κατοπινή του πορεία, ως την έποχή που κυκλοφόρησε εκείνη ή ζεστή άπό δύναμη, πάθος και πόνο μυθιστορηματική βιογραφία του Ντοστογιέφσκι που γνώρισε πανευρωπαϊκή έπιτυχία, μάς πόρουσιάζει έναν άνθρωπο ειλικρινά πνευματικό, άνήσυχο, προβληματιζόμενο και έρευνητικό. Θητεύει στην ελεύθερη πεζογραφία όχι έρήμην της νεοελληνικής πραγματικότητας, που άποτελεί τό δεύτερο σκέλος των ενδιαφερόντων του. Τό άναμφισβήτητης ποιότητας πεζογραφικό του τάλαντο πρέφεται και δυναμώνει από τη ζυγισμένη και καθαυτή προσωπική συνείδηση που διαθέτει, για την ελληνική ζωή, τις πηγές της, τις τάσεις της, τα προβλήματά της. Δυναμώνει άκόμη άπό τόν προσωπικό προβληματισμό που πνευματικού ανθρώπου που πίσω από τοξς ήρώες του άγωνιά άνδρικά, γεμδός από τη συνείδηση της ευθύνης του.

Ιδανική συνέντευξη της θητείας του συγγραφέα στον πεζό λόγο και της μελέτης της νεοελληνικής πραγματικότητας, σαν ιστορία και παρόν, άποτελούν οι «Πανθέοι».

ΜΕΛΕΤΩΝΤΑΣ τοξς «Πανθέους» νομίζεις πως σε ώρα ευτυχισμένη έμπηκες μέσα σ' ένα από κείνα τα περίφημα παλάτια της Ιταλικής Άναγέννησης, με τις άπέραντες αίθουσές τους καταστάλιστες από μεγαλειώδεις τοχογραφίες, θαυμαστές και σαν λεπτομέρεια και σαν σύνολο έμπνευσης κι' έκτέλεσης. Αίθουσες, δωμάτια, διάδρομοι, βοηθητικοί χώροι, έχουν μία ποιικιλία μεγέθους αλλά ένα μυστικό πνεύμα, τό πνεύμα του δημιουργού, τό έχει ίσορροπήσει έσωτερικά και έξωτερικά, τοξς έχάρισε μιάν άνεκτίμητη άρμονία και τοξς έτοίμασε μία προσπέλαση προς την αλωνιότητα του καθαρού κάλους. Ό,τι λέγεται για τα Ιταλικά αυτά παλάτια, ίσχύει και για τοξς «Πανθέους». Είναι έπίτευγμα άριστοτεχνικής και γόνιμης πνευματικής ίσορροπίας, ίσορροπίας μεταξύ μικρών και μεγάλων έπεισοδίων, σημαντικών και άσημάντων προσώπων, ίσορροπίας που δεν άδικεί κομμιά πλευρά του έργου και που άποτελεί καρπό τάλαντου και πείρας.

Ο εύαίσθητος άγωνιστής, μέσα άπό τις σελίδες του τρίτου αυτού έργου, έχει τη δυνατότητα νά παρακολουθήσει και νά ύπογραμμίσει τρεις διαφορετικές, αλλά έν συμφωνίας πορείες: την πορεία της συμφωνίας των Πανθέων μέσα σε τρεις γενιές, την πορεία του συγγραφέα προς μία άκραία κοπεξουσίαση και όριστικοποίηση των έκφραστικών του δυνάμεων — λιτότερη φράση, άδρότερη περιγραφή — και τέλος, την πορεία της ελληνικής ιστορίας κατά τα τελευταία έξήντα περίπου χρόνια, από τό Μακεδονικό Άγώνα δηλ. ως τις άρες της έχθρικής κατοχής του 1941.

Τό μυθιστόρημα είναι χτισμένο όρθόδοξα, σύμφωνα με την παράδοση που άφησε ό μεγάλος Ρώσος γέροντας, ό Τολστόη. Τα πλέγματα των έπί μέρους ιστοριών του είναι καυμένα από γερδστημόνι. Έκτός από τό μεγάλο προσδν της ίσορροπίας, της άρμονίας, «οι Παν-

Ο πεζογράφος
ΤΑΣΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ

θέοι» διαθέτουν και δυο άλλες άξιοζήλευτες άρετές: σαφήνεια και μέθη παραιμυθίου. Η σαφήνεια είναι ένα έπίτευγμα του συγγραφέα προσωπικό που άποκρυσταλλώθηκε θαυμασά στο έργο. Οίκοδομώντας και σπολίζοντας — έχοντας πάντα όρθή την για τό είδος του μυθιστορηματος συνείδηση του περριπου — είχε άποσαφήνισι τις προσπάθειές του, είχε σχεδιάσει καθαρά πρόσωπα και γεγονότα. Η μέθη παραμυθίου είναι μία έσωτερική, έντονη θερμότητα του έργου που μεταδίδεται στον άναγνώστη και τόν άπάγει και τόν χειραγωγεί στο νά ζήσει μιάν άλλη ζωή πολλαπλή, μέσα από τις σελίδες του μυθιστορηματος. Πολύ λίγα πνευματικά έπιτεύγματα στη χώρα μας διαθέτουν τό προσδν της άπαγωγής.

«Οι Πανθέοι» είναι ένα έργο σύνολο. Πολλές φορές έχεις την έντύπωση πως κάποιος πρόσωπο — ίδίως ή Μάρμη Πανθέου και ή άνεψιός της ζωγράφος Κίππος Γαλάτης — πάνε νά έξαρθούν, νά ύπερκεράσουν τοξς άλλους ήρωες, αλλά ή μυθοπλαστική ίσορροπία που διαθέτει ό Τ. Άθανασιάδης και μία βαθύτητα άφροσύνης του σ' όλα, άκόμη και τα διαδοκικά πρόσωπα του έργου του, επαναφέρουν την άρμονία και προβάλλουν τό μυθιστόρημα σαν ένα μεγάλο πίνακα της άσπικής κοινωνίας στα χρόνια του Μεσοπόλεμου και του Έλληνοϊταλικού πολέμου.

Τό ύφος του Τ. Άθανασιάδη, χωρίς άπάτομα άλματα, όμοιά και μ' ένα βαθύ συντονισμό με τα γεγονότα αλλοιώνεται από τόμο σε τόμο με άφηρηματική μαεστρία. Στην πρώτο — την «Χαρισμένη Έποχή» — έχουμε τό καυλικό ύφος μιάς ακούλης έποχής, άν-

31

δάκρυα. "Όταν δὲν ὑπεράσπιζε τὴν τιμὴ τῆς ἀπ' τὸν ἑνα ξάδελφο, τὴν πρόσφερε στὸν ἄλλο· ποὺ γιὰ κάποιο λόγο, δὲν τὴν δεχότανε. Στὰ διαλεξιμὰτα, ὁ Φέλιξ κι' ἡ Σεσίλ γήγχαν στὸ μπᾶρο. Ὁ Φέλιξ πρόσεξε τὸ δῆμαρχο νὰ κουβεντιάσει μὲ ξέση μαζί μὲ δυὸ συμβούλους. Τοὺς χαιρέτησε βιάζοντας τὸ καπέλλο κι' ὕστερα ἀπὸ μικρὸ δισταγμὸ, τὸν ἀντιχαιρέτησαν κι' αὐτοί.

Στὴ γυριστὴν ἡ Σεσίλ παρατήρησε πὼς ἡ βραδυὰ τοὺς ὑπῆρξε ἀποτυχημένη.

— Φοβᾶμαι πὼς ἔχεις δίκιο, ἔκανε αὐτὸς. Μὲ συγχωρεῖς ποὺ τὸ πρότεινα. Ἐκεῖνη τὴ νύχτα, δὲν κατάφερα νὰ κοιμηθεῖ. Ἐμεινε ξαπλωμένος, μὲ τὸ βλέμμα στὸ σκοτάδι, μὲ τὰ χέρια διπλωμένα κάτω ἀπ' τὸ κεφάλι του. Ξαφνικὰ ἡ Σεσίλ ἄλλαξε πλευρὸ καὶ τὸν κῆτταξε.

— Τὶ σκέφτεσαι; τὸν σῶτησε μαλακά.

— Τὰ «Πάθη», εἶπε δίχως νὰ σαλέψει.

— Σ' ἀνησυχεῖ, ἔτσι;

— Ναί. Θὰ μὲ βάλεϊ σὲ μπελάδες. Τὸ νοιώθω.

— Δὲν μποροῦσε νὰ περιμένεις τὸν ἄλλο χρόνον γιὰ νὰ τὰ ἐκτελέσεις;

— Δὲν ξέρω, ποὺ θὰ βρισκομαι τοῦ χρόνου, καὶ δὲν θ' ἄντεχα ἴσαμε νὰ τὰ παρουσιάσω.

— Εἶναι ἀλλήθεια τόσο σημαντικὸ;

— Ναί, Σεσίλ.

— Ἐχεις ἤδη τόση δουλειά.

— Αὐτὸ εἶναι τὸ σπουδαιότερο.

— Γιατί; Γιατί εἶναι τόσο σημαντικό;

— Γιατὶ ἂν δὲν τὸ κάνω ἐγὼ, δὲν θὰ τὸ κάνει κανένας ἄλλος ποτὲ πιά.

Ο ΠΑΣΤΩΡ Χάγκεν ἦταν ὁ πῦρ δυνατὸς ἄνθρωπος τῆς Λευφίας. Ὁστόσο, αὐτὸς ὁ εὐλαβὴς καὶ μοναχικὸς ἄνθρωπος, δὲν ἔπαιρνε μέρος στὴ ζωὴ τῆς πόλεως.

Ἡ μοναξιά, ὅμως, δημιουργεῖ συμπλέγματα, καὶ μὴ δολοκλήρη ζωὴ θεολογικῆς μελέτης χάρισε σὲ τοῦτο τὸ γλυκομίλητο κληρικὸ ἕνα μυστικοπαδὲς καὶ πεισματάρικο πνεῦμα. Ἐχοντας ξεπεράσει τὴς τυραννικὲς ἀμφιβολίες τῆς νιότης του, εἶχε φτάσει τώρα, στὰ γεράματά του σὲ μιὰ κατάστασι ἀδασάνιστος δευαδότητος. Ὁ Θεὸς εἶχε γίνει πιά γι' αὐτὸν μιὰ ὑψηλή, ἀλλὰ οἰκία γνωριμιά, ποὺ τοῦδινε τὸ δικαίωμα νὰ ἐπαινέῃ ἢ νὰ κατακρίνει, γιὰ λογαριασμὸ του. Ὁ πὼς πολλοὺς βαθεῖα ἐνάρετους, μὲ βίαιες πεποιθήσεις καὶ περιορισμένη ἀντίληψη, ὁ Πάστορ Χάγκεν ἔγινε μὲ τὸν καιρὸ ἕνας φανατικὸς.

Ἐκεῖνο τ' ἀπόγευμα διάβαξε μιὰ παρᾶγορα ἀπ' τὸ κήρυγμα τῆς ἄλλης μέρας, ὅταν τὸν διέκοψε ἕνα χτύπημα στὴν πόρτα. Ὁ Γκότλμπ, ὁ ἀσπρομάλλης ὑψηλὸς του, μίλησε καὶ τὸν πληροφοροῦσε ψιθυριστὰ πὼς ἔξω περιμένε ὁ κύριος Μέντελσον.

Ἐνα λεπτὸ ἀργότερα, ὁ Φέλιξ ὡδήγηθη στὸ μελετητήριον.

— Αὐτὴ εἶναι μιὰ πραγματικὰ εὐχάριστη ἐκπλήξη! ἀναφώνησε ὁ πάστορας μ' ἐκεῖνον τὸν ἰδιαίτερα χαροῦμένο τόνο ποὺ διατηροῦν οἱ κληρικοὶ κι' οἱ πολιτικοί, γιὰ κείνους ποὺ οἱ πεποιθήσεις τοὺς δὲν συμπίπτουν μὲ τὴς δικῆς τους. Ἐλπίζω πὼς τόσο ἐσεῖς, ὅσο κι' ἡ ὁραία φορὸν Μέν-

τελσον βρίσκεστε σὲ καλὴν ὁδὸ!

Ὁ Φέλιξ τὸν δεδαίωσε πὼς οἱ Μέντελσον ἦταν περὶ τὴν ὁδὸν αὐτὴν.

— Καὶ τὰ παιδιὰ;

Ἦσαν κι' αὐτὰ πολὺ καλὰ, καὶ πολὺ εὐγενεῖς ἀπὸ μέρους τῆς σεβασμιότητός του καὶ τοὺς θυμήθει.

Ἐτοιμαζότανε νὰ μπεῖ στὸ σκοπὸ τῆς ἐπισκέψώς του, ἀλλὰ ὁ πάστορας οὔτε ποὺ ν' ἀκούσει. Μήπως ὁ κύριος διευθυντὴς ἐπιθυμοῦσε ἕνα χαμογῆλι; Ὁ διευθυντὴς εὐχαρίστησε κι' ἀνῆλθε.

Ὁ κληρικὸς ἄρχισε νὰ κουβεντιάσει στὸν Φέλιξ γιὰ τὴν πεσμένη ἡθικὴ τῆς Λευφίας. Τόσο οἱ πλοῦσιοι, ὅσο κι' οἱ φτωχοί. Οἱ ταβόνες ἦσαν γεμάτες. Τὰ λεφτὰ σπαταλοῦντανε στὰ ποτά, ἀντὶ σὲ φιλοφρονησι. Τὰ θέατρα, τόπος ἀπωλείας, ἦσαν γεμάτα. Ἐβλεπε κανεῖς παντοῦ σημάδια πνευματικῆς κατάπτωσης. Ποτὲ σ' ὅλη τὴν ἱστορία τῆς Λευφίας, δὲν ὑπῆρξε ἕνα τέτοιο κῆμα διαφθορᾶς.

Ὁ Φέλιξ παρακολουθοῦσε μ' εὐγενεὶς προσοχὴ, συγκατανεύοντας πότε — πότε, ἀναλογιζόμενος πὼς δὲν ὑπῆρχε κληρικός, ραββίνος, εἴτε πάστορας, ποὺ νὰ μὴν θεωρήσει τὴ γενιά του ὡς τὴ χειρότερη τῆς ἱστορίας. Ἀντιστοιχοῦσε τώρα νὰ ξεπερῶνται τὴ δουλειά του, νὰ δεχτεῖ τὴν ἀντίδραση τοῦ πάστορα καὶ νὰ τοῦ δίνει.

Ἀλλὰ ὁ πάστορ Χάγκεν εἶχε ἀνάψει. Ἀντικα, μιὰ ἀπ' τὴς κυριώτερες αἰτίες τῆς ἡθικῆς καταπτώσεως ἦσαν καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἀνθητικότητος ποὺ δινότανε ἀπ' τὴς ἀνώτερες τάξεις.

Αὐτὸ ἦταν ποντιὰ γιὰ τὸ Μύλλερ καὶ τὴ ματρὸσσα του, σκέφτηκε ὁ Φέλιξ.

— Θὰ μποροῦσα νὰ ἐξακολουθίσω γιὰ ὥρες, εἶπε σὲ μιὰ στιγμὴ ὁ κληρικὸς, ἀλλὰ σίγουρα θ' ἀντιστοιχοῦσε σὰς.

— Εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ θέματα, ἄρχισε ὁ Φέλιξ. Πρὶν δυὸ βδομάδες ὁρῶκα τυχαία κατὶ παλιὰ χειρόγραφα.

— Ἀκουσα σχετικὰ. Στὸ μαγαζὶ τοῦ Μάρτιν Κέλερ, δὲν εἶν' ἔτσι;

Ὁ Φέλιξ συγκατένευε τὸ ξάφνιασμά του καὶ συνέχισε.

— Ἐχει γραφεῖ ἐδῶ κι' ἐκατὸ χρόνια ἀπὸ ἕνα δάσκαλο χορωδίας, στὴ δική σας Σχολὴ τοῦ Σαιν Τόμας. Ἡ μορφή σας Σχολὴ τοῦ Σαιν Τόμας. Ἡ μορφή τοῦ πάστορα παραμένει ἀνέκφραστη. Θὰ ἦταν μιὰ ἀνεξήγητη βοήθεια, ἂν ἡ σεβασμιότητά σας ἐπέτρεπε σὲς τὴν ἡθικὴ τῆς Σχολῆς νὰ λάβουν σερεῖς χορωδίες τῆς Σχολῆς νὰ λάβουν μέρος στὴν ἐκτέλεση αὐτοῦ τοῦ σημαντικοῦ ἔργου. Φυσικά, θὰ πληρωνότανε μιὰ λογικὴ ἀμοιβή.

Ὁ Πάστορ Χάγκεν ἔνωσε τὴς ἄκρες τῶν δακτύλων του μπρὸς στὰ χεῖρά του κι' ἔκλεισε τὰ μάτια. Γιὰ μιὰ στιγμὴ φάνηκε ὅταν ἀποχαμένος σὲ προσευχά.

— Ποιὸς εἶναι ὁ τίτλος αὐτῆς τῆς σύνθεσης; ρώτησε μὲ τὰ μάτια κλειστά.

— Τὰ Πάθη τοῦ Κυρίου μας, κατὰ Ματθαῖον.

— Καὶ πιστεύω, πὼς λογαριάζετε νὰ διευθύνετε ἐσεῖς ὁ ἴδιος;

Ὁ Φέλιξ κῆτταξε παραξενεμένος.

— Καὶ βέβαια.

— Καὶ ποὺ νὰ δοθεῖ ἡ ἐκτέλεση;

— Στὸ Γκεβάντχους Χόλ, σεβασμιότατε. Ἄν καὶ τὸ πῦρ σωστὸ μέρος θάτανε ἡ Ἐκκλησία τοῦ Σαιν Τόμας, μιὰ καὶ ῥάφτηκε καὶ κείνην.

Ἀπότομα ὁ πάστορας ἀνοίξε τὰ μάτια. Μιὰ φλέβα φούσκωνε στὸ μέτωπό του.

— Δὲν καταλαβαίνετε πόσο εἶναι παράλογο γιὰ ἕνα ἄλλοθρησκο νὰ διευθύνει τὴν ἱερὴ μουσικὴ τῆς Λουθηριανῆς Ἐκκλησίας;

Τὴ φορὰ αὐτὴ ὁ Φέλιξ τὸν κῆτταξε κατὰματα.

— Μὰ ἡ σεβασμιότητά σας, καταλαβαίνει βέβαια πὼς αὐτὸ δὲν εἶναι ἕνα ζήτημα θρησκείας, ἀλλὰ μουσικῆς.

— Ἱερὴς μουσικῆς.

— Ἐπάρχουν μονάχα δυὸ εἴδη μουσικῆς, καλῆς καὶ κακῆς.

— Ἐπάρχουν δυὸ εἴδη μουσικῆς: Ἱερὴ καὶ πρόστυχη. Ἡ ἱερὴ ἀνήκει στὴν Ἐκκλησία καὶ δὲν τὸ βρῶσκω ταίριαστὸ γιὰ ἕνα ἀντίχριστο ν' ἀνακατεῖται αὐτὰ τὰ θέματα. Ἡ σύνθεσις αὐτῆς ἀφορᾷ τὴν Καινὴ Διαθήκη κι' ἡ Καινὴ Διαθήκη ἀνήκει στοὺς χριστιανούς.

— Ἄν ἡ Καινὴ ἀνήκει στοὺς χριστιανούς, τότε σίγουρα ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἀνήκει σ' ἐμᾶς. Ἐνοιοῦσε τ' αὐτιά του νὰ βουβύνουν. Οἱ χτύποι τῆς καρδιάς του μοιάζανε νὰ σκεπάζουν τὸν ἦχο τῆς φωνῆς του. Πῶς τολμάτε, λοιπόν, νὰ ψάλλετε τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαυὶδ; Πῶς; — Κύριε, πὼς τολμάτε, βουβήθηκε ὁ πάστορας.

Ὁ Φέλιξ πετάχτηκε ὀρθὸς καὶ πλησίασε στὸ γραφεῖο. Ἐτρεψε ἀπὸ θυμὸ καὶ τὸ πρόσωπό του εἶχε γίνει σταχτί.

— Κι' ἡ Μύριαμ μας, ποὺ τιμᾷει χιλιάδες χριστιανικὲς Ἐκκλησίες, βαπτίστηκε ποτὲ τῆς; Καὶ ποὺ δικαίωμα εἶχε ὁ Μιχαηλάγγελος νὰ σκαλίσαι τ' ἄγαλμα τοῦ Μωϋσῆ μας; Καὶ γιὰτὶ βρῶσκεται σὲ χριστιανικὴ Ἐκκλησία;

Σταμάτησε, μὲ τὸ βλέμμα καρφωμένο στὸν πάστορα.

— Ἀνόητε... εἶπε ἀργὰ. Κακομοίρη, ἀνόητε.

Καί, στριβώντας, ὥρμησε ἔξω ἀπ' τὸ δωμάτιο.

Ὅταν, λίγο ἀργότερα, ἔφτασε στὸ σπίτι, βλέποντάς τὸν ἡ Σεσίλ, σκέφτηκε πὼς θάτανε ἄρρωστος.

— Μοιάζει σὰ φάντασμα. Τὶ τρέχει; Τρέμοντας ἀκόμη ἀπὸ θυμὸ, τῆς μίλησε γιὰ τὴν ἐπίσκεψή του στὸν πάστορα καὶ τὸ καταστροφικὸ τέλος.

— Ἐσὺ... Τὸν κῆτταξε τρομαγμένη. Ἀποκάλεσε ἀνόητο τὴ σεβασμιότητά του;

— Μάλιστα. Ἡ φωνὴ του ἦταν ψυχρὴ, ἀλλὰ τὰ μάτια του παρακαλοῦσαν γιὰ κατανόηση, ἂν ὄχι ἔγκριση. Μὰ δὲν νομίζεις, πὼς εἶχα δίκιο;

Ἐκεῖνη στεκότανε μπροστά του, μὲ τὸ στόμα μισάνοιχτο. Γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸν κῆτταξε. βουβή, λὲς καὶ δὲν τὸν εἶδε ποτὲ ἄλλοτε. Ὅσοι, οἱ λέξεις βγήκαν ἔξω.

— Πῶς μπορεῖς; Πῶς τὸ μπορεῖς ἕνα τέτοιο πράγμα;

— Κι' αὐτὸς πὼς τολμῶσε νὰ μοῦ μιλῇ ἔτσι;

Δὲν τὸν ἀκούγε.

— Πῶς μπορεῖς νὰ προσβάλλεις τὸν πάστορα Χάγκεν;

Ἡ ὁρὴ τὸν ἔκανε νὰ σφίξει τὴς γροθιές του. Δὲν τότε καταλάβαινε, δὲν ᾔθελε νὰ καταλάβει...

— Ἄν προσβλήθηκε κανεῖς αὐτὸς εἰμαι ἐγὼ, δὲν νομίζεις; Περίμενα, πὼς ἡ γυναίκα μου θὰ μ' ἐνοιοῦσε!

— Ἐσὺ εἶσαι ἀνόητος. Τοῦ μίλησε μὲ παγερὸ θυμὸ, καὶ κατὰ λέξιν τὸν χτύπησε σὰν πέτρα. Ναί, ἕνας ἀνόητος. Μονάχα ἕνας παλαδὸς μποροῦσε νὰ προσβάλλει τὸν πάστορα Χάγκεν. Ἐλπίζω νὰ εἶσαι εὐχαριστήμενος. Τώρα, ἔχεις δυὸ

ἐχθρούς στὴν πόλιν αὐτὴ, τὸν Χέρ Κρουγκερ καὶ τὸ σεβασμιώτατο. Δὲ θὰ σὲ συγχωρέσουν ποτὲ.

— Δὲν τὸ περιμένω, ἔκανε μὲ βίαια ἐιρωνεία. Οἱ Χριστιανοὶ σπάνια συγχωροῦν.

Τὸν κῆτταξε γιὰ μιὰ στιγμὴ, τὰ χεῖλιά της τρέμανε, δὲν μποροῦσε νὰ μιλήσει. Ξαφνικὰ ἔσπασε. Δάκρυα ξεπήδησαν ἀπ' τὰ μάτια της κι' ἔμεινε τοὺς λυγμούς.

— Δὲν ξέρω, τί σ' ἔχει πιάσει, τοῦ εἶπε. Ἀπὸ τότε ποὺ μίλησε στὸ σπίτι αὐτὴ ἡ παλιὰ μουσικὴ, κάνεις σὰν τρελὸς. Θέλεις, λοιπόν, νὰ μᾶς καταιστρέψεις; Αὐτὸ θέλεις; Νὰ μᾶς καταιστρέψεις ὅλους; Θέλεις νὰ μᾶς διώξουν ἀπ' αὐτὴ τὴν πόλιν;

Κῆτταξε τὸ ὄρατο της πρόσωπο, ἀσχηματισμένο τώρα ἀπ' τὴ θλίψη. Ἐσφίξε τὴς γροθιές του. Κάθε θυμὸς χάθηκε, ἀφήνοντας μονάχα μιὰν ἀπέραντη κόυραση. Δὲν τὸν καταλάβαινε, δὲν θὰ τὸν ἐνοιοῦσε ποτὲ τῆς. Μονάχα ἡ μεγάλη ἀγάπη θὰ τὴν ἔκανε νὰ τὸν νοιώσει...

— Σὲ παρακαλῶ, ἄσε με μόνον, Σεσίλ, τῆς εἶπε ἡσυχᾶ. Προχώρησε στὸ παράθυρο. Σὲ παρακαλῶ ἄσε με μόνον, εἶπε ἔξω, μὲ τὸ βλέμμα καρφωμένο στὴ νύχτα.

ΕΚΕΙΝΟ τὸ βράδυ, δὲν ξαναμίλησαν γι' αὐτὸ. Πασχίζανε νὰ φαντοῦν φυσικοί, καὶ κουβεντιάσανε γιὰ ἀδιάφορα πράγματα. Εἶχε, ὅμως, φανερωθεῖ πιά ἡ μακροχρόνη ἔλλειψη κατανόησεως. Φοβόντανε. Μιὰ ἀναμνητὴ καταστροφῆς πᾶγωνε τὴς καρδιές τους. Χαμηλώνανε τὴς φωνές του, ἀπόφευγε ὁ ἕνας τὸ βλέμμα τ' ἄλλου, σὰ νὰ βρισκότανε στὸ σπίτι κάποιος ἐτοιμοθάνατος.

Παράξενο, ἀποκοιμήθηκε μόλις τὸ μαζὶ τοῦ ἀγγίξε τὸ μαξιλάρι, ἀφοῦ ἀκούμπησε ἕνα ψυχρὸ φιλὶ στὰ ψυχρά της χεῖλη. Σὰν ξύπνησε, δὲν ἀπόρησε ποὺ ἐκεῖνη ἔλειπε. Τὸ πᾶμενε. Ὅσοι θυμῆθηκε πὼς ἦταν Κυριακή. Εἶχε πάει στὴν Ἐκκλησία μαζί μὲ τὰ παιδιὰ.

Καὶ βέβαια ἦταν Κυριακή. Ξαφνικὰ ξανάφανε στὸ νοῦ τὴν ἐπίσκεψή. Ἡ θέμηση εἶχε κάπως χάσει τὴν ὀξύτητά της.

Ἄν ὁ πάστορ Χάγκεν πίστευε πὼς ἡ Καινὴ Διαθήκη ἀνήκει ἀποκλειστικὰ στοὺς χριστιανούς, τί σημασία εἶχε; Ἄς ἦταν κι' ἡ Παλαιά... Τὶ βλακεία ν' ἀρχίσει κανεὶς γιὰ τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ καὶ τὸ Μωϋσῆ τοῦ Μιχαηλάγγελου!

Ἄν ὁ ἀγαπητὸς κληρικὸς δὲν ᾔθελε νὰ δανείσει τὴς χορωδίες του, ἔ, καλὰ, ἐντάξει. Κι' ἂν δὲν τοῦ ἄρεσε ἡ ἰδέα ἐνός μὴ χριστιανοῦ, νὰ διευθύνει ἱερὴ μουσική, ἔ, ὁ καθένας ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς γνώμης του. Ἡ ἀλλήθεια εἶναι πὼς ὅλη ἡ ὑπόθεσις γινότανε γελοία. Ἡ Σεσίλ εἶχε δίκιο, αὐτὴ «ἡ παλιὰ μουσικὴ», ὅπως ἔλεγε, ἄρχισε νὰ πιάνει πολὺ θέση στὴ ζωὴ του. Εἶχε κάνει ὅτι μποροῦσε, καὶ περὶ σὲν ἄνθρωπο γι' αὐτὸν τὸ φονικὰ τὸν Γιόχαν Σεμπάστιαν Μπάχ. Εἶχε ἀπειθυνθεῖ στὸ συμβόλλιο, στὸν πάστορα.

Κανένας δὲν ἔδειχνε ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ μουσικὴ του, καὶ δὲν μποροῦσε αὐτὸς βέβαια, νὰ τοὺς τὴν ἐπιβάλλει μὲ τὸ ζῶρι.

Στὸ κάτω — κάτω, δὲν μποροῦσε νὰ ριψοκινδυνέψει τὴ θέση του, νὰ τὰ βάλει μ' ὅλους, ἐπειδὴ πρὶν ἑκατὸ χρόνια, εἶχε γράψει κάποιος ἕνα ὄρατο ὁρατόριο.

Δὲν εἶχε διάθεσι νὰ γίνῃ ὁσιμαστὸς.

Ὅχι, εὐχαριστῶ...

Ἡ ΣΤΝΕΧΕΙΑ: Στὸ ἐπόμενο

Ὁχήματα - ρομπὸτ μὲ στόχο τὴ Σελήνη

ΚΑΙ ΜΙΑ ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΣΥΣΚΕΥΗ
"ΑΥΤΟΜΑΤΟΥ ΥΠΝΟΥ"

ΤΟ ΠΟΛΥ σὲ τρία χρόνια, ὀχήματα ρομπὸτ ποὺ θὰ κατευθύνωνται ἀπὸ τὴ Γῆ, θὰ κυκλοφοροῦν στὴν ἐπιφάνεια τῆς Σελήνης.

Γὰ ὀχήματα αὐτὰ βρίσκονται κιόλας ὑπὸ μελέτην σὲ πολλὰ κέντρα διαστημικῶν ἐρευνῶν τῆς Ἀμερικῆς. Καὶ τὰ διαστημόπλοια ποὺ θὰ μεταφέρουν αὐτὰ γὰ ὀχήματα στὴ Σελήνη ἔχουν κιόλας κατασκευασθεῖ. Ἡ πρώτη ἐκτόξευσις θὰ πραγματοποιηθῇ τοὺς τελευταίους μῆνες τοῦ 1961 μὲ στόχο μιὰ ζώνη τῆς σεληνιακῆς ἐπιφανείας ποὺ ἔχει κίονας καθορισθεῖ...

Σχετικὰ μὲ τὸ ἀμερικανικὸ αὐτὸ σχέδιο, ποὺ μέχρι σήμερα εἶχε κρατηθεῖ ἀπορρητὸ, ἔγιναν πρόσφατα σημαντικὲς ἀποκαλύψεις ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Ζντένεκ Κοπάλ, Βρεταννὸ ἀστρονόμο τεχνικῆς καταγωγῆς ποὺ διευθύνει τὸ ἀστρονομικὸ τμήμα τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μάντσεστερ.

Σύμφωνα μὲ τὴς δηλώσεις τοῦ καθηγητῆ Κοπάλ, τὰ ὀχήματα ποὺ ἐτοιμάζουν οἱ Ἀμερικανοὶ γιὰ τὴ Σελήνη θὰ μποροῦν νὰ «αἰσθανθοῦν» τὰ ἐμπόδια καὶ νὰ σκαρφαλοῦν σὲς πῖθ ἀπὸ τὸς πλάγιες. Οἱ πληροφορίες ποὺ θὰ μεταδώσουν στὴ Γῆ γιὰ τὴς φυσικὲς συνθήκες τῆς Σελήνης θὰ ἔχουν ἀνυπολόγιστη ἀξία γιὰ τὴν προπαρασκευὴ τῆς ἀποστολῆς τοῦ πρώτου ἀνθρώπου στο φεγγάρι. Τὸ ταξίδι, αὐτὸ οἱ Ἀμερικανοὶ θὰ τὸ ἀποτολμήσουν πρὶν περάσουν ἕξι χρόνια.

Ὁ καθηγητὴς Κοπάλ ποὺ ἀνήκει στὴν ἀμερικανικὴ ἐπιτροπὴ διαστημικῶν ἐρευνῶν, καταστρώνει μεθοδικὰ, ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια, ἕνα λεπτομερέςτατο χάρτη τῆς ὁρατῆς ἐπιφανείας τῆς Σελήνης βάσει τῶν παρατηρήσεων ποὺ κάνουν κάθε νύχτα οἱ ἐπιστήμονες τοῦ ἀστεροσκοπείου Πικ ντέ Μιντί, στὴ Γαλλία.

Κατὰ τὴ γνώμη του, ἡ πρώτη κάψουλα ποὺ θὰ ἐκτοξευθεῖ

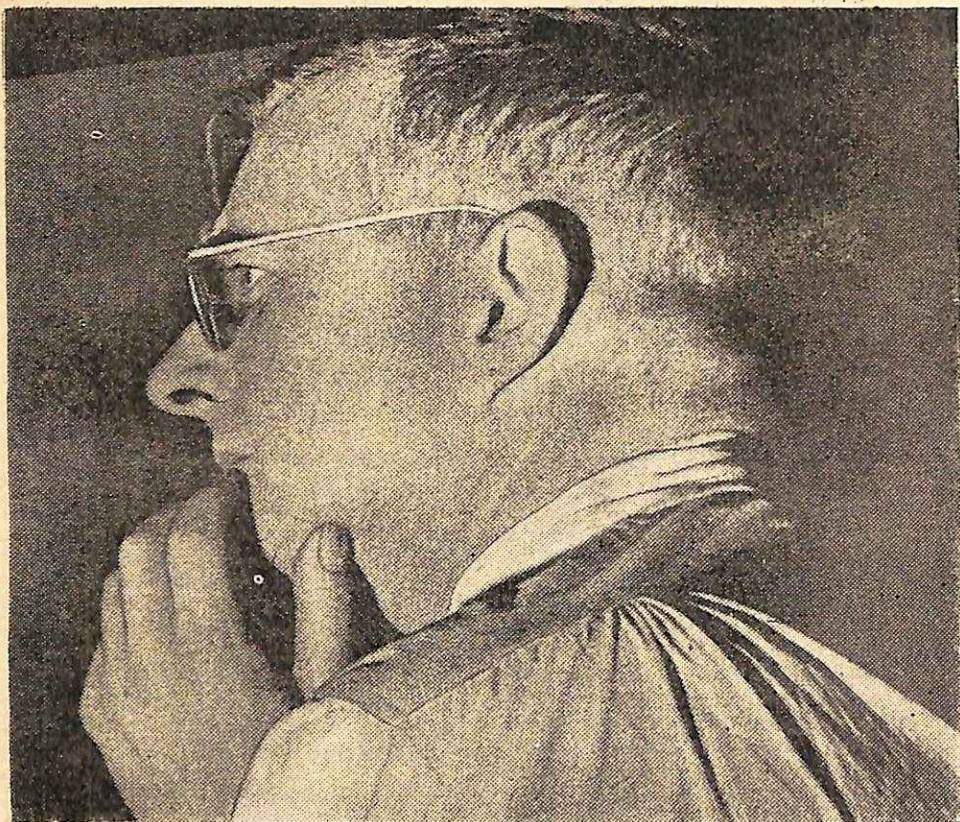
στὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ χρόνου πρὸς τὴ Σελήνη δὲ θὰ περιέχει παρὰ ὄργανα μετρήσεως ποὺ θὰ πᾶψουν νὰ λειτουργοῦν ἐξ αἰτίας τῆς συγκρούσεως μὲ τὸ ἔδαφος κατὰ τὴν προσεληνώση. Μόνο στὸ 1962 θὰ τελειοποιηθεῖ τὸ κατὰλληλο ἀνασχετικὸ σύστημα (φρενάρισμα) ποὺ θὰ ἐπιτρέψει τὴν ἐπιβράδυνση τῆς πτώσεως τοῦ διαστημοπλοίου κατὰ τὴν εἰσόδὸ του στὴν ἐκλεκτικὴ ζώνη τῆς Σελήνης.

Ἡ σύγκρουσις μὲ τὴ σεληνιακὴ ἐπιφάνεια θὰ εἶναι ἀρκετὰ ὀδυνηρὴ, ὥστε τὰ ὄργανα μετρήσεως θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ λειτουργοῦν μὲ ἐλάχιστες ἀβάρειες. Σὲ δυὸ ἢ τρία χρόνια, χάρις σὲς πληροφορίες ποὺ θὰ ἔχουν συγκεντρώσει μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, οἱ Ἀμερικανοὶ θὰ ἐξαπολύσουν τὸ πρῶτο ὄχημα ρομπὸτ μὲ στόχο τὸ δορυφορὸ τῆς Γῆς.

Στὸ μεταξύ, οἱ Ρώσοι ἀγγέλλουν νέες τελειοποιήσεις γιὰ τὸ (μελλοντικὸ) ταξίδι στὸ Διαστημὰ, ποὺ φαίνεται, ὅτι θὰ γίνῃ πολὺ ἄνετο.

Ὁ πρῶτος Σοβιετικὸς ἀστροναύτης (ἢ «κοσμοναύτης», σύμφωνα μὲ τὸν ὅρο ποὺ προτιμοῦν οἱ Ρώσοι) θὰ διαθέτῃ ἕνα μέσο ποὺ θὰ τοῦ ἐπιτρέψει νὰ κοιμηθῇ αὐτοστιγμῆ. Ὁ «ὑπνος» κατὰ βούληση θὰ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὸ πάτημα ἐνός κουμπιου ποὺ θὰ θέτει σὲ λειτουργίαν μιὰ μικροσκοπικὴ συσκευὴ πίσω ἀπὸ τ' αὐτὴ του. Λίγα δευτερόλεπτα ἀργότερα, ὁ ἀστροναύτης θὰ θυβίζεται σὲ λήθαργο, ποὺ θὰ διαρκεῖ μονάχα τέσσερις ὥρες. Τὸ ἴδιο μηχανῆμα θέτει αὐτομάτως σὲ λειτουργίαν ἕνα ξυπνητήρι.

Ὁ καθηγητὴς Παρφένωφ, κορυφαῖος «διαστημικὸς» ἐπιστήμων τῆς Ρωσίας, ἀναφέρει αὐτὴ τὴν πρωτοτυπία σ' ἕνα πρόσφατο ἄρθρο του στὰ «Νέα τῆς Μόσχας», ἀλλὰ δὲν ἀποκαλύπτει πὼς θὰ λειτουργεῖ αὐτὴ ἡ συσκευὴ τοῦ «αὐτομάτου ὑπνου» γιὰ τοὺς ἀστροναύτες.

Δημήτρης Σοστάκοβιτς

Η «ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝΓΡΑΝΤ», ΕΝΑ ΜΕΓΑΛΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΕΡΓΟ

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ

ΒΡΙΣΚΟΜΑΣΤΕ στο 1936, τη στιγμή που θ' ανοίξει η αυλαία στο Μεγάλο Κρατικό Θέατρο της Μόσχας για την παράσταση της «Λαϊκής Μάκβεθ» της επαναστάτριας Μσένσκ, που η πρεμιέρα της είχε δοθεί το 1934 στο Λένινγκραντ. Ο συνθέτης της όπερας αυτής, ο Δημήτρης Σοστάκοβιτς, είναι ένας αδύνατος νέος με χοντρά γυαλιά, που οι σύντροφοί του τον έχουν βαφτίσει «λαγόν», τόσο είναι αεικίνητο το πρόσωπό του.

Ο γιός αυτός ενός μηχανικού, που ελάχιστα είχε γνωρίσει το πατρικό καθεστώς — γεννήθηκε το 1906 στην Πετρούπολη — είναι παιδί της Επαναστάσεως. Τα πρώτα μουσικά ψαλλίσματά του τ' αφιέρωσε «στούς νεκρούς του 'Οκτώβρη». Η Πρώτη Συμφωνία του παίχθηκε από τη Φιλαρμονική του Λένινγκραντ όταν αποφοίτησε από το 'Οδείο, σε ηλικία είκοσι χρόνων. Το 1936 είναι ένας καθιερωμένος συνθέτης που έχει γράψει 4 συμφωνίες, την όπερα «Η μύτη», ένα περίφημο μπαλέτο «Η χρυσή εποχή», μουσική για ταινίες, μουσική για το θέατρο και μια σουίτα για τζάζ. Και όμως, πίσω από τη με-

γάλη κόκκινη αυλαία, ανάμεσα στα μέλη της χορωδίας, ο Σοστάκοβιτς είναι ανήσυχος.

Γιατί είναι ανήσυχος; Γιατί η «Λαϊκή Μάκβεθ» του είχε γραφεί το 1930 — σε μια κρίσιμη εποχή, όταν την παλιά πολιτική της Ν.Ε.Π. είχε αρχίσει να διαδέχεται στη Σ. Ένωση η νέα πολιτική του Πεντάχρονου Σχεδίου. Η Ν.Ε.Π. που ήταν η τελευταία θέληση του Λένιν, είχε δώσει, μετά τις τελευταίες δονήσεις της Επαναστάσεως, λίγη ελευθερία τόσο στο οικονομικό πεδίο, όσο και στο καλλιτεχνικό. Απομονωμένοι από τη Δύση με τον πόλεμο άρκετα χρόνια, οι καλλιτέχνες του νέου καθεστώτος είχαν επαναλάβει μ' ευχαρίστηση την επαφή τους με το εξωτερικό. Βιάζονταν να μάθουν τι είχε γίνει σ' αυτό το διάστημα στις άλλες χώρες. Διάσημοι μουσικοί είχαν επισκεφθεί τότε τη Σ. Ένωση και, στις αποσκευές τους, είχαν φέρει όχι μόνο τις παρτιτούρες τους, αλλά και ιδέες. Και οι Σοβιετικοί συνδεδεμένοι τους είχαν ακούσει με βουλιμία τις πρώτες και είχαν συζητήσει με πάθος τις δεύτερες.

Ήταν ο αγαπημένος συνθέτης του Δημήτρη Μητροπούλου, που διηύθυνε συχνότατα συμφωνίες του. Είναι σήμερα ο μεγαλύτερος μουσικός της χώρας του κι ένας από τους μεγαλύτερους του κόσμου. Τα έργα του παίζονται παντού και χειροκροτούνται με πάθος από τη Νέα Υόρκη ως τη Παρίσι κι από το Βερολίνο ως τη Μαδρίτη. Η «Συμφωνία του Λένινγκραντ» είναι ένα από τα έπη της παγκόσμιας μουσικής. Και όμως ο Δημήτρης Σοστάκοβιτς πέρασε δύσκολες στιγμές κι επικρίθηκε, καταδικάστηκε μάλιστα, στην πατρίδα του. Αρκετά χρόνια δεν είχε τη δυνατότητα να εκφραστεί όπως ήθελε. Τώρα, όμως, συνθέτει και πάλι όπως αισθάνεται και η χώρα του τον έχει αναγνωρίσει — όπως τον είχε αναγνωρίσει νωρίτερα η Δύση. Η μοίρα του Σοστάκοβιτς είναι χαρακτηριστικό φαινόμενο των ιδεολογικών φανατισμών της εποχής μας.

ΜΙΑ παρτιτούρα έμεινε να γοητεύσει ειδικότερα το Σοστάκοβιτς. Ήταν η παρτιτούρα του «Βοτσέκ», που είχε γραφεί το 1922 από το Βιεννέζο Άλμπαν Μπέργκ, μαθητή του Σαίνμπεργκ. Η όπερα αυτή, με την απέραντη απελπισία της, με την αδιάλλακτη απαισιοδοξία της, είναι ένα αριστούργημα — ίσως η υψηλότερη κορυφή της λυρικής μουσικής από την εποχή του «Πελλεας και Μελισάνθη» του Ντεμπυσσύ. Αφηγείται την άθλια ζωή ενός φτωχού στρατιώτη, του Βοτσέκ που, αδικημένος από την κοινωνία, τρελαίνεται, σκοτώνει κι αυτοκτονεί. Ο Σοστάκοβιτς θαμπώθηκε από την πρωτοτυπία αυτού του αριστουργήματος και, όταν άρχισε τη «Λαϊκή Μάκβεθ» του, δεν μπόρεσε να ξεφύγει από την επιρροή και τη γοητεία αυτής της μουσικής. Η Κατερίνα, η Λαϊκή Μάκβεθ του Μσένσκ, σπρώχνεται κι αυτή στο έγκλημα από μια ανελήντη κοινωνία κι αυτή επίσης δολοφονεί κι έπειτα πνίγεται.

Άλλοίμονο, όμως! Στο μεταξύ η σοβιετική πολιτική είχε αλλάξει. Ο Στάλιν είχε διαδεχθεί το Λένιν, το Πεντάχρονο Σχέδιο της Ν.Ε.Π. Τα σύνορα είχαν κλείσει πάλι. Στη Σ. Ένωση τα πάντα είχαν κινητοποιηθεί για την επιτυχία του Σχεδίου — ακόμα και οι έγκεινοι των μουσικών.

Έτσι, όταν η «Λαϊκή Μάκβεθ» του Μσένσκ παίχθηκε το 1934 στο Λένινγκραντ και έπειτα στη Μόσχα, έγινε δεκτή με ποικίλες αντιδράσεις. Τώρα, όμως, το 1936, η κατάσταση είχε χειροτερεύσει ακόμα περισσότερο. Κάθε μέρα ή «Πράβδα» αξιολογεί μαρξιστική μουσική που να υπακούει στις διαταγές του διαλλακτικού υλισμού και να μπορεί να την τραγουδά ο λαός.

Αγγέλλουν στο Σοστάκοβιτς ότι ο Μαλένκοφ — ιδιαίτερος τότε γραμματέας του Στάλιν — κι ο Μπέρια είχαν

πάρει θέση στο θωρείο τους. Η παράσταση αρχίζει. Στα διαλείμματα, όμως, τ' νέα είναι άσχημα. Σ' όλη την παράσταση ο Μαλένκοφ δεν είχε πάψει να επαναλαμβάνει δυνατά, σ' να ήθελε να τον ακούσουν οι γείτονές του: «αυτό δεν είναι μουσική, είναι θόρυβος».

Αυτή τη φορά ο Σοστάκοβιτς ήταν δικαιολογημένα ανήσυχος.

Και την άλλη μέρα, πραγματικά, η «Πράβδα», το επίσημο όργανο του καθεστώτος, έγραφε:

«Από τις πρώτες νότες ο ακροατής ξακουφίνεται από ένα κατακλυσμό κακοφωνιών, ασύνδετων ήχων». Και παρακάτω: «Η μουσική αυτή είναι μια άρνηση της όπερας, τείνει να καταργήσει στο θέατρο την απλότητα, την πραγματικότητα, τη φυσική αξία του λόγου». Και το άρθρο τελώνει: «Οι αποτρόπαιες καινοτομίες του Σοστάκοβιτς προέρχονται από τις ίδιες πλάνες που απειλούν τη ζωγραφική μας, την ποίησή μας, την επιστήμη μας, ακόμα και την εκπαίδευσή μας».

Μετά την αποκατάσταση

ΕΠΕΙΤΑ από την όμη αυτή «ανάκληση στην τάξη», το ερώτημα στη Μόσχα ήταν: τι θα έκαναν ο συνθέτης; Θα επαναστατούσε ή θα υπέκυπτε, θ' ακολουθούσε την έμπνευσή του και μόνη ή θα προσαρμοζόταν στο «σοσιαλιστικό ρεαλισμό» που ήθελαν να του επιβάλουν. Μια στιγμή ψιθυρίστηκε ότι ο Σοστάκοβιτς είχε διαλέξει την έσχατη λύση — ότι είχε αυτοκτονήσει — άλλ' η φήμη ήταν άδυσμη.

Στις 20 Οκτωβρίου 1937 ο συνθέτης έδινε επί τέλους την απάντησή του: ήταν η Πέμπτη Συμφωνία του, που είχε τον τίτλο: «Επικοδομητική απάντηση σε δάση κριτικής». Υπέκυπτε στην «Πράβδα». Παραιτήθηκε από τα θέλητρα του Άλμπαν Μέργκ, του ξένου. Δεχόταν το δάσκαλο που του είχαν δώσει, τον Πιότρ Τσαϊκόφσκι, τον πιο Ρώσο — αλλά και το λιγότερο μεγάλο — απ' όλους τους Ρώσους μουσικούς, τον συνθέτη που προτιμούσε ο Στάλιν.

Σ' όλες τις χώρες του κόσμου οι φιλόμορφοι απόρριψαν για την υποταγή αυτή του Σοστάκοβιτς και σήμερα, μαλονάτι έχουν περάσει 24 χρόνια κι η καταδίκη του 1937 έσει ακυρωθεί από την Κεντρική Επιτροπή του σοβιετικού Κ.Κ., εξακολουθούν ν' απορούν.

Κοντά στο κέντρο της Μόσχας, σε μια καινούργια λεωφόρο, ανάμεσα σε δυο προσόψεις υψώνεται μια άψιδα θριάμβος. Είναι η είσοδος του κτιρίου όπου κατοικεί ο Δημήτρης Σοστάκοβιτς. Ας μην υπάξει, όμως, παρεξήγηση: η άψιδα αυτή δεν έχει στηθεί για να τιμήσει τη δόξα του συνθέτη. Οι Σοβιετικοί αρχιτέκτονες έχουν τη μανία να στολίζουν τις προσόψεις των κτιρίων με τέτοιες άψιδες. Μόλις μπει, όμως, κανένας στο εσωτερικό, η σκηνογραφία αλλάζει. Το μεγαλόπρεπο παραχωρεί τη θέση του στο μέτριο. Καμιά πολυτέλεια.

Ο Σοστάκοβιτς μένει στο τρίτο πάτωμα.

Εκεί, νέα έκπληξη. Το διαμέρισμα που του έχει προσφέρει η Ένωση των Σοβιετικών μουσικών — που είναι πρόεδρος της — είναι ευρύχωρο, φωτεινό, ψηλότατο, αρκετά πλούσια διακοσμημένο. Στα ξηρά δωμάτια του διαμερίσμα-

τος αυτού ο Σοστάκοβιτς ζει με τη γυναίκα του Μαργαρίτα, με το γιό του Μάξιμο, που είναι 23 χρόνων και θέλει να γίνει πιανίστας και με την κόρη του Γκάλια, 25 χρόνων, που σπουδάζει βιολογία.

Πώς ζει και εργάζεται

ΑΠΟ τα ξημερώματα σχεδόν εργάζεται στο σπουδαστήριό του, είτε μπροστά στο γραφείο του, κάτω από ένα πορτραίτο του Μπετόβεν και ανάμεσα σε τ' αναριθμητά πιπιτελά, είτε μπροστά σ' ένα από τα δυο πιάνο του. Την ώρα του φαγητού συναντά την οικογένειά του στην τραπέζα. Το βλέμμα του είναι ακόμα κάπως άρρημένο. Δεν μιλά, αλλά καταδροχίζει τα φαγητά που σερβίρει μια υπηρέτρια. Έπειτα ξαναγυρίζει στη δουλειά του — εκτός αν πρόκειται να προδεύσει σε κάποιο διαγωνισμό ή να λύσει κάποια διαφορά στην Ένωση Συνθετών, γιατί τα επίσημα καθήκοντά του απορροφούν μεγάλο μέρος από το χρόνο του.

Η μοναξιά της έδωμάδας διακόπτεται μόνο από το Σαββατοκύριακο που περνά σε μια από τις δύο «ντάτσες» (έξοχους επαύλεις) που έχει: μια κοντά στη Μόσχα και μια κοντά στο Λένινγκραντ.

Η ρωσική «ντάτσα» είναι ένα μικρό ξύλινο σπίτι χτισμένο συνήθως μέσα σε δάσος από σημύδες ή από λεύκες και που από έξω δεν κάνει εντύπωση. Θά νόμιζε κανένας ότι δέρεται απ' όλους τους ανέμους, ενώ είναι η πιο ζεστή κι η πιο άνετη κατοικία. Είναι, όμως, επίσης το ιδανικό σπίτι για εργασία, καθώς βρίσκεται στην εξοχή.

Για να πηγαίνει στη «ντάτσα» του ο Σοστάκοβιτς έχει δυο αυτοκίνητα «Μόσκιτς». Τώρα έχει αγοράσει δυο ακόμα αυτοκίνητα από τη Γαλλία με τα χρήματα που κέρδισε εκεί από τη συναλία του και από τους δίσκους των έργων του.

Ο Σοστάκοβιτς είναι, πραγματικά, πλούσιος αν υπολογισθεί ότι μια «ντάτσα» αξίζει 500.000 ρούβλια, ένα αυτοκίνητο 140.000 και ένα πιάνο 15.000.

Την περιουσία αυτή ο Σοστάκοβιτς — που υπήρξε πολύ φτωχός και που είχε αναγκασθεί να παίζει πιάνο σ' ένα κινηματογράφο για να συντηρήσει τη μητέρα του και τον εαυτό του — την απέκτησε χάρη στο μισθό που παίρνει από το ύπομνητο πολιτιστικών υποθέσεων κάθε συνθέτης όταν έχει τελειώσει ένα έργο. Μια συμφωνία πληρώνεται από 30 — 40.000 ρούβλια. Χάρη επίσης στα χρηματικά ποσά των βραβείων Στάλιν που έχει πάρει και που είναι 200.000 ρούβλια κάθε φορά. Τέλος — κι αυτά είναι τα πιο σημαντικά εισοδήματα — χάρη στα δικαιώματα που εισπράττει από το παίζιμο των έργων του. Και δεν περνά μέρα, από το Κίεβο ως το Βλοδιβοστόκ, στην απέραντη σοβιετική έκταση, που να μη παίζονται έργα του Σοστάκοβιτς.

Κι αυτό κάνει το συνθέτη να λέει: «Για μένα τα χρηματικά ζητήματα δεν υπάρχουν. Έχω όλη την πολυτέλεια που μπορεί να έχει ένας Σοβιετικός πολιτικός. Μένω σ' ένα από τα ωραιότερα διαμερίσματα της Μόσχας, έχω ένα ψυγείο, συσκευή τηλεόρασης, μπάνιο, δυο ντάτσες, τέσσερα αυτοκίνητα και η γυναίκα μου δεν αγαπά τις γούνες διζόν».

ΤΗΝ ευμάρεια, όμως, αυτή με πιο αντίτιμο την πλήρωση ο Σοστάκοβιτς: Με το αντίτιμο της ελευθερίας; Δεν επιτρέπεται να διατυπωθεί τόσο βαρεία κατηγορία εναντίον ενός ανθρώπου που αρκετές φορές έδειξε βάρρος.

Πραγματικά, στο κορύφωμα του σταλινικού αντισημιτισμού, την εποχή της δίκης των Έβραίων ιατρών, ο Σοστάκοβιτς δε δίστασε να συνθέσει έδρα: «Γκα τραγούδια, σ' να ήθελε να υπογραμμίσει την αποδοκιμασία του.

Και έπειτα, ακόμα και την εποχή που ήταν σε δυσμεία, δεν ξεκρέμασε ποτέ από τον τοίχο τους πίνακες του Πικασσό και τα άλλα έργα μοντέρνας ζωγραφικής που έχει. Απ' όλους τους καλλιτέχνες, οι ζωγράφοι είχαν διαχθεί περισσότερο στον καιρό του Στάλιν. Υπήρχαν τότε, στην περίφημη Πνακοθήκη Τρετιάκοφ της Μόσχας, αίσωσες αφιγρωμένες στο «σοβιετικό ρεαλισμό» — γεμάτες ασημένιους και κακούς πίνακες. Και τα έργα αυτά έπρεπε ν' αντιγράφουν — διέτασσε η «Πράβδα» — οι νέοι ζωγράφοι. Και αλλοίμονο όχι μόνο στους ζωγράφους που δεν συμμορφώνονταν, αλλά και στο φιλότεχνο που δεν συμφωνούσε με τα καλλιτεχνικά ούκαζα του Κρεμλίνου.

Ο Σοστάκοβιτς, λοιπόν, ήταν ένας από τους λίγους που τόλμησαν ν' αντιδράσουν.

Αλλά και σε πολύ σοβαρότερες περιστάσεις έδειξε το θάρρος του. Και η πιο σοβαρή — αφάνταστα τραγική — του έδωσε την ευκαιρία να χαρίσει στον κόσμο ένα αριστούργημα.

Ο θαμβορδισμός είχε σταματήσει μια στιγμή, αλλά στο διαμέρισμά των τριών δωμάτων η γυναίκα του Σοστάκοβιτς — η πρώτη γυναίκα του — είχε γυρίσει από την αγορά με το πρόσωπο σκοτεινό. Δεν υπήρχαν πια τρόφιμα. Παρά το φοβερό κρύο — 35 υπό το μηδέν — οι ούρες ήταν άτελειώτες μπροστά στα άδεια καταστήματα. Κάπου κάπου μια γυναίκα έπεφτε στο χιόνι. Στη σκιά μιας γωνιάς, παιδιά πουλούσαν για λίγα ρούβλια ένα παγωμένο ποντίκι.

Και ψιθυρίζονταν θλιβερά νέα. Το Λένινγκραντ είχε σχεδόν κυλωθεί από τα χιτλερικά στρατεύματα. Μόνο μια σιδηροδρομική γραμμή που είχε σπρωθεί βίαια στην παγωμένη επιφάνεια της λιμνής Λαδόγας, έκανε ακόμα την ήρωική πόλη με τον Έρυθρο Στρατό.

Τα παιδιά έπρεπε να κοιμηθούν νηστικά. Ο Σοστάκοβιτς, κάνοντας ότι έπαιζε, τους έκλεινε τ' αυτιά με βαμβάκι, για να μη ευπνήσουν από τις εκρήξεις των βομβών και των όβιδων. Και τότε, αφού τα παιδιά είχαν αποκοιμηθεί, έπρεπε να εργασθεί βίαια, γιατί κάθε στιγμή οι σειρήνες μπορούσαν να καλέσουν τους πολίτες για την ποθητή αεράμυνα κι ο Σοστάκοβιτς ήταν τότε άρχης.

«Η Συμφωνία του Λένινγκραντ»

ΣΤΟ τραπέζι του η γυναίκα του είχε βάλει μια μικρή λάμπα πετρελαίου και μερικά φύλλα χαρτί όπου είχε χαράξει, αδέξια, πεντάγραμμο, γιατί δεν υπήρχε χαρτί μουσικής. Και μ' αυτές τις θλιβερές συνθήκες, με

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 40

‘Ο πλάτανος, τὸ ἔθνικό μας δέντρο

ΑΙΩΝΟΒΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΛΑΤΑΝΙΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΗΛΙΚΙΑΣ 2.500 ΕΤΩΝ

ΑΝΑΣΤ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ, Δασολόγου

ΥΠΑΡΧΟΥΝ δέντρα που ζουν και πεθαίνουν άδοξα από φυσικό θάνατο. Υπάρχουν όμως και άλλα δέντρα, τὰ ὅποια στὸν κορμὸ τους καὶ στὴ φυλλωσιά τους κλείνουν μιὰ ὁλόκληρη ἱστορία. Μοιάζουν κι' αὐτὰ με τοὺς ἀνθρώπους. "Αν τὰ ἄτομα αὐτὰ τοῦ φυτικού βασιλείου εἶχαν λαλιά, ἀσφαλῶς θὰ μπορούσαν νὰ μᾶς διηγηθοῦν πολλὰ ἐνδιαφέροντα πράγματα ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ τόπου, τόσο ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς ἀρχαιότητος, ὅσο καὶ ἀπὸ τὴ νεώτερη ἱστορία τοῦ 1821.

Τέτοια μακρόβια καὶ ἱστορικά δέντρα, ποὺ εἶναι κι' αὐτὰ ἕνα εἶδος ζωντανῶν μνημείων, ὅπως καὶ τὰ ἀρχαιολογικά, ἡ πατρίδα μας εἶχε πάρα πολλά. Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως καὶ μετὰ τὴν ἀδιαφορία μας, τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο ἐξαφανίζονται, πρὸς δόξαν τοῦ νεωτέρου μας πολιτισμοῦ! Εὐτυχῶς ὑπάρχουν ἀκόμα μερικά τέτοια δέντρα ποὺ συγκρατοῦν καὶ θυμίζουν ὠριμένα ἱστορικά γεγονότα καὶ πρόσκαιρα, ζυμωμένα μετὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἐξέλιξη τῆς Ἑλληνικῆς πολιτισμικῆς καὶ γενικῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Γιὰ τὰ δέντρα αὐτὰ, ὅσα ἐξακολουθοῦν ἀκόμα νὰ βρίσκονται στὴ ζωὴ, θὰ πρέπει νὰ ἐνδιαφερόμεθα ἡ Πολιτεία. Εἶναι κι' αὐτὰ πολὺτιμι οἱ Ἑθνικοὶ θησαυροί, μάρτυρες τῆς ἱστορίας τοῦ γένους καὶ ἀναντικατάστατα κειμήλια. Τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Γεωργίας, ὁ Τουρισμός, πρωτίστως ἡ Δασικὴ μας Ὑπηρεσία, ἔχουν ἐνδεχόμενα νὰ ἐνδιαφερόμεθα γιὰ τὸν Ἑθνικὸ μας αὐτὸ θησαυρὸ καὶ σύντομα, ἐφ' ὅσον εἶναι ἀκόμα καιρὸς, νὰ σχηματίσουν τὸν ἀτομικὸ τους φάκελλο, νὰ τὰ καταγράψουν σὲ ξεχωριστὸ μητρώο, νὰ κρεμάσουν στὸ καθένα τους ἀπὸ μιὰ πινακίδα, ποὺ νὰ ἀπαγορεύει νὰ τὰ πλησιάζει τσεκούρι ὑλοτόμου, καὶ νὰ τὰ ἐφοδιάσουν μετὰ μιὰ ἀπαγόρευση, ποὺ θὰ προβλέπει αὐστηρὲς ποινὲς γιὰ κείνους ποὺ θὰ θελήσουν νὰ δώσουν χέρι στὴν Ἑθνικὴ μας αὐτὴ κληρονομιά.

Αὐτὸ εἶναι τὸ Ἑθνικὸ μας καθήκον γιὰ νὰ μὴ κλάψουμε ἀργότερα γιὰ κείνο ποὺ ἡ ἀπρονοησία καὶ ἀδιαφορία μας ἄφησε νὰ καταστραφεί.

Κάποιος Γερμανὸς δασολόγος κατὰ τὸ 1895, ποὺ ἦταν ὁ πρῶτος Διευθυντὴς τῆς πρώτης Δασικῆς Σχολῆς στὴ Βυτινᾷ τῆς Ἀρκαδίας, εἶχε συμβουλεύσει τὴν τότε Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση νὰ κρεμάσει σὲ κάθε δέντρο τοῦ δάσους ἀπὸ μιὰ μικρὴ εἰκόνα τῆς Παναγίας. Εἶχε προσέξει ὅτι οἱ Ἕλληνες τῆς ὑ-

παίθρου δὲν ἔβαζαν χέρι μόνο στὰ δέντρα ἐκεῖνα ποὺ ἦσαν στὸν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησίας! "Ἔτσι ἤλπιζε ὁ Γερμανὸς πὼς θὰ ἦταν δυνατό νὰ σωθοῦν τὰ Ἑλληνικὰ δέντρα...

Πολὺ λοιπὸν θὰ ἤθελα κι' ἐγὼ νὰ ἔκανα μιὰ τέτοια πρόταση, τουλάχιστο γιὰ ὅσα αἰωνόβια καὶ ἱστορικά δέντρα μένουν ἀκόμα ὄρθια, πλὴν ὅμως φοβόμην μήπως ἐπισύρω τὴν μνην... τῆς ἐκκλησίας ὡς εἰσάγων καινὰ δαιμόνια εἰς τὴν θρησκευτικὴν μας τάξιν...

ΣΤΗΝ πατρίδα μας ἕνα ἀπὸ τὰ πρῶτα ἀγαπητὰ μας δέντρα εἶναι ὁ πλάτανος. Εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν ἔθνικό μας δέντρο. Ἡ δημοτικὴ ποίηση τοῦ ἔχει δώσει τὴν καλύτερη θέση καὶ τὸν ἔχει ἐξυμνήσει μετὰ τῆς θεαμότερης ἐκφράσεως. Εἶναι τὸ δέντρο τῆς Κλεφτουριάς:

«Πάλε καλὲς ἀντάμωσες, πάλι ν'
(ἀνταμωθοῦμε
στὸν Ἀγιολιά στὸν Πλάτανο, στίς
(χορυσταλλένες θρύσες
ὅπ' ὄχουν κλέφτες σὺνδο καὶ οἱ κα-
(πεταναῖοι
κι' ἔχουν ἀρνιά καὶ ψήνοννε, κριάργια
(σουβλισμένα
ὅπ' ὄχουν καὶ γλυκὴ κρασί ἀπὸ τὸ
(μοναστήρι...».

Εἶναι ὁ πλάτανος ὁ χιλιόχρονος ποὺ μετράει τὸ χρόνον μετὰ τοὺς αἰῶνες. Εἶναι ὁ συμβολισμὸς τῆς αἰωνιότητος, ἡ καλωσύνη καὶ ἡ πραότητα. Ἡ δημιουργία στὴ ροή τοῦ χρόνου... Εἶναι ὁ πλάτανος τοῦ Γέρο — Λήμου ποὺ πασχίζει νὰ μαντέψει τὴ δέντρο θὰ φυτρώσει στὸ μνήμα του:

«... Κι' ἂν ξεφυτρώσει πλάτανος στὸν
(ἴσκιό του ἀπὸ κάτω
Θ' ἀρχοῦνται τὰ κλεφτόπουλα τ' ἄρ-
(ματα νὰ κρεμάνε...».

Πῶς μπορεῖ νὰ νοηθεῖ χωρὶς ἑλληνικὸ, χωρὶς πλατάνια στίς θρύσες του, χωρὶς πλατάνια στὴν ἐκκλησίαν του, στίς ρεματιές, μέσα στὸ μεσοχώρι — στὴν κεντρικὴ πλατεῖα τοῦ χωριοῦ, ποὺ ἐκεῖ κάτω ἀπὸ τῆς φυλλωσιῆς του συζητοῦνται ὅλα τὰ προβλήματα τοῦ χωριοῦ καὶ κανονίζεται ἀκόμα καὶ ἡ πολιτικὴ τοῦ χωριοῦ!

Πόσες φορές οἱ Κλέφτες κι' οἱ Ἀρματολὸι καὶ οἱ Καπεταναῖοι δὲν συνε-

σκέφθηκαν κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιό τοῦ πλάτανου καὶ δὲν συνέλαβαν τὰ μεγαλεπήβολα σχέδιά τους! Γιὰ μᾶς εἰδικὰ τοὺς Ἕλληνες θὰ μπορούσε νὰ πάρει τὸν τίτλο τοῦ «δέντρο τῆς λευτεριάς». Εἶναι τὸ δέντρο τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος, ποὺ ἔθρεψε καὶ ἐμεγάλωσε στὸν ἴσκιό του καὶ στὴ δροσίᾳ του τὸ αἶσθημα τῆς λευτεριάς καὶ ἐδημιούργησε τοὺς ἥρωες τῆς ἐπαναστάσεως. Στὰ κλαδιά του κρεμοῦσαν τὰ κλεφτόπουλα τοῦ 21 τὰ λιανοντούφεκα...

Δὲν ὑπάρχει ποτάμι, ρυάκι, πηγὴ ἢ ὁποιοδήποτε ἀνάβρα, ποὺ νὰ μὴν ἔχει φυτρώσει δίπλα τῆς ἑνα πλατάνι. Ὁ συνάδελφος κ. Τσιτσᾶς τοῦ ἀπονέμει τὸν τίτλο τοῦ ραβδοσκόπου. Καὶ πράγματι τὸ πλατάνι θρῖσκει τὸ ὑπόγειο νερό, ποὺ πολλὲς φορές δὲν φαίνεται στὴν ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους. Τὸ μέγεθος, ἡ δύναμὴ του, τὸ μεγαλεῖο του, γίνονται αἰσθητὰ στὸ ἄμεσο ἀντίκρουμά του.

Τίποτε δὲν τὸ φοβίσει, οὔτε ἡ θύελλα, οὔτε ὁ κεραυνός, οὔτε ὁ καύσωνας. Ἀγέρωχο, περήφανο, μεγαλόπρεπο, χιλιότοσαυδιόμειο, παρέχει στὸν κουρασμένο στρατοκόπο τὸν ἴσκιό του καὶ τὴ δροσίᾳ του γιὰ τὴν ξεκούρασή του. Μοναχὰ ἡ ἀγρόμπελη τοῦ Βαλαωρίτη δὲν ἀποζητᾷ τὸν ἴσκιό καὶ τὴ δροσίᾳ τοῦ πλάτανου.

«... Τὶ θέλεις πλάτανε; τί μοῦ γυροῦνεις;
Λιῶξε τὸν ἴσκιό σου κι' εἰμαι μικρὴ.
Τ' ἄνθη μου ἐπάγωσαν, μὴν τὰ παι-
(δεύεις,
ἂσ' τον τὸν ἥλιο μου νὰ τὰ χαρεῖ...».

Κάποτε ὅμως καὶ οἱ στρατοκόποι δείχνουν ἀχαριστία στὸν πλάτανο, ὅπως μᾶς λέει ὁ Αἰώωπος:

«Δυὸ στρατοκόποι ποὺ δροσίᾳ θρῖσκαν
(σ' ἕνα πλατάνι
δέντρο ἄχρηστο τὸ λέγανε, μιὰ ποὺ
(καρπὸ δὲν κάνει.
Κι' ἐκεῖνο ποὺ τοὺς ἔκρινε τοὺς λέ-
(ει: «Μὲ συγχωρεῖτε
στὴ σκιά μου ξεκουράζεσθε καί... με
(κατηγορεῖτε!».

Μῦθοι καὶ θρύλοι γεμίζουν τῆς κορφᾶς τοῦ πλάτανου, νεράιδες, καλικάντζαροι καὶ στοιχεῖα, ὅς ποὺ νὰ φθάσει ὁ «ξυλοκόπος» τοῦ Παλαμῆ στὸ «φουντωτὸ πλάτανο»:

«... Καὶ γὰρ! καὶ γὰρ! βαρεῖ —
(βαρεῖ κι' ἀκούραστα χτυπεῖ,

καὶ τὸ θεόρατο δεντρί σωριάζεται καὶ
(πάει.
Καὶ τὸ θεόρατο δεντρί μὲ τὰ χλωρὰ
(τὰ φύλλα
μόνο σ' ἐξεῖνα ἀπόμεινε τὰ σωριασμέ-
(να ἔδλα.

Καὶ παύει ἀπὸ τὰ ἔδλα του κι' ἀρχί-
(ζει ἕναν καιρὸ.
κι' ἀρχίζει καὶ καρφώνει κατ' οἰγοτρε-
(γοῦδεῖ
κι' ἀρχίζει καὶ καρφώνει μιὰ κοδνία
(γιὰ παιδί
μιὰ κάσσα γιὰ νεκρὸς...».

Ὁ πλάτανος εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ μακροβιότερα δέντρα τοῦ φυτικού βασιλείου. Εἶναι φυτὸ φίλυδρο, ἀγαπάει δηλαδὴ τὸ νερό, ἀλλὰ τὸ τρεχούμενο νερό καὶ ἔχι τὸ στάσιμον (τὸ ἔλος) καὶ εὐδοκίμει στὴν πατρίδα μας καὶ σὲ χαμηλοὺς τόπους καὶ ψηλότερα ἀκόμη ἀπὸ ὑπερθαλάσσιο ὕψος 0—100 ἀκόμη καὶ 1200 μέτρα, παρακολουθώντας κυρίως τῆς ρεματιῆς καὶ τοὺς ὑγροὺς τόπους. Θέλει «ἐδάφη ἀραιὰ καὶ ρέοντα ὕδατα».

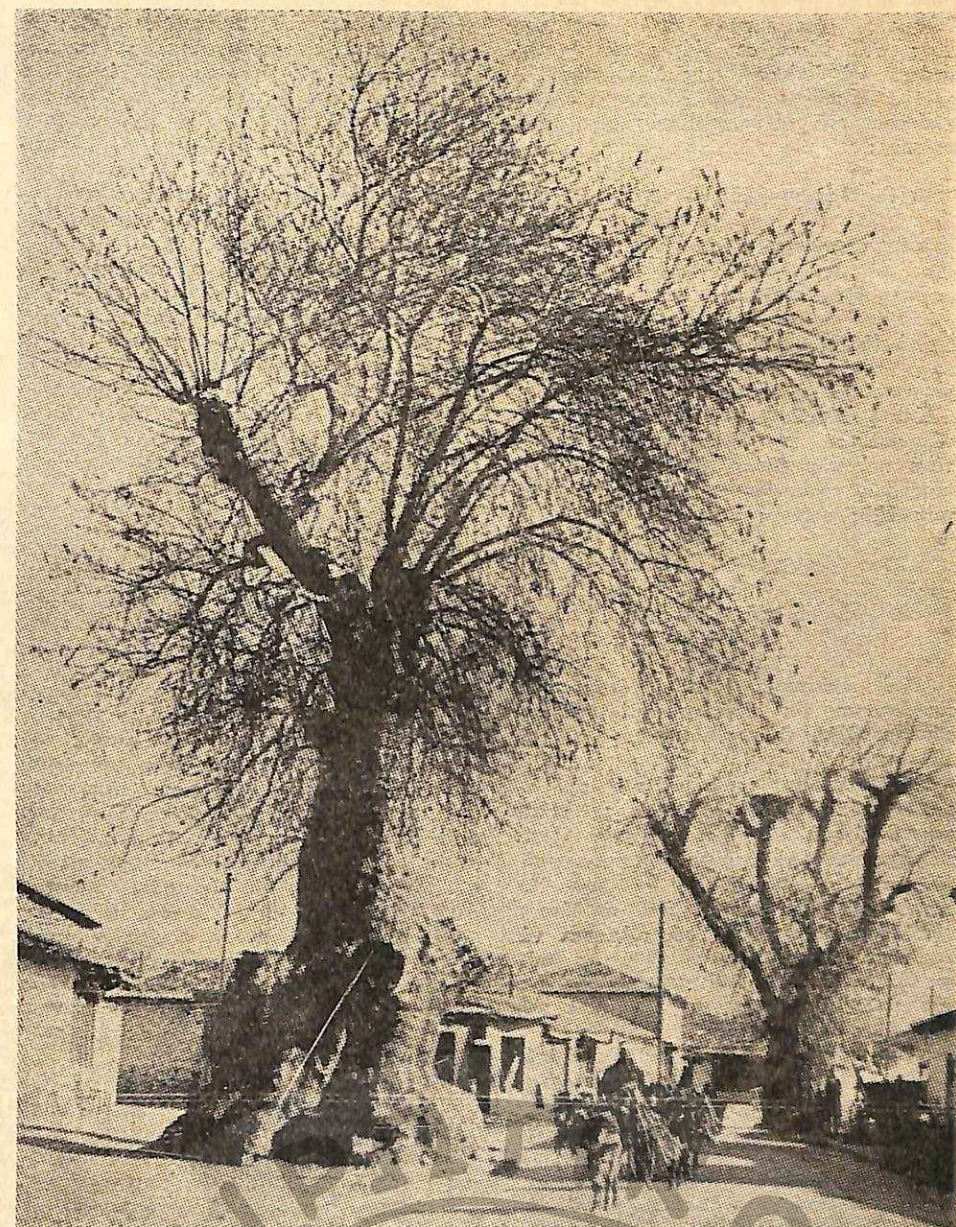
Ἀπὸ τῆς πολλῆς ἐκατοντάδες, ἴσως καὶ χιλιάδες αἰωνόβια καὶ ἱστορικά πλάτνια, ποὺ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ σώζονται ἀκόμα καὶ σήμερα στὴν πατρίδα μας, θὰ περιγράψω μερικὰ, ὅσων ἔτυχε νὰ συγκαταίτω τὴν ἱστορία, ἀπὸ αὐτοφῆς μου ἢ καὶ πληροφορίες, ποὺ ἴσως ἡ περιγραφή τους, αὐτὴ χρησιμεύει σὰν πρῶτο ὄργανο γιὰ τὴν κατάρτιση ἀπὸ ἀμύδιες ὑπηρεσίες τοῦ Μητροπολίτου ἱστορικῶν καὶ αἰωνοβίων ἑλληνικῶν δένδρων ποὺ ἀναφέραμε παραπάνω.

Α) ΠΛΑΤΑΝΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΕΡΙΓΗΓΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΥΤΑΝΙΟΥ

Ἡ Μενελάειδης. Δὲν ξέρω ἂν βρίσκεται στὴν ζωὴ τὸ πλατάνι ποὺ ἀναφέρει ὁ Πανσανίας στὰ «Ἀρκαδικὰ», διὰ τὸ Μενέλαος, μαζεύοντας στρατὸ γιὰ τὴν ἐκστρατεία τῆς Τροίας, ἔφθασε εἰς Καρφεῖς. Τὸ πλατάνι αὐτὸ οἱ σύγχρονοι τοῦ Πανσανίου τοῦ εἶχαν δώσει τὸ ὄνομα «Μενελάειδα».

Ὁ Πανσανίας στὰ «Ἀρκαδικὰ» του περιγράφει ὡς ἐξῆς τὴ «Μενελάειδα» τοῦ Αἰγίου πρὸ πάντων ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν Καρφῶν εἶναι μιὰ πηγὴ καὶ πάνω ἀπὸ τὴν πηγὴ εἶναι ἕνας μέγας καὶ ὁμορφος πλάτανος ποὺ τὸν λένε «Μενελάειδα», γιὰ τὸ Μενέλαος, λένε, τότε ποὺ μάζεψε στρατὸ γιὰ τὴν ἐκστρατεία κατὰ τῆς Τροίας, ἔφθασε σὲ μέρος ἐκεῖνο καὶ φύτεψε κοντὰ στὴν πηγὴ τὸν πλάτανο.

Ὁ περιφνημὸς πλάτανος. Περιφνημὸς ἦταν καὶ ὁ πλάτανος ποὺ ἐφύτευσε ὁ Ἀγαμέμνων διὰ τὴν γιὰ νὰ ῥωτήσῃ τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν γιὰ τὴν ἐκστρατεία τῆς Τροίας. Ὁ Πανσανίας στὰ «Ἀρκαδικὰ» του περιγράφει ὡς ἐξῆς τὸν περιφνημὸν πλάτανο. «Ἦτο ἕνα μέρος, ὅπως τὸ περιγράφει ὁ Πανσανίας, ποὺ γάρω — νόμος ὑπῆρχαν πολλὰ καὶ ψηλὰ πλάτνια. Γι' αὐτὸ καὶ εἶχε πάρει τὸ ὄνομα Πλατανιστᾶς. Ὁ τόπος αὐτὸς ποὺ ἦταν τυγχευόμενος μετὰ τάφρο, ἡ δὲ εἴσοδος γινόταν ἀπὸ γέφυρα, εἶχε δοθῇ γιὰ νὰ μάχονται οἱ ἔφηβοι. Εἶχε διακοσμηθεῖ μετὰ ἀγάλματα Θεῶν, ἡμιθέων καὶ σοφῶν ἄνδρων. Ἦτο ἡ γὰρ τοῦ Ἡρακλῆ, τοῦ Λυκούργου καὶ ἄλλων. Πρὶν ἀπὸ τὴ μάχη

Ἐνας αἰωνόβιος πλάτανος μέσα στὴν πόλιν τῆς Κομοτηνῆς. Στὴν κορυφαία του κινεῖται ἐλευθέρως περὶ τῆς δυὸ δωδεκάδεξ ἀνθρώπων.

οἱ ἔφηβοι ἐθυσίαζαν στὸν Φοῖβαο. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς θυσίας ἔβαζαν ἐξημερωμένα ἀγριογούρουνα νὰ ἀγωνισθοῦν κι' ὅποιον τὸ ἀγριογούρουνο ἐτύχαινε νὰ νικήσῃ ἐκεῖνος συνήθως ἀνεδεικνύετο νικητῆς.

Ὁ πλάτανος τοῦ Ἀγαμέμνονος. Ὁ πλάτανος ποὺ ἐφύτευσε ὁ Ἀγαμέμνων διὰ τὴν γιὰ νὰ ῥωτήσῃ τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν γιὰ τὴν ἐκστρατεία τῆς Τροίας.

Β) ΠΑΛΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΛΑΤΑΝΙΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ὁ πλάτανος τοῦ Μενελάου. Μιὰ θλιβερὴ καὶ δραματικὴ περιπέτεια εἶχε καὶ ὁ περιφνημὸς πλάτανος τοῦ Μενελάου, ποὺ δοκίμαζαν κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς τουρκοκρατίας στὴν ἀτλὴ ἐνδὸς κυρίου ἀντικυρὸ σὲ ρολοὶ τοῦ Κηρύστου (στοὺς Ἀεῶνες τῆς Ἀθήνας) ποὺ χρησίμευε τὸ κτίριον αὐτὸ ὡς ἱερο-

σπουδαστήριον τῶν Τούρκων. Γι' αὐτὸ τὸ κτίριον αὐτὸ ὀνομαζότανε Μετρεσές, ὁ δὲ πλάτανος τοῦ Μενελάου.

Λίγα χρόνια πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ὁ Μενεσὲς αὐτὸς εἶχε γίνει φυλακὴ τῶν Τούρκων καὶ, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ἡ παράδοση, πολλοὶ Ἰουδοκοὶ ποὺ εἶχαν καταδικασθεῖ σὲ θάνατο, εἶχαν κρεμασθεῖ ἀπὸ τὰ κλαδιά τοῦ μεγάλου αὐτοῦ πλάτανου.

Ἀλλὰ καὶ ἀργότερα, στὴν ἐποχὴ τοῦ Ὀθωνος, τὸ κτίριον αὐτὸ χρησίμευσε πάλι γιὰ φυλακὴ. Οἱ φυλακισμένοι ποὺ ἀντίκρουζαν καθημερινῶς τοὺς δυὸ χονδρούς κλάδους τοῦ πλάτανου, ποὺ ἦταν στροφυγοεισμένοι καὶ περιεργοί, καὶ τοὺς φαίνονταν σὰν νὰ τοὺς φοβέριζαν μετὰ κρημάλα, συνέθεσαν τὸ παρακάτω διόστιχο:

«Ὁ πλάτανος τοῦ Μενελάου ἔχει δι-
(πλὴν τὸν κλάνο
Ὁ ἕνας γράφει ἱσθία κι' ἄλλος λαι-
(μητόμο!».

Ὅταν δραδύτερα κατὰ τὸ 1862 ἄρχι-
σε ἡ ἐξέγερση ἐναντίον τοῦ Βασιλέως

Όθωνος, τότε ξεκίαν την εμφάνισή τους στο Μεντρεσέ οι πρώτοι έπαναστάτες και ανάμεσά τους ο ποιητής 'Αχιλλέας Παράσχος, που έγραψε για τον πλάτανο του Μεντρεσέ τους παρακάτω στίχους:

«Ω πλάτανε του Μεντρεσέ, στοιχειό
(καταραμένο,
της τυραννίας τρώπαιο σε φυλακή ύ-
(ψωμένο
συμμάζεψε τα φύλλα σου, τα δακρυ-
(ραντισμένα,
να ιδώ κομμάτι ουρανό και τ' άστρα
(τά καίμένα».

Και ο Παράσχος στο ποίημά του αυτό, που τα έχει βάλει με τον πλάτανο και τον βλέπει σαν σύμβολο δικίας και τυραννίας, τον καταριέται με τους εξής στίχους του:

«Ο πέλεκυς στη ρίζα σου ελεύθερα
(θ' άσπράζει!
δεν θα σε φάν' γεράματα, φωτιά
(δεν θα σε κάψει»..

Και πράγματι, λίγο αργότερα, δεν τον έφαγαν τον πλάτανο αυτόν τα γεράματα, αλλά το κοφτερό τσεκούρι.. του Έλληνα!

Το στοιχειωμένο πλάτανο της Πλάκας. Πλάι στην εκκλησία του Σωτήρος στην Πλάκα βρισκόταν το περίφημο στοιχειωμένο πλάτανο. Κανείς δεν τολμούσε να περάσει τη νύχτα κοντά από το δέντρο αυτό! Λέγεται ότι και δύο τόλμησαν να περάσουν στο σκοτάδι από το μέρος εκείνο, ύλοι γλύστερησαν και τσακίστηκαν. Ένας μάλιστα χτύπησε στο κεφάλι και πέθανε επί τόπου.

Έτσι βγήκε ο θρύλος ότι το πλάτανο αυτό ήταν στοιχειωμένο! Αργότερα εξηγήθηκε το πράγμα. Κάτω απ' το πλάτανο βρισκόταν η βρύση, που έπλεναν συνήθως οι γυναίκες της γειτονιάς τα ρούχα τους. Από το σαπούνι της μπουγάδας το έδαφος γινόταν γλιστερό και οι διαβάτες γλιστρούσαν και έτσακίζοντο...

Γ) ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΙΩΝΟΝΑ ΠΛΑΤΑΝΙΑ

Ο ιστορικός πλάτανος στην πλατεία Πλάτωνα — Ναυπλίου. Είναι ένας ιστορικός μεγάλος πλάτανος, που είδε δόξες και περιπέτειες μεγάλες στο διάβα της ζωής του, κατά την αρχική συγκρότηση της Ελληνικής Πολιτείας. Ο πλάτανος αυτός βρισκόταν στην ομώνυμη πλατεία του Ναυπλίου, ακριβώς εμπρός από το Ένετικό φρούριο των στρατώνων. Μάρτυρας ύλων των εθνικών περιπετειών, ως την κατάλυση της τουκοκρατίας, επέζησε και μετά την Ελληνική Επανάσταση.

Ο πλάτανος αυτός δέχθηκε και φιλοξένησε στον ίσκιό του ύλους τοίς ένδοξότερους άνδρες του Έρωδ' Αγώνος. Στον ίσκιό του έχει συγκροτούν πρόχειρες συνελεύσεις και έπαιρναν αποφάσεις για το Έθνος. Ο ύδιος ο πλάτανος έχρησιμοποιείτο και σαν ρητορικό βήμα, γιατί από πάνω από τον πλάτανο άνηγγελλόντο τα χαμόσυνα γεγονότα στις εθνικές συγκεντρώσεις. Απ' τον πλάτανο αυτόν οι ρήτορες και οι

άλλοι ήγέτες του Έθνους ένθουσίαζαν τα πλήθη και τα ύποκινούσαν σε πατριωτικές ήρωικές εκδηλώσεις και ένέργειες.

Κάτω απ' τα φύλλωματα του δέντρου αυτού έλαβε χώρα και ο πρώτος εθνικός έρανος, όταν έξεραγή η Έλληνική Επανάσταση. Από ένα κλάδο του δέντρου κρεμάστηκε η μαντίλα του Γέρο Κουντουριώτη και οι πατριώτες έριχναν μέσα τον ύβολό τους.

Από την ύδια θέση του πλάτανου αυτού, αργότερα, ο δάσκαλος του γένους Γ. Γεννάδιος, δεξτεργάθηκε τη φτώχεια του Δημοσίου Ταμείου και την άδυναμία της κυβερνήσεως ν' αντιμετώπισει τις άνάγκες του Γένους και συνεβόλησε να συνεισφέρει κάθε Έλληνας, ύ, τι μπορούσε σε χρήμα ή πράγμα. Και ο ύδιος έκαμε την άρχή με όκτώ λίρες που είχε.

Τόν άκολούθησε ο Δ. Έψηλάντης, ο οποίος κατέθεσε τα χρυσά και άργυρά του ύτλα, ο Ζαΰμης — πρόεδρος της κυβερνήσεως που έδωρεσε τόν ύλλογό του και ύλοι οι άλλοι Έλληνες που ήσαν εκεί συναγμένοι, με ύ,τι ο καθένας τους μπορούσε.

Το ιστορικό πλάτανο της Άρτας. Ιστορικό είναι επίσης και το πλάτανο της Άρτας, που βρίσκεται στην άριστερή άκρη του γεφυριού του ποταμού Άράχθου. Από τους κλάδους του δέντρου αυτού κατά την εποχή του Άλή — Πασά της Ηπείρου κρεμάστηκαν ύχι λίγος χριστιανοί. Το πλάτανο αυτό το είχε βάλει σκοποβολή ο ύδιος ο Άλή — Πασάς σε κάποια του έπιδρομή εναντίον των Σουλωτών, γεγονός που δημιούργησε αργότερα τόν γνωστό δημοτικό τραγούδι: «Έ! Έχεις καίμένα πλάτανα που στένεις μαρμαίμενος — μέρα και νύχτα στο νερό και πάλι μαρμαίμενος»..

Η Κλαπατσουινιώτισσα ή πλάτανος της Κλαπατσουίνιας. Περιφημος είναι επίσης ο πλάτανος της Κλαπατσουίνιας, κοντά στο Άίγιο, ή «Κλαπατσουινιώτισσα», που έχει περίμετρο 13 μέτρα και μπορεί να άποδώσει 35.000 χιλιογ. κανσόξυλα άν ύλοτομηθεί.

Μία περίεργη ιστορία άναφέρει ή παράδοση για τόν πλάτανο της Κλαπατσουίνιας, που άν είναι σωστή ή ήλικία του, πρέπει να ύπερβαίνει τα 1.600 χρόνια.

Κατά την παράδοση αυτή, το 362 μ. Χ. δύο πατέρες της εκκλησίας ο Θεόδωρος και ο Συμεών, ξεκίνησαν από τη Θεσσαλονίκη και έφθασαν στην Πελοπόννησο, όδηγοίμενοι από άγγέλους, για να βρουν την εικόνα της Παναγίας — Μεγάλου Σπηλαίου. Όταν έφθασαν στο χωριό Κλαπατσούνα, διανυκτέρευσαν άπ' κάτω από δύο πλάτνια. Και τη νύχτα εκείνη γίνεται τόν θαύμα! Οι δύο κορμοί των δένδρων γίνονται ένας, στο κέντρο σχηματίζεται ένα μεγάλο κοίλωμα και μέσα στο κοίλωμα αυτό άποτυπώνεται ή εικόνα της Παναγίας, που βρίσκεται έτσι ακόμα και σήμερα άποτυπωμένη.

Όταν ξύπνησαν οι πατέρες, προχώρησαν προς άνατολάς, σύμφωνα με τόν ύνερο που τους είχε όδηγήσει. Στο δρόμο τους συνάντησαν την Άγία κόρη Έδφροσύνη, ή οποία τους ύπέδειξε τόν μέρος όπου ήταν κρυμμένη ή εικόνα της Παναγίας και που στο μέρος αυτό είναι χτισμένο σήμερα τόν μοναστήρι του Μεγάλου Σπηλαίου.

Το κοίλωμα του δέντρου αυτού έχει μεγάλες διαστάσεις και σχηματίζει ένα άρκετά εύρύχωρο στρογγυλό δωμάτιο που έχει ύψος 3,30 μέτρα και διάμετρο 3 μέτρα. Στους κλώνους του έχουν διαμορφωθεί διάφορα σχήματα. Πρώ έτών όμως σ' ένα κλαδί του π. χ. είχε σχηματισθεί ένα άποτύπωμα εικόνας τών 12 Άποστόλων. Έπάνω από τόν άποτύπωμα της εικόνας αυτής και από τόν ύδιο κλάδο είχαν άναστραφεί 12 άλλοι μικρότεροι κλάδοι. Σε άλλον κλάδο είχε σχηματισθεί ένα όμοιομα περιστεριού, σε άλλον ένα κεφάλι βοδιού, σε άλλον ένα κεφάλι φιδιού και σε άλλον ένα κεφάλι άνθρώπου! Για τόν πλάτανο αυτό γράφουν σχετικά ο Όρφανίδης, ο Π. Γεννάδιος και άλλοι συγγραφείς.

Πολύ κοντά στο προηγούμενο πλάτανο, ύπάρχει και δεύτερο μεγάλο πλάτανο που έχει και αυτό κοίλωμα (κουφάλα) ύψους 2 μέτρων και διάμετρο έ-πίσης 2 μέτρων. Το κοίλωμα αυτό, οι γύρω κάτοικοι τόν έχουν μεταβάλλει σε εκκλησία. Στο μέρος της εισόδου τών δυο αυτών δένδρων ένώνονται τα κοίλωματα.

Ο πλάτανος του Ίπποκράτη στην νήσο Κω. Το δένδρο αυτό βρίσκεται στο κέντρο της δημοσίας πλατείας και με τους ώράσιους κλώνους του και τη σκιά τών σκεπάζει όλόκληρη την πλατεία. Έχει περίμετρο 10 μέτρων. Ο ΒΙΡΗΟΦ που έπεσκέφθηκε τόν πλάτανο αυτό κατά τόν περασμένο αιώνα, φρονεί ότι είναι πολύ άρχαιότερο από τόν Ίπποκράτη. Η ιστορική ύμως παράδοση μάς θεβαίνει ότι ο πατέρας της ιατρικής Ίπποκράτης, ύχι μονάχα έδίδασκε κάτω από τόν ίσκιό του δένδρου αυτού στην Ίατρική του Άκαδημία, που ο ύδος είχε ύδρουν, αλλά και όλόκληρη την ιατρική του έπιστήμη έχει τή συνέγραψε.

Από τόν βάρος του χρόνου και τις ύθέλλες τόν πλάτανο αυτό έχει λίγο γι' αυτό έχει άνάγκη να ύποστηρίχθει στους βαρύτερους κλώνους του με διάφορα ύποστηρίγματα. Το πλάτανο αυτό σήμερα θεωρείται τόν άρχαιότερο πλάτανο που άρθιμει ζωή μεγαλύτερη από 2.500 χρόνια.

Τελευταία, κατά τόν περασμένο χρόνο (1960) ή Έθνική Βιβλιοθήκη της Ίατρικής τών Ήνωμένων Πολιτειών της Άμερικής, μέσω του προξενιού της Άμερικής κ. Έλλης Μπρίγκς, έήτησε από τή ελληνική κράτος ένα δενδρύλλιο προερχόμενο από τόν πλάτανο του Ίπποκράτη να φυτεύσει στο προά-λίο της Βιβλιοθήκης.

Στις 15 Ίουλίου 1960 ο ύπουργός της Γεωργίας κ. Κ. Άδαμόπουλος προσέφερε στον Άμερικανό προξενιτή 20 έν ύλλο δενδρύλλια προερχόμενα από σπόρους του γηγαιού πλάτανου τών Ίπποκράτους για τόν άνωτέρω σκοπό εώς σύμβολο φιλίας και εώς μικρό δείγμα τών άδιάσειστων δεσμών μεταξύ τών δυο λαών.

Ο Άμερικανός προξενιτής, άποδεχόμενος τόν πρώτο δενδρύλλιο, έχαρακτήρισε τούτο «πρόσινο και ζών σύμβολο του άρχαιού και μεγάλου πολιτισμού μας», ως και «σύμβολο ένός εκ τών πλέον εκπαιδευτικών ένστίτων τών άνθρώπων και της εύγενούς πεποιθήσεως, ότι κάθε άνθρώπος όφείλει να φροντίζει και

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΑ 40

Οι κατακτήσεις της έπιστήμης

ΠΕΡΙΠΟΤ' εκατό ήμέρες μετά την εκτόξευση τών (12 Φεβρουάριου) ο σοβιετικός δορυφόρος «Βενούσι» εξακολούθει να σιωπά. Σύμφωνα με τους ύπολογισμούς τών Ρώσων, ο «αυτόματος διαπλανητικός σταθμός» έπρεπε να βρίσκεται κοντά στην Άφροδίτη την περασμένη έβδομάδα, αλλά δεν έδωσε σημεία ζωής. Το γιγαντιαίο ραδιοηλεκσόπιο του Έζόντρελ Μπένκ, στην Άγγλία, προσπάθησε ν' άποκαταστήσει την έπαφή με τόν χαμένο δορυφόρο, κατά παράκληση τών Ρώσων έπιστημόνων, αλλά οι πρώτες προσπάθειες φαίνεται πως απέτυχαν. Η σιωπή του «Βενούσι» όφείλεται σε θλάση του ραδιοπομπού του, που σημειώθηκε τρεις έβδομάδες μετά την εκτόξευση. Δεν είναι γνωστό άν ύπάρχει βοηθητικός ραδιοπομπός. Οι πληροφορίες που θα μετέδιδε ο Βενούσις άν λειτουργούσαν τα τηλεπικοινωνιακά του μέσα, θα είχαν ζωτική σημασία για τη μελλοντική εξερεύνηση της Άφροδίτης. Αν ή σιωπή του συνεχισθεί, τόν μεγαλύτερος αυτό πείραμα θα πρέπει να επαναληφθεί, πράγμα καθόλου εύκολο, ακόμα και για τούς Ρώσους. Η άτυχία του πειράματος θα ήταν άληθινή τραγωδία για την έπιστήμη.

Ο άμερικανικό Ναυτικό άνεκοίνωσε την κατασκευή όχηματος που κινείται με πυράυλους και μπορεί να «επικαθίσει» όμαλά πάνω στην επιφάνεια όποιου ήδηποτε πλανήτη. Το όχημα αυτό θα μπορεί να κατέχεται στην επιφάνεια τών πλανητών με όποιαδήποτε ταχύτητα.

ΤΟ άμερικανικό Ναυτικό άνεκοίνωσε την κατασκευή όχηματος που κινείται με πυράυλους και μπορεί να «επικαθίσει» όμαλά πάνω στην επιφάνεια όποιου ήδηποτε πλανήτη. Το όχημα αυτό θα μπορεί να κατέχεται στην επιφάνεια τών πλανητών με όποιαδήποτε ταχύτητα.

ΣΤΟ συνέδριο της Έταιρίας Άκτινολογικών Έρευνών της Ουάσιγκτον, δυο Άμερικανοί καρκινολόγοι άνακοίνωσαν ότι άνακάλυψαν μέθοδο προσδιορισμού της ακριβούς επιδράσεως ώριαμένης ποσότητας άκτινών Χ επί καρκινωπαθών πειραματόζώων. Η μέθοδος αυτή άνοίγει νέους όρίζοντες αντικαρκινικών έρευνών με πιθανόντες άποτελεσματικές θεραπείας καρκίνων επί άνθρώπων με τη βοήθεια μικροτέρων δόσεων άκτινών Χ απ' όσες χρησιμοποιούν σήμερα. Έτσι, διαπιστώθηκε έργαστηριακά ότι τα γνωστά ύπό τα στοιχεία Ρ 388 καρκινογόνα κύτταρα

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

όρισμένου τύπου λευκαϊμίας ποικιλών μορφών να εισαχθούν στα πειραματόζωα με ένέσεις ύγρών που περιέχουν όχι περισσότερα από δυο κύτταρα που δεν έχουν ύποστεί την άκτινοβολία. Συνεπώς, ύπογραμμίζουν οι δυο έπιστήμονες, είναι δυνατόν να ύπολογισθεί ο βαθμός καταπολημώσεως τών καρκινικών όγκων βάσει διαφόρων ποσοτήτων άκτινοβολίας. Οι έπιστήμονες χρησιμοποίησαν τόν αντικαρκινικό φάρμακο ΙΥ DR και διεπίστωσαν ότι χάση σ' αυτό αυξάνεται ή έπαισθησία στην άκτινοβολία τών μεταμοσχευθέντων κυττάρων, τα όποια όταν εισάγονται στον οργανισμό άλλων πειραματόζώων, άποτρέπουν την άνάπτυξη καρκινικών όγκων.

Ρώσος καθηγητής Στέφν φελντ (διεθνές βραβείο για την ένθάρρυνση της άστροναυτικής) έχει τή γνώμη ότι ή πτήση προς την Άφροδίτη θα μπορεί να πραγματοποιείται σε διάστημα μικρότερο τών 5 μηνών και ότι ή διάρκεια όλόκληρης της άποστολής προς την Άφροδίτη, μπορεί να μειωθεί κατά τόν 1)5. (Μέχρι σήμερα πίστευαν ότι ή πτήση προς την Άφροδίτη και τόν ταξίδι της έπιστροφής θα διαρκούσαν πάνω από δυο χρόνια). Ο Στέφν φελντ στήρίζεται επί της άρχής ότι ή άπάνodos από την Άφροδίτη πρέπει να πραγματοποιείται όταν ο πλανήτης είναι συμμετρικός προς τόν Ήλιο κατά τη στιγμή της εκκινήσεως από τη Γη. Η διάρκεια άναμονής της καταστάσεως αυτής επί της Άφροδίτης (ύπό τις συνθηόμενες συνθήκες φτάνει σε μερικές εκατοντάδες ήμερών) εκμηδενίζεται άν τόν διαστημόπλοιο προσγειωθεί στην Άφροδίτη τη στιγμή που ο πλανήτης αυτός και ή Γη βρίσκονται σε μια εθέα, ή σχεδόν εθέα, με τόν Ήλιο. Ο χρόνος της καθαντό πτήσεως έξαρτάται, όπως συμβαίνει συνήθως στην περίπτωση αυτή, από την ταχύτητα που δόθηκε στο ξεκίνημα.

Ο ελικοπτερο «Σικόρσν» του άμερικανικού Ναυτικού, έφωδιασμένο με δυο κλασικούς κινητήρες ισχύος 1.250 ίππων κατέρριψε τόν παγκόσμιο ρεκόρ ταχύτητας έλικόπτερον (που κατείχε ή Σοβιετική Ένωση) άναπτύ-

Η ΠΡΟΣΕΧΗΣ εκτόξευση Άμερικανού άστροναύτη θα πραγματοποιηθεί κατά πάσαν πιθανότητα στις άρχες Ίουλίου. Η εκτόξευση επόκειτο να γίνει τόν Ιούνιο, αλλά άνεβλήθη, γιατί διαπιστώθηκε ή άνάγκη ώρισμένων διαρρυθμίσεων στο έσωτερικό του θαλαμίσκου που θα χρησιμοποιήσει ο δεύτερος Άμερικανός άστροναύτης Έζόν Γκλέν, ο όποιος θα εκτελέσει χειρισμούς συστήματος

Επιτεύγματα της τεχνικής

καθοδηγήσεως περισσότερο πολυπλοκούς από τόν Σέπαρντ.

Στο μεταξύ, ο πλωτάρχης Σέπαρντ έλαβε μέρος σε σημαντική σύσκεψη τών ύπευθύνων της ΝΑΣΑ στην όποία συμμετείχαν οι Άμερικανοί ειδικοί επί τών πυράυλων και του Διαστήματος. Το κυριώτερο θέμα που συζητήθηκε ήταν ή προετοιμασία της έπιστημονικής συγκεντρώσεως ή όποια θα πραγματοποιηθεί στις 6 Ίουνίου με συμμετοχή Άμερικανών και ξένων έπιστημόνων. Στη συγκέντρωση αυτή ο Σέπαρντ θα πρόβει σε λεπτομερήσστη άφήγηση του ταξιδιού του στο Διαστημα, και θα παράσχει τεχνικές και ιατρικές πληροφορίες για την εκτόξευσή του σε ύψος 185 χιλιομέτρων.

Ο πρόεδρος Κέννεντυ άπεφάσισε τελικά να καταβληθούν προσπάθειες για την μετάβαση Άμερικανών στη Σελήνη προτού ή Σοβιετική Ένωση άποστείλει εκεί άστροναύτες. Ο πρόεδρος έήτησε από τόν Κογκρέσο αύξηση κατά 25% του ύψους του προϋπολογισμού τού προσεχούς έτους για τις έρευνες τού Διαστήματος.

ΤΙΣ αυτές της νοτιοδυτικής Άφρικής, ρωσικά άλιευτικά ποντί-ζουιν ραδιενεργούς σημαντικές για τή πυρηνική ύποβρύχια. Χάση στους σημαντικές αυτούς τόν ύποβρύχια θα μπορούν να βάλλουν με μεγάλη άκρίβεια χωρίς ν' άναδύνονται στην επιφάνεια. Οι πληροφορίες αυτές άναγράφονται σε νοτιοαφρικανική έφημερίδα.

ΤΙΣ άυστριακές Άλ-πες από άρκετό καιρό έχει συσταθεί μια Έπιτηρεία Έντελβέρν. Ειδικοί φύλακες προστατεύουν από τούς τουρίστες τόν ύμοφο και σπάνιο λουλούδι που φυτόνται στις κορυφές τών βουνών. Οι Άυστριακοί είναι περήφανοι γιατί στο κέντρο της Εύρώπης αυτό το διεφύλαξαν την σπάνια αυτή βλάστηση. Οι φύλακες είναι έφωδιασμένοι με ραδιοπομπούς και είδοπούν άμέσως όταν κάποιος κόψει ένα λουλούδι τόν φύλλωμά στην κοιλιά. Και έτσι κάθε παραβάτης — τουρίστας μάλιστα — που τόν βουνό πέφτει στα χέρια της άστυνομίας.

ΠΩΣ ΠΑΝΤΡΕΥΟΝΤΑΙ ΤΑ ΖΩΑ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 25

μικρές οικογενειακές ομάδες, το θηλυκό έπωμιζέται τα σπουδαιότερα καθήκοντα. Το άρσενικό περιορίζεται συνήθως στα καθήκοντα προστασίας, αλλά πάντως δε σκοτίζεται υπερβολικά για την τύχη της οικογενείας του.

Το πουλί σχηματίζεται μέσα σ' ένα αυγό. Έξω από το σώμα της μητέρας το αυγό δεν είναι παρά ένα αντικείμενο που ανήκει έξω του στο θηλυκό και στο άρσενικό. Για να σκάσει το αυγό, πρέπει να κρατηθεί στη ζεστασιά, αλλά η ζεστασιά δεν είναι ούτε «άρσενική» ούτε «θηλυκή»: άκομα και μία μηχανή, με την κατάλληλη θερμοκρασία, μπορεί να πετύχει την έκκλαψη.

Αντίθετα, στα θηλαστικά, ακριβώς επειδή είναι πιο εξελιγμένα από τα πουλιά, ο αναπαραγωγικός ρόλος της μητέρας είναι πολύ πιο έκτετατος: Το αυγό, μόλις γονιμοποιηθεί και αποσπασθεί από την ωοθήκη, δε βγαίνει από το μητρικό σώμα αλλά προσκολλάται στη μήτρα, όπου αναπτύσσεται σαν όργανο του μητρικού σώματος. Έπειτα από μεγάλο διάστημα κύησης (που

αντιστοιχεί με το «κλώσημα» των πουλιών) το μικρό θα γεννηθεί ζωντανό, τέλεια σχηματισμένο.

Μόλις γεννηθεί, το μικρό θα προσκολληθεί στο μητρικό μαστό που του προσφέρει τη μόνη τροφή που μπορεί να χωνέψει. Έτσι, από τη γονιμοποίηση ως τον απογαλακτισμό, η μητέρα, για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα (που κάποτε ξεπερνάει τα δυο χρόνια σε νωτέρα θηλαστικά) είναι η μόνη που μπορεί να εξασφαλίσει την επιβίωση του παιδιού. Σ' όλο αυτό το διάστημα ο πατέρας, έστω κι' αν φλέγεται από έρωτα και στοργή, είναι βιολογικά τελείως άχρηστος. Στις ανθρώπινες οικογένειες ο άνδρας, ως πατέρας, έχει βρει κάποιον προορισμό (πολύ αμφίβολης αξίας μέσα σε μία πολιτισμένη κοινωνία) στην «προστασία» των παιδιών, που άρχουν πολύ να δριμάσουν, και της γυναίκας που υποτίθεται πως είναι ένα αδύνατο πλασματάκι που χρειάζεται την ανδρική προστασία (!!!). 'Αλλά στ' αργία θηλαστικά το θηλυκό είναι σε θέση να προστατεύσει τον εαυτό του και τα μικρά του, κι' όπου ο πατέρας δεν είναι απαραίτητος ή οικογένεια δεν έχει βάση.

Ο ΠΛΑΤΑΝΟΣ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 38

να βοηθεί τον συνάνθρωπό του».

Ο πλάτανος της Τριπολιτσάς. «Όταν έβγῃκα — διηγείται ο Γέρος του Μοριά — στην Τριπολιτσα, μου έδειξαν στο παζάρι τον πλάτανο όπου εκρέμαγαν (οι Τούρκοι) τους Έλληνες, και είπα: "Αίντε πόσοι από το σόγι μου κι' από το έθνος μου κρεμάστηκαν εκεί! Και διάταξα και τον εκοψαν».

Ο πλάτανος του Αιγίου. Πρόκειται για το πλατάνι του Αιγίου, το οποίο, αν θεωρηθεί ότι είναι το ίδιο πλατάνι που αναφέρει ο Πανσωνίας στις περιηγήσεις του, πρέπει να συμπεράνουμε ότι ή ηλικία του πλησιάζει τα 2.000 χρόνια. Και το πλατάνι αυτό είναι κοίλο, στο κοίλωμά του δε ο στρατηγός Άνδρέας Λόντος κατά την επανάσταση του 1821 εφύλαξε τους στρατιώτες που απειθαρχούσαν. Οι διαστάσεις του πλατάνου είναι 7.20 μ. ή περίμετρος του και 18 μέτρα το ύψος του.

Ο Π. Γεννάδιος στο Φυτολογικό Λεξικό του περιγράφοντας τον πλάτανο αυτό

Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΔΑ ΚΑΙ Η ΡΩΣΙΔΑ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 19

χίζεται μία γερή καλλιτεχνική παράδοση και διατηρείται το καλό γούστο.

Όσο για τις αθλήτριες — που έχουν άρχισει τα τελευταία χρόνια να συναγωνίζονται επικίνδυνα τις 'Αμερικανίδες) — αρκεί να τις ιδεί κανένας να εμφανίζονται σ' ένα στάδιο, για να ξέρει από πριν ποιές θα είναι οι νικήτριες.

Οι 'Αμερικανίδες έχουν σταθεροποιήσει τη θέση τους στον τόπο τους κι' έχουν εκτοπίσει σιγά σιγά από παντού τους άνδρες. Οι Ρώσίδες τώρα αρχίζουν

να σταθεροποιούν τις θέσεις τους. Και έπειτα από μία γενιά θα είναι αδύνατο για τους άνδρες να τις εκτοπίσουν (οι 'Αμερικανοί το έχουν πάρει ήδη απόφαση: έχουν υποταχθεί στις 'Αμερικανίδες). 'Οστόσο ή ομαδική τους αυτή άνοδος τις στενοχωρεί. Γιατί έχουν χάσει μεγάλο μέρος από τη θηλυκότητά τους: είναι το αντίτιμο που πληρώνουν για να επιβληθούν — αντίθετα με τις 'Αμερικανίδες που ή οικονομική τους άνεση τους επιτρέπει να είναι τώρα περισσότερο γυναίκες παρά πατέ.

ΟΙ ΠΑΝΘΕΟΙ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 30

«καλής τάξεως», ο γιός της Μερόπης Πανθέου, ένας δυναμικός ύπολογιστής, έκδιαστής και νευρώτικος του κέρδους, συμπαθής τυχοδιώκτης, συμπαθής γιατί τρεμουλιάζει πάντα μέσα του κάποια επίγνωση του χαρακτήρα του που εκφράζεται μ' ένα σύμπλεγμα ένοχής. 'Ο Φάνης Πανθέος είναι ένας καλόκαρδος ήδονοθήρας. 'Η Χρυσοστόμη Πανθέου, θρησκόληπτη, κακή και ήθικα άποστεωμένη. 'Ο 'Ισιδωρος Πανθέος, κάτ' από τη δροσιά ενός χιούμορ, ένας πλαδαρός και καλεζώνισμένος που μη διαύτοντας έσωτερικό δαίμονα, δανείζεται απ' έξω. Καί φυσικά, ο Κίτσος Γαλάτης, γιός της Δέσποινας Πανθέου και ή θεία του Μάρκου Πανθέου, γυναίκα του 'Αντρέα Πανθέου που έχουν δοθεί σε άνομο πάθος, χωρίς ήθικη άνασταλή. 'Ο Κίτσος είναι ένας δραματικά αλύτρωτος άνθρωπος που ζητά να προσγειωθεί από τα νεφελώματα της σκέψης του στη ρίζα της πράξης.

Αυτή την έτοιμοθάνατη τάξη κρατούν στη ζωή ο 'Αντρέας Πανθέος, ο σαμαρείτης αυτός ήρωας, ή Θάμεια Μοναγίου με τη σκληρή, καθαρή ήθικα και σαφέστατα ελληνική προσωπικότητά της κι' ο Θωμάς Πανθέος, ο άξιος, ανήσυχος γόνος των Πανθέων. Αυτός ο τελευταίος ίσως έπαναφέρει στην χωρίς ιδανικά τάξη του, αυτά τα χαμένα ελληνικά ιδανικά.

ΟΙ «ΠΑΝΘΕΟΙ» μονιμοποιούν τον Τάσο 'Αθανασιάδη στην πρώτη γραμμή της νεοελληνικής πεζογραφίας. Είναι ένα βιβλίο — απόκτημα για τον τόπο αυτό, με μία φωνή σίγουρη, αισθητικά δικαιωμένη και ώλοκληρωμένη, γραμμένο σε άραία δημοτική γλώσσα, υπόδειγμα ορθόδοξου μυθιστορήματος. Καιρός, ή ελληνική κριτική ν' αφήσει τους ανώδυνους ένθουσιασμούς και να το μελετήσει βαθύτερα. Το άξιζει.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΟΣΤΑΚΟΒΙΤΣ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 35

τα δάχτυλα παγωμένα από το κρύο — δεν υπήρχε θέρμανση — ο Δημήτρης Σοστάκοβιτς έγραψε το μουσικό έπος του πολέμου, την 'Εβδόμη Συμφωνία του, που είναι τώρα παγκόσμια γνωστή σε Συμφωνία του Λένινγκραντ — ένα τραγούδι έλευθερίας κι' έλπίδας που θα διέσχισε σε λίγο τους ωκεανούς και θα διακήρυττε την άποτυχία των όρδων του Χίτλερ. 'Ο Δημήτρης Σοστάκοβιτς είχε την έμπνευση να φωτογραφίσει τη μουσική του σε μικροφίλμ που κατάρθωσε να το στείλει στις 'Ην. Πολιτείες.

Όταν ο τελευταίος ήχος τυμπάνου άηγγεϊλε το τέλος της συμφωνίας, ο άρχιμουσικός Λεοπόλδος Στοκόφσκι δέ γύρισε για να χαιρετήσει το κοινό, αλλά με το χέρι του έδειξε την τεράστια φωτογραφία που κατελάμβανε το βάθος της σκηνής. Και το κοινό έπευφημισε ώρα πολλή την εικόνα του Σοστάκοβιτς, του ανθρώπου αυτού που είχε γράψει ένα άριστο έργο μέσα στην κόλαση της μάχης, άμφώνοντας τη ζωή του γιατί άγαπούσε περισσότερο απ' αυτή την τέχνη του.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

ΦΩΤΙΕΣ ΚΑΙ ΞΥΜΗΤΗΜΑ

Μετ. 'Α. Γονατσόπουλου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ

Η Βίβιαν Χουάιτ, μία νέα 26 ετών, νοικιάζει με τη φίλη της, Σέϊλα Μπίγκχαμ, την άγροικία «Μπάρνσαϊντ» στο Λάθαμ Ουέστ, μερικά χιλιόμετρα έξω από το Σύντνεϊ, το «Μπάρνσαϊντ» είναι ιδιοκτησία του 'Αγκους Λάθαμ, παλιού φίλου της Βίβιαν, που μένει με τη μητέρα του και τον νεαρό άνηψιό της γυναίκας του, Κουέντιν Ράϊνερς, σε μία άλλη έπαυλη εκεί κοντά, το «Πάιν Χιλ». Στο Λάθαμ Ουέστ μένουν ακόμη σε γειτονικά σπίτια ο συνταγματάρχης Φιούστερ με την οικονόμο του, κυρία Σίσκιν, ο Κάρελ Χέννεσεϊ με τη γυναίκα του Τόνυ που έχει έρωτικό σύνδεσμο με τον νεαρό Κουέντιν Ράϊνερς και ο Ντένις Πέιτσερ, πρώην μνηστήρ της Βίβιαν, που κατασκηνώνει για το καλοκαίρι σ' ένα σπίτι με τροχούς. Την ημέρα που ή Βίβιαν μετακόμισε όλοι οι γείτονες πήγαν να τη βοηθήσουν. Το βράδυ όμως ή Βίβιαν έλας τυχαίως άνακαλύπτει στη σοφίτα το πτώμα της γυναίκας του σπιτονοικοκύρη της που είχε φύγει από την πόλη πριν από ένα χρόνο μετά από κάποιο σκάνδαλο.

40

Ο ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ Γκρόγκαν κι' ο άρχιφύλαξ Μάννινγκ, έκαναν την έντυπωση τους είσοδο στην τραπεζαρία. Εγγενέστατος ο Γκρόγκαν ζήτησε συγγνώμη που τους διέκοπτε το πρωινό τους κι' έρθητος μπροστά στην άνοικτη μπαλκονόπορτα άρχισε να εκσπάζεται μπροστά στην ώραία θέα. 'Η Βίβιαν τον συνέκρινε με μεγάλο μαύρο γάτο, που δεχόταν προσωρινά να μη φάει τα κλωσσοπούλια που τον τριγύριζαν.

Θα θέλαμε να διευκρινίσουμε κανένα δυό ζητηματάκια, κ. Λάθαμ, αξιόδηκε να πει επιτέλους. 'Επλ παραδείγματι: ή πόρτα της σοφίτας είναι πάντοτε κλειδωμένη;

— Όχι, απάντησε ο 'Αγκους με κάποιον έκνευρισμό. Δεν είναι μάλιστα ποτέ κλειδωμένη. Οι τελευταίοι ένοικιαστές, πριν από την δεσποινίδα Χουάιτ, ήταν φίλοι της γυναίκας μου. 'Εκείνη είχε άφήσει μερικά δικά της πράγματα στη σοφίτα αυτή. Ούτε ήξερε πως υπήρχε κλειδί.

— Όλοι ήξεραν λοιπόν πως ή πόρτα έμεινε πάντοτε άνοικτη, έτσι;

— Μά... δεν είμαι σε θέση να σας άπαντήσω... Δεν ξέρω.

Ο επιθεωρητής τον κούταξε με τα γκριζογάλαζα μάτια του και το βλέμμα του έκενιν τη στιγμή δεν εξέφραζε παρά μόνο συμπάθεια.

— Άπ' ότι ξέρουμε για την ώρα άρχισε να λέει, ή κλοπή δεν είναι το κίνητρο του φόνου. Ξέρουμε τώρα γιατί ή Ροβένα Λάθαμ ανέθηκε στη σοφίτα. Προχθές το βράδυ είχε πει σε κάποια ρεϊντόνισα της πως σκόπευε να πάρει μερικά γράμματα κι' αντικείμενα που τα είχε σε μία κασετίνα της σοφίτας. 'Εστειλα άνθρωπος μου στο διαμέρισμά της του Ρόζ Μπαϊν σήμερα νωρίς το πρωί. 'Ανέφερε ακόμη πως σκόπευε να πάρει ένα τραίνο που φθάνει εδώ το μεσημέρι.

Κι' έμεις ξέρουμε, σκέφθηκε ή Βίβιαν, πως έφθασε το προηγούμενο βράδυ. Θα τηλεφώνησε φάνεται στον 'Αγκους τ' άπογνεια να τον ρωτήσει αν το σπίτι θα

ήταν άνοιχτό για να πάρει τα πράγματά της, κι' αυτός θα της έλεε νάρθει κείνη την ώρα κι' όχι την άλλη μέρα το μεσμέρι.

Κούταξε τον 'Αγκους. 'Ασφαλώς τώρα θα μιλούσε. Μά άδικα περίμενε.

— Το τραίνο έρχεται στις δώδεκα και πέντε, ήταν ή απάντηση του 'Αγκους.

— Μπά; Έκανε ο Γκρόγκαν. Αυτό δείχνει πως αν ήθελε με τα πόδια από το σταθμό, πρέπει να έφθασε εδώ κατά τις δώδεκα και είκοσι. Μας είπατε, μς Χουάιτ, ότι πολλά πρόσωπα μπαίνόγγαιναν χθες όλη μέρα στο σπίτι σας γιατι βοηθούσαν στην εγκατάστασή σας...

— Μά έδω είναι το μυστήριο, τον διέκοψε ο 'Αγκους. Πώς είναι δυνατό να διέσχισε τον κήπο, να μπήκε στο σπίτι, ν' ανέθηκε στη σοφίτα, χωρίς να την δει κανένας από μας;

— Βιάζεστε, είπε ο Μάννινγκ που δεν είχε μιλήσει ως εκείνη την ώρα. Κάποιος ήξερε φανταία πως θαόρχιζαν και την περίμενε. Μετά το σώμα της έμεινε όλη τη μέρα στην κλειδωμένη σοφίτα.

Κανείς δεν μιλήσε. 'Η κ. Λάθαμ είχε καθφώσει τα μάτια της στην πλατέλα μπροστά της.

— 'Η πόρτα της είσοδου έμεινε όλο το πρωί άνοικτη; ρώτησε ο Γκρόγκαν.

— Άπό τις έννιά και μετά, πετά

χθηκε ή Σέϊλα. Αυτό το ξέρω καλά γιατί εγώ την έβαψα.

— Είστε ή μς Μπίγκχαμ, αν δεν κάνω λάθος, έκανε ο Γκρόγκαν.

— Ναί. 'Η πόρτα ήταν μπές και πρότεινα στη Βίβιαν να την ξαναβάψω πορτοκαλιά. Μου έφερε πομπία και πινέλλο και στρώθηκα άμέσως στη δουλειά. Είχα τελειώσει πριν από το μεσημεριανό φαγητό.

— Στις δέκα και μισή, συμπλήρωσε ή Βίβιαν. Αυτό το θυμώμαι γιατί ή Τόνυ Χέννεσεϊ είχε φτιάξει μια πασταφλόρα και την είχε βάψει στο φούνο να ψηθεί πριν κατεβεί στον κήπο. Μου παράγγειλε μάλιστα να την κούταξω στις δέκα και μισή μήπως είχε ψηθεί. Είχα άνοιξει το φούνο για να δω όταν μπήκε

στην κουζίνα ή Σέϊλα για να μου πει πως είχε τελειώσει το μπογιότισμα της πόρτας και να καθάρισει το πινέλλο.

— Κρίμα, είπε ο επιθεωρητής, που δεν κρεμάσατε μια πινακίδα που να έγραφε: Προσοχή! Χρώματα.

— 'Ηταν περιττό. 'Όλοι ξέραμε πως ή πόρτα ήταν φρεσκοβαμμένη.

— Έκτος από το τίμα. 'Η άκρη της φούστας της είναι λερωμένη με φρέσκα μπογιά.

«Μπογιά στη φούστα της; σκέφθηκε ή Βίβιαν. Πώς μπορεί λοιπόν να την σκότωσαν τη νύχτα ή πριν τον έρχομό μου στο Λάθαμ Ουέστ, αφού ή πόρτα δεν μπογιότιστηκε παρά μόνο στις δέκα και μισή; Σίγουρα θα πει τώρα ο 'Αγκους για την συνάντησή του μαζί της προχθές τη νύχτα. Κανείς πια δεν μπορεί να τον υποπτευθεί».

— Και τί κάνατε δεσποινίς από τις δέκα και μισή και μετά; ρώτησε ο επιθεωρητής.

— Έφτιαξα τσάι κατά τις ένδεκα παρά τέταρτο, απάντησε ή Βίβιαν. 'Επειδή δεν είχαμε μαγειρέψει, θα τρώγαμε πρόχειρα. Έκοιμα ψωμί κι' έτοιμασα το μέλι. 'Ο ψωμάς μόλις είχε φέρει φρέσκο ψωμί. 'Όστερα τους φώναξα όλους.

— Και ήρθαν όλοι;

— Ναί. 'Επίσης κι' ο συνταγματάρχης Φιούστερ που είχε φέρει γλυκά φτιαγμένα από την οικονόμο του, την κ. Σίσκιν.

— Και μετά το τσάι;

— Νομίζω πως έμεινα στην κουζίνα. 'Η Τόνυ Χέννεσεϊ κι' ο Κουέντιν Ράϊνερς ήσαν στον κήπο. 'Ο Κάρελ Χέννεσεϊ βάλλθηκε να κλαδέψει το αγιόκλημα.

— Κι' εγώ, τί έκανα αλήθεια αυτήν την ώρα; Έκανε ο 'Αγκους. 'Α! ναι, έφτιαχνα το πόδι μιας πολυθρόνας στην τραπεζαρία.

— Κι' εγώ, πρόσθεσε ή Σέϊλα, έρβα τους ποδαγύρους των κουρτινών της κουζίνας. Είχα κλείσει την πόρτα μου.

— Και στις δώδεκα και είκοσι άρχισε ο 'Αγκους, πρέπει να μπήκε ή γυναίκα μου στο σπίτι, ν' ανέθηκε κατ' έυθειαν στη σοφίτα και...

— Και, συνέχισε ο άρχιφύλαξ Μάννινγκ, ή την άκολουθησε το πρόσωπο που την σκότωσε κι' έβλεψε την πόρτα με το κλειδί από μέσα για να ξανακατεβεί από τη σκάλα που ήταν άνοιχτή έξω από το παράθυρο.

— Μά γιατί;

— Όσο άργότερα βρίσκουμε το πτώμα τόσο λιγότερες πιθανότητες υπήρχαν να καθορισθεί ή ώρα του θανάτου. 'Αν ή μς Χουάιτ δεν ανέβαινε χθες στη σοφίτα το πτώμα θα βρισκόταν ακόμη εκεί. 'Η κλειδώθηκε μόνη της στην σοφίτα για να μην ένοχληθεί κι' ο δολοφόνος μπήκε από το παράθυρο με τη βοήθεια

της σκάλας και ξανακατέβηκε με τον ίδιο τρόπο.

— Η σκάλα είναι πολύ κοντή και δεν φθάνει ως το παράθυρο, είπε η Βίβιαν.

— Είναι διπλή σκάλα και μπορεί να μεγαλώσει, έκανε ο Μάννινγκ αναστενάζοντας.

— Τπάχει κάτι όμως που μου φαίνεται περίεργο, είπε ο Γκρόγκαν. Μπορείτε να μου πείτε γιατί το θύμα βλέποντας το σπίτι άνοιχτο και τόσον κόσμο μέσα, προτίμησε να περάσει αθέατο απ' όλους; Δεν μπορεί να μην άκουσε τις κουβέντες σας.

— Ναι, είπε ο Άγκους. Αυτό μπορεί να φανεί περίεργο μόνο σ' όποιον δεν ήξερε τη Ροβένα. Ήταν ιδιότροπος άνθρωπος, κ. επιθεωρητά, και με αλλόκοτες αντιδράσεις πολλές φορές.

— Άκουσέ με, Ντίνι. Μά δεν έκαμε παρά μόνο ό,τι της άρεσε. Και φαίνεται ότι εκείνη την ώρα ήθελε να είναι μόνη.

— Είχε αγαθές σχέσεις με τους γείτονες, τους φίλους σας και τον άντημό της;

— Όχι, απάντησε πολύ γρήγορα ο Άγκους. Οί Χέννεσεύ μένονταν πάνω από έξη χρόνια εδώ και ή μίς Χουάιτ καθώς και ή Σέιλα Μπίγκχαμ έχουν ξανάρθει εδώ.

— Έλεγε ένα χρόνο, μου είπατε χθές.

— Ναι. Ο πατέρας της ήταν πολύ άρρωστος. Έμεινε κοντά του ως το θάνατό του πριν ένα μήνα.

— Και είσατε κι' εσείς σύμφωνος για μια τόσο μεγάλη άπουσία;

— Δεν έφερα αντιρροήσεις, αν και δεν ήξερα βέβαια ακριβώς πόσον καιρό θα έλειπε όταν έφυγε. Μά πέρασε ο καιρός, στο μεταξύ εγκαταστάθηκε εδώ ή μητέρα μου που άσκολήθηκε με το σπίτι. Δεν μπορώ να πω ότι μου έλειψε πολύ. Είμαστε δέκα χρόνια παντρεμένοι, μά είχαμε έντελώς διαφορετικά γούστα και οι φίλοι της δεν ήταν φίλοι μου.

— Και μετά σ'ς έγραψε πώς θα γούριζε;

— Ναι.

— Και πήγατε να την επιμεριθείτε στο Ρόξ Μπαί;

— Ναι, τ' απόγευμα προχθές. Ήπιαμε ένα ποτήρι μαζί και κουβεντιάσαμε για την επιστροφή της.

— Είσατε σε αγαθές σχέσεις;

— Ναι.

— Απ' ό,τι κατάλαβα είχε άμιάξει δικό της. Πώς το έξηγείτε που προτίμησε το τραίνο για νάρθει; Στην τσάντα της βρόθηκε το εισιτήριό της της επιστροφής.

— Φαντάζομαι πώς δεν πήρε το αυτοκίνητό της, μια γαλάζια Μπέντλεϊ που ήξερε όλος ο κόσμος εδώ, για να μη την πάρουν είδηση και υποχρεωθεί να πιάσει κουβέντα με τον ένα και τον άλλο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο

H BIBIAN κι' ο Ντίνις έφυγαν από το Πάιν Χιλ μετά τους αστυνομικούς.

— Είχε το εισιτήριο του τραίνου στην τσάντα της, έκανε ξαφνικά ή Βίβιαν, και μπορεί στο φρόμα της. Κι' όμως ή πόρτα βάφτηκε την άλλη μέρα.

— Αυτό δεν έχει καμιά σημασία, είπε ο Ντίνις συλλογισμένος. Άν την

οκτώμνε πραγματικά ο Άγκους μπορούσε πολύ ώρα να κατεβεί νωρίς το πρωί στην πόλη, ν' αγοράσει ένα εισιτήριο και να το βάλει στην τσάντα της Ροβένας χωρίς να τον αντιληφθεί κανείς.

— Προχθές το βράδυ όμως δεν είδες το άμάξι της;

— Όχι, μά μπορεί να το πάραρε κάποιον που να μη φαίνεται. Πρωτ' — πρωτ' την άλλη μέρα ο Άγκους θα πήρε το άμάξι, θα πήγε στο Ρόξ Μπαί να το αφήσει στο γκαράζ και μετά θα γούρισε πάλι με το τραίνο. Όσο για τη μοτογά, αφού είχε το κλειδί της άποθήκης, μπορεί ν' ανέβηκε μια στιγμή για να της λευιάσει το φρόμα της. Κι' αφού κλειδωσε από μέσα τη σοφίτα να κατέβηκε από τη σκάλα.

— Μά αυτά δεν είναι παρά μόνον υποθέσεις, διαμαρτυρήθηκε ή Βίβιαν. Άποκλείεται να τη σκότωσε κανένας αλήτης, που την παρακολούθησε από το σταθμό; Όλοι ξέρανε πώς είναι πλούσια.

— Γιατί δεν άναφερε τότε ο Άγκους τη συνάντησή του μαζί της προχθές βράδυ εδώ;

— Η Βίβιαν κάτι πήγε ν' απαντήσει, μά ξεροκατάπτε και δεν είχε τίποτε. Κόπταξε τον Ντίνις με άνησυχία.

— Τι σκοπεύεις να κάνεις; ρώτησε και ή φωνή της έτρεμε έλαφρά.

— Δεν ξέρω. Πάντως δεν σκοπεύω να παίξω το ρόλο του καταδότη, απάντησε ξερά.

✱

Ο ΚΑΡΛ Χέννεσεύ υποδέχθηκε με μεγάλη ήρεμία τους δυο αστυνομικούς.

— Ναι, καταλαβαίνω, είπε άναδοντας ένα τσιγάρο και κυττάζοντας σάν άφηρημένα έξω από τ' άνοιχτο παράθυρο. Μά, σκαλωμένος όπως ήμουν επάνω στη σκάλα, ήμουν πολύ θεατός για να μπορέσω να...

— Όχι, Κάρλ, τον διέκοψε γελώντας ή Τόνι. Μη λές άνοησίες. Ο κ. επιθεωρητής δεν σε υποψιάζεται φυσικά.

— Δεν ήρθα εδώ παρά μόνο για να ζητήσω μερικά πληροφορίες, είπε ο Γκρόγκαν με άγαθότητα. Θυμάστε όμως καθόλου απ' αυτή τη σκάλα σ' όλη τη διάρκεια του πρωινού; Ή μήπως δεν σταματήσατε καθόλου το κλάδεμα;

— Για να δούμε... έκανε ο Κάρλ λαρόνοντας τα φρόδια του. Κατέβηκα μια φορά από τη σκάλα για να πάρω ένα δέμα που έφερε ένας παραγγελιοδόχος. Ξανακατέβηκα δεύτερη φορά όταν ο Άγκους Λάθαμ με φώναξε από την τραπεζαρία για να τον βοηθήσω να κολλήσει κάποια πολυθρόνα. Έπρεπε να κοιτάσω το πόδι της, ενώ αυτός θα έβαρνε να βρει κάποιο κασσείδι ή κάτι τέτοιο.

Τρίτη φορά για το σοά. Μετά έδειξα στον νεαρό Ράιβερ πώς φυτεύεις κουριά. Ή παύση για το μεσημεριανό φαγητό ήταν άρκετά μεγάλη. Δεν μπορώ να καταλάβω όμως πώς μπόρεσε να χρησιμοποιήσει ο δολοφόνος τη σκάλα, αφού δεν είχε τραβηχτεί το πρόσθετο συμπλήρωμά της για να φθάσει ως το παράθυρο.

— Σε μια άκρη της σοφίτας, είπε ο

Μάννινγκ, βρόθηκε ένα μαζού σύμα μ' ένα γάντζο στην άκρη. Ο δολοφόνος μπορεί να χρησιμοποίησε αυτό το πράγμα για να τραβήξει το πρόσθετο συμπλήρωμα.

— Το τέχνασμα αυτό, είπε ο Χέννεσεύ, με κάνει να υποθέσω πως ο δολοφόνος θέλησε να μου φουτώσει έμένα το έγκλημά του. Διανοητικά γιατί να μην κλειδώσει τη σοφίτα, να πάρει το κλειδί και να κατεβεί από τις έσωτερικές σκάλες;

— Κι' όσο σκέφτομαι, έκανε ή Τόνι, που ήρθαμε να εγκατασταθούμε εδώ πριν από έπτά χρόνια για να ήσυχάσουμε από τις φασαρίες της ζωής στην πολιτεία:

— Νομίζω ότι είστε έξαιρετική μαγειρίσσα, κυρία Χέννεσεύ, έκανε ο Μάννινγκ.

— Δεν ξέρω. Ποιός σ'ς το είπε αυτό;

— Έμαθα πώς φτιάξατε μια περίφημη πασταφλόρα για τη μίς Χουάιτ χθές το πρωί.

— Ά, ναί. Είναι ενάχριστο να έτοιμάζεις κάτι για τους φίλους σου.

— Στό πάτωμα της σοφίτας, δίπλα στο σώμα, βρήκαμε μια ξερά σταφίδα.

— Τψιστε Θεέ! Πώς βρόθηκε εκεί;

— Μήπως ανέβηκατε στη σοφίτα το πρωί για έναν άποιοδήποτε λόγο; Ή σταφίδα μπορεί να έπεσε από την ποδιά σας.

— Δεν μπήκα στη ζωή μου όλη, σ' αυτή τη σοφίτα. Έχω πάει πολλές φορές στο Μπάρνσαϊντ, μά στη σοφίτα δεν ανέβηκα ποτέ.

— Δεν μπορείτε να δώσετε τότε καμιά άλλη εξήγηση;

— Δεν ξέρω. Είχα βάλει τα φρούτα να μουλιάζουν μέσα σε κονιάκ. Όσοι περνούσαν από την κουζίνα τοιματολογούσαν κι' ένα και θυμούνται πώς τους είπα ότι με το σύστημα αυτό δεν θα μου έμεναν φρούτα για το γλυκό.

— Άκούστε, κ. επιθεωρητά, είπε ο Κάρλ Χέννεσεύ γυρίζοντας στον Γκρόγκαν, πάντοτε νόμιζα, προκειμένου για φρόνο, ότι το πρώτο πράγμα που πρέπει να εξετάζεται είναι το ελατήριο. Στην περίπτωση της Ροβένας Λάθαμ, ποιός άφελείται από το θάνατό της;

— Ή εκείνη τη στιγμή φάνηκε στην πόρτα ο Κουέντίν. Ήταν πολύ γλωμός. Έβριζε μια γρήγορη ματιά κι' έτρεξε έξω στη βεράντα κι' από κει στον κήπο.

— Τον φουκαρά, είπε ο Χέννεσεύ. Τον έχει αναστατώσει ο θάνατος της θειάς του. Τον μεγάλωσε, βλέπετε, από την εποχή που ήταν δέκα ετών. Μετά από λίγα λεπτά, ενώ το αυτοκίνητο της άστυνομίας άπομακρυνόταν από το Λάθαμ Ουέστ, ο επιθεωρητής Γκρόγκαν ξεφύλλιζε την πρωινή εφημερίδα. Το βλέμμα του έπεσε στη ρεκλάμα μιας βιομηχανίας χρωμάτων. Το να μπορείς να ζωοποιήσεις, έλεγε, είχε καταντήσει ή μεγαλύτερη διασκέδαση. Ή μοτογά 'Γκλότν' με τους έννια χρωματισμούς χρησιμοποιούσαν απ' όλα τα μοντέρνα σπίνια και στέγγανε σε είκοσι λεπτά.

— Τζάκ, φώναξε ο επιθεωρητής στον άρχιφύλακα Μάννινγκ που άδωνησε. Πάμε πίσω στο Μπάρνσαϊντ σε παρακαλώ.

H ΣΤΝΕΧΕΙΑ: Στο έπόμενο

ΜΙΚΡΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Τό δάνειο

GIOVANNI GUARESCHI

ΕΚΑΜΝΑ τον περίπατό μου στο μεγάλο πάρκο της πόλης μας και κύτταζα τον καταγάλανο ουρανό.

Όλα μαγευόσαν την ετυχία και τη γαλήνη, όταν αντίκρισα τον Φίλιππο.

— Τζιοβάννι, μου είπε πιάνοντάς με φιλικά από το μπράτσο, ξέρεις ποιός είμαι εγώ;

— Ναι, του απάντησα. Είσαι ο Φίλιππος.

— Όχι, έκανε αυτός σκοτεινός. Είμαι ένα άνθρωπος που ζητάει να βρει ένα σκονί να χρησιμοποιήσει.

Θυμήθηκα πώς είχα δει στην άποθήκη του σπιτιού μου ένα μαζού και χονδρό σκονί, που είχαμε κάποτε χρησιμοποιήσει για μετακόμηση, και προθυμοποιήθηκα να το προσφέρω στον Φίλιππο. Αυτός όμως φαντάστηκε πώς τον κοροϊδούνα και μου ζήτησε, αντί για σκονί, πέντε χιλιάδες... λιρέτες.

Μάρτυς μου ο Θεός ότι δεν είχα άλλα χρήματα απ' αυτές τις πέντε χιλιάδες λιρέτες κι' ότι σ' αυτές υπολόγισα για να περάσω τη δδομάδα μου. Από την άλλη πλευρά όμως είχα το σκονί. Τι το άπλούτερο λοιπόν; Άλλα ό,τι ήθελε τις πέντε χιλιάδες λιρέτες.

Ξαναείδα τον Φίλιππο μια δδομάδα άργότερα. Είχε ξαναβρεί τον έαυτό του κι' έλειπε από άισοδοξία. Με εύχαρίστησε με δάκρυα στα μάτια.

— Με γλύτωσε από σγούρο θάνατο, φίλε μου. Δεν θα το ξεχάσω ποτέ. Για τις πέντε χιλιάδες λιρέτες, μη στενοχωριέσαι. Θά τις έχεις αύριο ή το πολύ μεθαύριο.

Τον παρακάλεσα να μην παίρνει τόσο κατάκαρδα τέτοια μικροπράγματα και να μη διάζει. Είχαμε καιρό.

Τον άλλο μήνα συναντήθηκα στο τραίνο. Μιλήσαμε για διάφορα θέματα που ένδιαφέροντα και στο τέλος ο χονδρός αυτός άνθρωπος μου ζήτησε χιλία συγγνώμη.

— Μη σχηματίζεις πολύ κακή ιδέα για μένα, να χαρείς, Τζιοβάννι. Απ' τις πέντε χιλιάδες λιρέτες, ένας Θεός μόνο ξέρει που τις έχω διαρκώς στο μου. Όρες — ώρες μάλιστα μου έρχεται να σπάσω το κεφάλι μου στον τοίχο που δείχνωμαι έτσι μπόσκος.

Ο φουκαράς ήταν καταστενοχωρημένος κι' έκανα ό,τι μπόρεσα για να τον παρηγορήσω. Τον έκτετρα να μην άνησχει για μένα και προπάντων να δείξει ψυχραιμία και ύπομνη. Το πάλν στη ζωή, το τό τόνισα είναι ή ψυχική γαλήνη.

— Ψυχική γαλήνη, φώναξε άγοιμένος. Βέβαια, εσύ τί έχεις να σκοτιστείς;

— Εχεις το σπίτι σου, όλα σούβρονται βολικά, κολυμπάς στα λεφτά και δεν έχεις καμιά έννοια. Εγώ όμως τί να πω; Πώς να ζήσω αφού δεν είμαι σε θέση να μαζέψω πέντε χιλιάδες ψωρολιρέτες που σου χρωστώ; Πρέπει να μπάινεις και στη θέση του άλλου σου, Τζιοβάννι.

κι' ό,τι να μιλάς τόσο εγωιστικά.

Του ζήτησα χιλία συγγνώμη. Δεν είχα καθόλου την πρόθεση να τον προσβάλω.

— Ξέρω ότι είσαι καλός φίλος, είπε κάπως πιο γαληνεμένος.

Τρεις μήνες πέρασαν και κάποια μέρα, έκει που χάξυνα μπροστά σε μια βιτρίνα, κάποιος με χτύπησε δυνατά στον ώμο. Γύρισα ξαφνιασμένος και είδα τον Φίλιππο που με στραβοκάρταζε.

— Τζιοβάννι, μου είπε, δεν είναι άνάγκη να παίρνεις αυτό το ύφος όταν με βλέπεις. Τί πέντε χιλιάδες λιρέτες σου δεν μπορώ να σου τις επιστρέψω. Καταβάλλεις τί σου λέω, ουχιάξε. Δεν μπορώ να σου τις επιστρέψω. Άν μπορούσα, έννοια σου, δεν θα περίμενα να μου τις ζητήσεις.

Τον έκτετρα και πάλι να ήσυχάσει και τον βεβαίωσα ότι τις είχα ξεγοράει πιά αυτές τις έοχιες πέντε χιλιάδες λιρέτες.

— Τις θεωρείς χαμένες λοιπόν, έκανε αυτός ξέαλλος. Γελέσαι. Είμαι τίμιος άνθρωπος, Τζιοβάννι, και μπορώ να πεπατώ στο δρόμο με το κεφάλι ψηλά.

Κόσμος άρχισε να μαζεύεται γύρω μας και κατάλαβα ότι κοκκίνισα.

— Πρέπει να σέβεσαι τους τίμιους ανθρώπους, Τζιοβάννι, κι' ό,τι να τους σκεφάνετες.

Οί περαστικοί κύτταζαν με φρίκη αυτόν τον Τζιοβάννι που σκεφάντοσε τους τίμιους ανθρώπους κι' εγώ παρακαλούσα ν' άνοίξει ή γη να με καταπιεί. Τέλος έφυγα με κατεβασμένο κεφάλι, ενώ ο Φίλιππος με κύτταζε απ' ύψους.

Από κείνη τη μέρα άρχισα ν' άποφεύγω τον Φίλιππο. Μόλις τον έπαρνε το μάτι μου από μακριά, τσάκαζα σε καμιά πόρδο ή κοντόμουντα σε κανένα καφενείο. Μά τύχαμε φορές να είναι ή συνάντηση άναφρεκτική ή να με δει αυτός πρώτος. Τότε σταματούσε μεσ' στη μέση του δρόμου, έταίανε ύφος τραγικό και ξεφώνιζε:

— Ναι, ναι, τις πέντε χιλιάδες λιρέτες. Ξέρω. Δεν είναι άνάγκη να μου τις θυμίζεις.

Με τον καιρό όμως ο Φίλιππος ήρόμισε. Από χρόνια άργότερα, που έτυχε να συναντηθούμε, άσκέστηκε σ' ένα σαρκαστικό γέλιο. Μετά από τέσσερα χρόνια μπορούσα πιά να κυκλοφορώ ήσυχός στο δρόμο. Ο Φίλιππος δεν είχε πιά παρά ένα στραβό χαμόγελο. Πέντε χρόνια άργότερα, με κύτταζε χωρίς ειρωνία. Και τον Γενάρη του άλλου χρόνου ξανάρχισε να με χαϊρετά, ύστερα να μου χαμογελά — χωρίς σαρκασμό — τέλος να μου γνέφει φιλικά.

Τον Γούνο του ίδιου χρόνου συναντήθηκα στο σινεμά και κουβεντιάσαμε για βενετινές. Τον Άγγουστο, στο καφενείο, με ρώτησε τί κάνει ο γιός μου, ο Άλβέρτος. Τον Νοέμβρη ξαναχάσαμε

τις φιλικές μας σχέσεις και τις φιλανθρωπίες μας.

Τα πράγματα συνεχίστηκαν με τον ίδιο ρυθμό ως χθές το βράδυ. Ήθε και με βόηκε στο σπίτι ο γιός του Φίλιππου μ' ένα σημείωμα του πατέρα του, που έλεγε τα εξής:

«Άγαπητέ μου Τζιοβάννι, συγγώρεσε με που παίρνω το θάρρος να σ' ένοχλήσω. Σκληρές άνάγκες όμως με υποχρεώνουν να κάνω κάτι που δεν θα ήθελα ποτέ να το έκανα σ' ένα παλιό φίλο όπως εσύ. Θά σου ήμουν ιδιαίτερα ύποχρεωμένος αν μου επέστρεφες έκεινες τις πέντε χιλιάδες λιρέτες που σου δάνεισα, όπως θά ήθελάσαι, το 1935 που συναντηθήκαμε στο πάρκο. Σε φιλώ μ' όλη μου την καρδιά. Ο φίλος σου ο Φίλιππος».

Πήρα ένα άσπρο φάκελλο κι' έβαλα μέσα ένα πεντοχιλιάρο.

— Φίλησέ μου πολύ τον πατέρα σου, είπα στο μικρό, και πές του να με συγχωρεί για την άφηρημάδα μου.

GIOVANNI GUARESCHI

(Μετ. Ε. Γ.)

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κύριε Διευθυντά,

Πολύς λόγος πάλι για τα έλγινεία. Από τότε που έλευθερώθηκε ή Έλλάδα δεν άκουμε τίποτε άλλο παρά για την επιστροφή τους. Μά ούτε έγινε ούτε θα γίνει. Είναι γνωστό το μοναχίσιο πέσμα των Έγγλέζων.

Μά ένα πράγμα που θα μπορούσε να κατορθώσει εντελότερα νομίζω ότι θα ήτανε ένα ξεσήκωμα για να έπίσης σπουδαία μάχημά μας — και γαλάζια άκόρη — που βρίσκονται στα διάφορα Μουσεία του τόπου 'Αέρονος.

Και θα μπορούσαμε να προβάλλουμε το αίτημά μας με έντονο τον άποζημιώσεων.

Τα Μουσεία του Βερολίνου, Μονάχου (στη γλυπτοθήκη του βόσκειται και ο περίφημος κρηταωδής 'Απόλλωνος, άπειροσκόπος μεγέθους, έργο της Σχολής του Φειδία) Λοσάνης, Αθηνάς, Σπυτιόεργης κλπ., κλπ., είναι γεμάτα από τα έργα της σμύλης των προγόνων μας. Όλα τα γλυπτά — τα περίφημα γλυπτά — της Αφάας — άρχαϊκής, ως γνωστόν, τέχνης, άριστονται εκεί.

Τα περισσότερα της περίφημης ζωφόρου του έπικουρίου 'Απόλλωνος των Βασανών, βρίσκονται εκεί κ.λπ. κ.λπ. που αν θέλετε μπορώ να σ'ς έτοιμάσω πλήρη κατάλογο.

Άφήνω τα διάφορα Μουσεία του άλλου σκέλους του ποτέ 'Αέρονος — Ρώμη, Φλωρεντία, Νεάπολις, Βενετία και όλη ή Ίταλία είναι γεμάτη.

Άλλα ξέρω ότι τα πλείστα άνάγονται στις άποαγές των διαφόρων: Νέρον, Σόλλα, Καρκαλά κ.τ.λ. που δεν λογαράζονται... γιατί πάθησαν ως λάφυρα από τους νικητές.

Με πολλή τιμή

Α. ΤΣΟΛΕΝΗΣ

Βουλγαροκτόνου 50

Αθήνα 17/5/1961

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

RICHARD CARRINGTON

του Βασιλικού 'Ανθρωπολογικού 'Ινστιτούτου,
της Βασιλικής Γεωγραφικής 'Εταιρίας και της
Ζωολογικής 'Εταιρίας του Λονδίνου.

ΜΕΤ. ΝΙΚΟΥ Α. ΓΚΟΥΜΑ

ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΣΕΙΡΑΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ ΚΥΚΛΟ-
ΦΟΡΕΙ ΣΕ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΣΧΗΜΑ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

1. **HENRI - V. VALLOIS:** ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ
ΦΥΛΕΣ
2. **PIERRE ROUSSEAU:** ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ ΧΩ-
ΡΙΣ ΤΗΛΕΣΚΟΠΙΟ
3. **DANIEL LAGACHE:** Η ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ
4. **RICHARD CARRINGTON:** Η ΑΡΧΗ
ΤΗΣ ΖΩΗΣ

...

Προμηθευθήτε τέσσερα εξαιρετα
κι' απαραίτητα βιβλία για κάθε
σύγχρονο άνθρωπο
'Απευδύνεσθε στα γραφεία του
«ΚΟΣΜΟΥ»

